

**ČASOPIS
TOWAŃSTWA
MAĆICY
SERBSKEJE**

Towarstwo Maćicy
Serbskeje

Č A S O P I S
TOWARSTWA
MAĆICY SERBSKEJE
1872.

Redaktor:
M i c h a ł H ó r n i k.

Létnik XXV.

Zešiwk 1.

(Cylebo rjada číslo 45)

W Budyšinje.
Z nakładom Maćicy Serbskeje.

Č A S O P I S
TOWARSTWA
MAĆICY SERBSKEJE
1872.

Redaktor:
M i c h a ł H ó r n i k.

Létnik XXV.

Ześiwk 1

(Cyleńo rjada číslo 46.)

W Budyšinje.
Z nakładom Maćicy Serbskeje.

Č A S O P I S
TOWARSTWA
MAĆICY SERBSKEJE
1872.

Redaktor:
M i c h a ł H ó r n i k.

Lětnik XXV.

Zešiwk 1.

(Cyleho rjada čísło 45.)

W Budyšinje.
Z nakładom Maćicy Serbskeje.

Č A S O P I S
TOWARSTWA
MAĆICY SERBSKEJE
1872.

Redaktor:
M i c h a ł H ó r n i k.

Létnik XXV.

Ześiwk 1.

(Cyleho rjada číslo 45)

W Budyšinje.
Z nakładom Maćicy Serbskeje.

Č A S O P I S
TOWARSTWA
MAĆICY SERBSKEJE
1872.

Redaktor:
Michał Hórník.

Lětník XXV.

W Budyšinje.
Z nakładom Maćicy Serbskeje.

Eingangs-Nr. 1816

Katalog-Nr.

Malinki za małke.

Wot *Jana Radyserba Wehle.*

1) Wroblikaj njeposłuchataj.

Puklot steji na dwori
Polečeny na ptački;
Zornjata a drjebjenčki
Na dnje leža w pukloći.
Wroblec małke skakaja,
Kukajo do puklota;
Stary wrobjel zaswari:
Njełažće tam, njerjadki!
Dwě tej pješcy njepěknej
Žanych wuši nimatej,
Fuk a fuk do puklota ...
Kłap to wěko zakłapa.
Hlójčka budźe torhana
Wroblikej, kiž njeposł'cha.

2) Zaječki.

Zaječki na džećelku	Stara sroka přileći:
Pupolachu, hrymzachu.	„Čekće, čekće, zaječki!“
Třěleř ze wsy sahaše,	Čěrjo nóżkowachu dom,
Třěleć wbohe wuchaće.	Khichotachu za keřčkom.

Třěleř ničo njekrydže,
Njemdry domoj čehniše.

3) Čiste džěćata.

So micki nejko česaja	So hołbik čisty wupika
So myški lizaju,	A ptačik na keřčku,
So běte pławja mižata	So pilki, liby kupaja
A rady čiste su.	We rěcy, we hatku.

So kwětki z rosu wumyja	So čiste rjeńko zybola
A trawki zelene,	Na njebyu hwězdzički. —
A w deščiku so listička	Być čiste dyrbyja džěčata
Haj zdebja swěćate.	Na ćele, na duši.

4) Wumjetane wroble.

Wróćeja te ptački so,	Wita sebi kukawu,
Škórc by zasy doma,	Hdžež je bydlił wloni,
Fibi, fije hwizdajo	Zalězle tu wroble su,
Juskoli ze štoma.	Hwizdak won je honi.

Kerči, ščerči, škerjedzi
 Wroblec pakostnica —
 Směja so ji na dwori
 Putki, hawak, mica.

5) Štyri kozy.

Baje baje bachu,
 Štyri kozy hnachu.
 Jena skoči přez durje,
 Klibory sej wobedrze;
 Jena skoči na třěchu,
 Pos ji kusny wopušku;
 Jena skoči do hata,
 Tepi so ta nohata.
 Jena pěknje mjakotaše,
 Zehnać so na radnik daše;
 Młodu trawku hapaše,
 Slódke zelka papaše,
 Zwónčk ji dachu slěborny,
 Rjany bančík ze židy.
 Baje baje bachu,
 Džěći posłuchachu.

6) Kak so zwěrjatka hibaja.

Jurk tam sedži při hatku;	Žaba rječta: Ja pak ći
Zwěrjatka z nim pojdu.	Skakam, płuham z nohami.
Z wody kuka, ryči rak:	Brunk tón brunči: Křidleška
Ja, mój Jurko, khodžu znak.	Brunčate mje nošeja.

Libjo piwči: Njehoń mje, Spěwa ptačk: Ja wysoko
Nózka běhać njemóže. Na křidleškach zběham so.

Jurk so pušći na nózki,
Běži k lubej maćeri.

7) Wroblík w zymje.

Ty mój wujko, wrobliko,	Wroblík praji: dźiw, dźiw, dzu,
Wjele sněha saje so,	Ja so zymy njeboju;
Woknješko nam šědźiwi ...	Bóhl'byknjez mi pjerje da,
Jara zyma budže či!	To je ćopła suknička.

8) Bim — bom.

Bim bom	Bim bom
Z kobjelu dom!	Z kobjelu dom!
Štoha doma?	Hdže je baba?
Hriby hrabać,	Kurjenc twari,
Morchej škrabać,	Kozu swari,
Starej babje črije płatać.	Džěćom běły wósmuž wari.

Bim bom
Z kobjelu dom!
Kajkim džěćom?
Kiž sej baja,
Ćicho hraja,
Wowku rady posłuchaja.

9) Kołsaty pachoł.

Kołsy kołsy konika,	Kołsy kołsy konika,
Konik lónke tupki ma,	Wón ma sylne ramjenja,
Konikej daj brémjo wowsa,	Jank b'dže wulki konja přahać,
Zo wón Janka bóle kołsa.	Konik budže w skoku ćahać.
Kołsy kołsy konika	Kołsy kołsy konika,
Konik hładki kosmik ma;	Hej tón konik rjehota;
Jank po čistu wodu khodži,	Twjerdže sedź jom' na khribjeći,
Čistu wodu konik rodži.	Abo ritka dele zleći!

10) Džěći wojaki.

Hraje hraje wojaki,	Lik je truba wojeŕska,
Stupy tapy na dwori!	Hlajće, ludžo posłchaja!
Na kiju to rubiško,	Stary karan bubon je
Nam ta khorhoj maha so.	Hołk a hara do wsy dže.

Wjeřba dawa řwupicy, Pěřkow smy so nahrali —
 Tesaki z nich činimy. — Kije nětko mjez nobi!
 Kuluřki ze walčkow su Howsy kořsy pacholjo
 Nam ta třělba na ramju. Do wsy, po wsy jěchajo!

Howti — riti — tralala
 Pěřki, jěřki*) čabaja! —
 Hdy by kral nas wohladał,
 Na nas by so stejo smjał.

Lijeńca.

Wot *H. Jordana.*

Nan Noa twari wulki kařé
 A wobleče so tořsty płařé,
 Zo by so w deřću wukhował,
 Teř svojich lubych zakhował.

Či druzy steja nazdala
 A smějeja so bjez kónca:
 „Cha, cha! che, che! řto měniće,
 Hač Noa prawje mudry je?“

Nan Noa njeda molić so,
 Wón džěła, twari spēřniřo,
 A lědma třěchu dotwari,
 So trařna woda nawali.

Či druzy wrěřća, řałosća
 A stysknje, stysknje plākaja,
 Wřa řałosć podarmo pak je,
 Hdyř woda běři do řije.

Nan Noa sedři w kućiku
 A smali swoju trubčičku,
 A kóřda džowka z mandželskim
 Tam při nim sedři pod suchim.

*) jěřki = jězdki, jězdni.

Hdyž lětko dołhe miny so,
Na zemi zhinyło bě wšo,
Nan Noa wuńdže na hory
A sčini wopor džakowny.

To Bohu so tak lubješe,
Zo čłowskim džěćom slubił je:
„Ja lijeńcu wjac njesćeću
Na wasu zemju młódnihu.“

Ow zemja, zaso hrěšna sy!
Hač skaženje ći njehrozy?
Dyrbi-li pak zas zhinyć wšo,
Njeh serbski Noa namka so!

B r u k i.

Wot Michała Rostoka.

Bruki (Coleoptera, Käfer) su překasancy z dospołnym přeměnenjom, kiž maja w hubje kusadła a na zwjerchnym džělu hruźnych wobručkow 4 křidła; dvě zwjerchnej křidle stej twjerdej, rohojtej a njeprawidnej a rěkataj krywcy; dvě spódnej křidle stej kóžkojtej, přeswitowatej a ze žilkami přechněnej; jemu tutej slůžitej po prawym k lětanju. Na hlówje nadeńdu so woči, čujawki a kusadla. Woči stej wulkej a přeco zestajanej. Čujawcy matej rozdělňny twar. Kusadla wobsteja z tychle džělow, započej wot horka dele: horna hubka (zapadło, labrum, Oberlippe), dvě hornej čelesnje (klěšćaki, Oberkiefer, Kinnbäden, mandibulae), dvě delnej čelesnje (klěšćna, maxillae, Unterkiefer, Kinnladen) a delna hubka (hubno, labium, Unterlippe). Čelesna so pohibuja napřečiwo sebi kaž klěšće; delne čelesna a delna hubka maja čujawkam podobne masadla (palpi, Tafter); přeniše rěkaja klěšćnowe masadla (Kiefertaster, palpi maxillares); posledniše rěkaja hubnowe masadla (Lippentaster, palpi labiales). Zezady hlówy leži hruź (Brust) abo hruźnica (Bruststück), kotraž z třoch džělow wobsteji: z předhruźna (Borderbrust), srjedzohruźna (Mittelbrust) a zadohruźna (Ginterbrust); předhruźno je hibićiwé a zwjerchna časć rěka natylnó (Halbschild). Spody su na tutych džělach nohi přiroscěne, na kóždym jedyn runk. Kóžda noha wobsteji z bjedra (Hüfte), sčehna (Schenkel), hwiždžele (Schienbein) a stopki abo packi (Tarse, Fuß). Po ličbj stopcynych člónkow (stawčkow) džělmy

bruki do pjećčlónčnych, njestajno- abo jebatočlónčnych, štyri- a třičlónčnych. Dodudki brukow podobaju so čefwjam a maja pak 6 nohow (kundrosy), pak žane (čefwje). Brukow je na 40,000 družinow znatych; same Němcy maja 6000 družinow.

A. Pjećčlónčne (Pentamera, Fünfgliederige), kiž maja na wšěch nohach po pjeć člónkach abo stawčkach.

a) Płatkorohate (Lamellicornia, Blatthörnige).

Płatkorohate bruki maja čujawki na kóncu machadłoje abo z płatkatej hejku wobdarjene. Na hłowje a na natylnu maja rozdžélne rohojte wurostki. Su sylne a wulke bruki, kiž so pak z rostlinacymi mačiznami, pak z hnojom žiwja; jich tołste dodudki, kundrosy mjenowane, maja blěde mjehke čěło ze šěsć nohami a dosć dolhe čujawki; woči pak nimaja. K dospołnemu rozwiću potřebyja někotre lěta. Sem slušaja najwjětše bruki cyłego swěta, kiž so pak jeno we horcych krajach nadeńdu.

1) Sakař abo mejski bruk (*Melolontha vulgaris*, Maifäfer) je palc dolhi a ma wjelbowany čorny tułow, kiž zady do dele zhibnjeneho twjerdeho kónca wukhadža. Čujawki (rohi), krywki a nohi su brune. Čěło wobsteji z třoch džělow: z hłowy, hrudźnicy a zadnicy. Na hłowje widźimy žratniki abo kusadła we podobje klěšćicow, potom dvě dosć wulkej njehibičiwey woči, kotrejž kóždy je něhdze z 9000 hranitkow zestajane a dvě čujawcy, kiž kaž dwaj różkaj wonstějitej a kóždy je na kóncu potołšena a wobsteji ze 6—7 hibičiwych machadłójce zestajanych płatkov abo łopješkow. Hrudźnica wobsteji z třoch džělow, z přědkneho, srjedźneho a zadneho hrudźna a nosy křidła a nohi. Na přěnim, najwjětšim, steji spody přěni runk nohow a zwjěrchna časć rěka natylnu (*Spaltstübe*). Druhi nosy druhi runk nohow a zwjěrchna runk twjerдых krywkow, mjez kotrymiž so mała rohojta třihranita tarč, škičik (*Stüben*, scutellum) mjenowana, nadeńdze. Třeći nosy třeći runk nohow a zwjěrchna kóžkojtej křidlešcy k lětanju, kiž stej hromadze składženej a pod krywki skhowanej, hdyž bruk njelěta. Zadnica wobsteji ze 6 wobručkow, je spody čorna a ma po bokach běle třihranite blaki. Stopka na nohach je pjećčlónkata a posłědni člónk ma dvě pazorcy.

Mejski bruk pokaže so kónc haperleje abo započatk meje t. r. w tym času, hdyž štomowe lisće wubiwa, žerje lisće, kwět-

kowe pupki a mlody sad a načini často wulku škodu, wosebje hdyž so z hromadami pokaže, štož so zwjetša kóžde štwórte lěto stanje. Wodnjo sedži změrom na štomach, z wječora roji wokoło ze sylnym brunčenjom. Swoje jejka znjese do zemje a potom bórzy wumrěje. Z jejkow wulahnu so po 4—6 nje-dzelach čerwjam podobne dodudki, kundrosy mjenowane, kiž maja 6 krótkich nohow, sylne žratniki a njelepu zadnicu. Kundrosy su jara nažrane, přerywaja zemju do wšěch bokow a žeru korjenje, bérny a t. d. Tak žiwja so tři abo štyri lěta. Na posledk su podobne dwaj palcaj dołhemu, nažolc bělemu člónkatemu čerwjěj, kiž ma na přěních třoch wobručkach tři runki nohow. Na kóncu štwórteho lěta zaryje so kundros skoro sahu (tři łohće) hłuboko do zemje, tam so do dudki přeměni, z kotrejež přichodne nalěto jako dokonjany bruk wukhadža. Najlěpši srědk přećiwo mejskim brukam je, zo so ze štomow dele strasu, prjedy hač su jejka znjesle a so potom skóncuja. Jich njeprěceljo we přirodže su njetopory, jěže, mordarje, liški a někotre ptaki; kundrosy zběraja za pluhom hawrony, kawki, škowroncy a druhe ptaki; tež knoty a troski jich wjele zahubja. — We měsacu junija lěta mejskemu brukej podobny, tola mjeńši, jasnožolty a kosmaty bručk, husmor abo swjatojanski bručk (*Rhizotrogus solstitialis*, Juni- oder Brachfäfer) mjenowany, kiž je runje tak škódný kaž prjedawši.

2) Klóćawka (*Cetonia aurata*, Rosenfäfer) je něšto mjeńša dyžli mejski bruk a ma we čujawkach jeno tři płatki. Wona je zwjeřcha złotozelena, spody načerwjěn a kowowje blyščata. Čěło je splečite, zadnica je na kóncu tupa, pokulojta.

Nadeńdže so zwjetša we zahrodkach na růzowych kefkach, kotrychž kwětkowe łopjeska žerje; jako dodudka přebywa we mrowišćach a njeje z cyla škódná. Naši burjo dawaja ju kruwom; zo bychy so skłóćite.

3) Rohač, rohaty bruk abo pólski woł (*Lucanus cervus*, Hirschfäfer) je najwjetši z našich brukow, zwjetša dwaj palcaj dołhi. Ma jara šěroku, štyrihranitu hłowu a jeno něšto mjeńše tež štyrihranite natylnó. Machadłojtej kolenkojće nalemjenej čujawcy matej přěni člónk jara podlěšeny. Mjez hornimaj čelesnomaj (klěščakomaj), kiž matej pola samca podobu

jelenjowych rohiznow, wukhadžeja masadła a něžny jazyčk. Sančka ma mjeńšu hłowu a mjeńše klěščaki. Rohač je čorny a jeho krywki su čisowje brune.

Pólski woł přebywa we dubowych lěsach a žiwi so z brěčku młodych dubowych hałožkow, kotrychž skoru ze swojimaj sylnymaj klěščakomaj natorhuje. Swoje jejka znjese do prochniwych dubowych čělow; kundros je tudy pječ lět žiwy, hač so we šestym do dokonjaneho překasanca přeměni. Jich wulkosć je wšelaka.

4) Kruwka abo hownjacy bruk (*Geotrupes stercorarius*, Roßtäfer) je palc dołhi, čorný a módrje blyšcaty. Čujawcy matej na kóncu machadłoju hejku z třoch płatkow zastajanu. Čělo je kulojte, wysoke a ma twjerdy powjětch. Natyžno je rune, hladke; krywki su dypkato-brózdowane. Nohi maja šěroke a zuběkowane hwiždzele.

Hownjacy bruk ľazy pomału a njelepje, lěta z wječora wokoło ze sylnym brunčenjom a přebywa we kruwjacym a konjacym hnoju, hdžež so tež jeho dodudki žiwja.

We dubicy a we tepjefnjach nadeńdže so často nosoróžk abo rypak (*Oryctes nasicornis*, Raßhornfäfer), kiž ma na hłowje křiwy do zady zhibnjeny röh; jeho krywki su brune. — Najwjetši ze wšěch brukow na swěće je mócnik herkules (*Dynastes Hercules*) we južnej Americy; wón je 5—6 palcow dołhi a ma na čole do přédka stejacy a na kóncu dele zhibnjeny röh. Jedyn mjeńši wotrod rěka akteon.

b) Maraty (*Carabidae*, Lauffäfer).

Maraty maja nitkojte, 11-člónčne čujawki, mału hłowu ze sylnymi klěščakami a čěłke, dołhe nohi k spěšnemu běhanju připrawjene. Křidła su husto skhripjene a krywki zroscene. Su khrobte a rubježne překasancy, přebywaja pod kamjenjemi, pod skoru, we moše, na polach, w zahrodach a lěsach. Su zwjetša jenobarbne, porědko pisane, wonjeja njeluboznje a wotdžěluja mokřinu rězatu, brunu. Jich dodudki su dołhe, maja čujawki, jednore woči a tři runki nohow. Žiwja so tež jeno ze zwěrjacej cyrobu.

5) Marata mjedžana (*Carabus cancellatus*, fupferrother Lauffäfer) je 10 čarkow dołha, zwjětcha mjedžanočerwjena, spody čorna; kóžda krywka ma po dołhosći tři powyšene rjebleška

a mjez nimi rječazki kulojtych homlkow. Čujawki su nitkojte; přeni člónk čerwjenožolty; hlowa je mjeńša dyžli natyľno. Dokelž su krywki zrosćene, njemóže lětać. Nohi su doľhe.

Nadeńdze so wšudžom na polach a na zahrodach, běha jara spěšnje a nadpaduje wšo, štož nadeńdze, šlinki, husancy, kundrosy a rybjaće waki. — Runje tak wužitne su tež druge družiny tuteho čisłowaneho rodu, tak n. př. marata ffonkowa (*Carabus violaceus*, *veilschenblauer Lauffäfer*), dale zwjercha zeleno-złota a spody čorna marata złota (*C. auratus*, *Goldschmidt*) a žuželica kožana (*Procrustes coriaceus*, *leder-, Lauffäfer*), kiž je čorný njeblyšćaty a mjeze wšěmi najwjetši. — Sem sľuša tež trašk abo pryskawc (*Brachinus crepitans*, *Bombardiräfer*). Wón je 4 čarki doľhi, ma namódri čorne krywki a čerwjene natyľno a syka na svojich njepräcelow, kiž jeho přescěhaja z wuskom módrú paru, zo by jich strašil.

6) **Dudkownik** (*Calosoma Sycophanta*, *Puppenräuber*) je jedyn z najrjenišich brukow, palc doľhi a $\frac{1}{2}$ palca šěroki. Čěło je čěmnoffonkowe, žratniki, čujawki a nohi su čorne. Po doľhosći smuhate krywki su złotozelenje blyšćate a trochu do čerwjeneho so přeměnjowate. Čujawki su nitkojte, nohi doľhe, sylne, wšě jenak doľhe a k běhanju připrawjene.

Dudkownik wudawa wón pižmowu, přebywa kaž jeho dodudka na štomach a žiwi so z husancami škódných mjetlow, teho dla je jara wužitny.

7) **Ščěkawc póľny** (*Cicindela campestris*, *Sandläufer*) je 6 čarkow doľhi, na brjuše čerwjeny, kowowje blyšćaty, na krywkach zeleny z běľymi blakami. Ma čěńke a doľhe nohi a sylne žratniki. Čěło je wuzke, podoľhojte.

Přebywa najradšo na slónčnych pěskojěnych městnach na ščezkach a na lěsnych pučach, hdžež spěšnje běha a z khwilemi zlětuje. Žiwi so kaž jeho dodudka z překasancami; tuta zarywa so hluboko do zemje.

c) **Wódne bruki** (*Hydrocanthari*, *Wasserläufer*).

Wódne bruki abo ponórjaki maja splečite čěło a nohi; nohi su z doľhimi mikawčkami wobrosćene a teho dla k pluwanju přihódne. Zwjetša su bruki rubježne.

8) **Rybnik čorný** (*Hydrophilus piceus*, *pechschwarzer*

Wasserläufer) je skoro dwaj palcaj dolhi, ma čěło splečite, jejkojte, jara hladke a blyščate, zwjercha čorne, spody čěmnobruně. Čujawki su hejkojte a krótké, masadla čěňke a jara dolhe. Dolhe splečite a na kromach z hustymi kosmami wobdarjene nohi su wosebje k pluwanju přihódne.

Tutón wulki bruk přebywa we stejacych wodach a na wječor lěta wokoło. Tež jeho dodudka přebywa we wodze, je dwaj palcaj dolha, čorna, ma 6 nohow a na kóncu čěla dvě cywcy k dychanju. Žiwi so z wodnymi překasancami a šlinkami, bruk pak so z rostlinami žiwi.

9) Kónk wobrubjeny (*Dytiscus marginalis*, Schwimmfäfer) je 14 čarkow dolhi a přez poł palca šěroki. Krywki su čěmne nazelen a maja šěroku žoltu kromu. Čujawki su nitkojte a dolhe. Zadne nohi, wjele dlěše dyžli přědkne, maja šěroke člónki z dolhimi mikawčkami.

Kónki su nažrane rubježne bruki stejatych a běžacych wodow, pluwaja derje, ponórjeja so a lětaja jeno w nocy wokoło. Dychaja na to wašnje, zo zadnu časć čěla z wody wustorča a krywki trochu wotewrja. Jich dodudki su dolhe a wuzke, maja 6 nohow, sylne žratniki a na kóncu čěla dvě trubcy k dychanju. Nježiwja so jeno z překasancami, wakami a šlinkami, ale žeru tež jikru a małe ryby, haj samo wjetšim rybam džěry do čěla wukušeja. — Do tuteje swójby słuša tež čisćet (*Gyrinus natator*, Drehfäfer), mały čorný a jara blyščaty bručk, kiž so njewustajnje na hladzinje stejatych a běžatych wodow do koła wokoło wjerči.

d) Krótkokřídlate bruki (*Brachelytra*, Kurzflüger).

Krótkokřídlate bruki maja čahle wuzke a jara hibičiwe čělo z krótkimi krywkami a su dla wosebitych kosmow často rjanych barbow. Žiwja so z hnjacymi rostlinami a zwěrjaty a su teho dla jara wužitne. Někotré z nich přebywaja we mrowišćach a na hribach. Jich dodudki su dokonjanym brukam jara podobne.

10) Drabčik čěrwjenokřídlaty (*Staphylinus erythropterus*, Staubfäfer) je 6 čarkow dolhi, ma wuzke čorne a z blakami ze zlotožoltymi kosmikami pokryte čělo. Čujawcy stej nitkojtej, hlowa je šěrša dyžli natylna a čěrwjene krywki su tak krótké, zo jeno třěćinu zadnicy přikrywaja.

Je jara rubježny a běha spěšnje. Z daleko podoba so bóle wuchačej dyžli brukej. Popadnjeny zběha zadnicu horje a wudawa wón njeluboznu. Žiwi so nimo překasancow tež z hniłymi mačiznami.

e) Bruki hejkorohate (*Clavicornia*, *Reulenhörnige Räfer*).

Hejkoróžkate bruki maja čujawki na kóncu hejkojte. Jich dodudki su šěsćnohate a žiwja so pak z rostlinami, pak ze zwěrjacymi mačiznami.

11) Tótka (*Necrophorus Vespillo*, *Totengräber*) je 8 čarkow dołhi, čorný z dvěmaj pomerancowymaj přěčnymaj pasomaj na krywkach. Natylnó je skoro tarči podobne a w přědku ze žłotožłotými kosmami pokryte. Krótkej čujawcy matej tołste hejkójte kóncy. Wotčate krywki njepřikrywaja cyłu zadnicu.

Tutón wužitny bruk nadeńdže so husto blisko morwych myšow a knotow, spody kotrychž zemju podhrjebuje a je potom do zemje zahrjebuje. Na to znjese na nje swoje jejka, zo měle dodudki, kiž so wulahnu, hnydom picu přiřhotowanu.

12) Tružak (*Dermestes lardarius*, *Speckräfer*) je jeno 3 abo 4 čarki dołhi, kulešojty, čorný a ma přez přědknu položcu krywkow popjelawy pask a we nim na kóždym boku tři čorne dypki. Čujawcy stej wurážnje hejkojtej a hlowa těi hač do wočow pod natylnom.

Dodudka tuteho bručka je čornobruna a ma po cyłym čěle proste kosmy; wona je jara škódná, žiwi so w kožach a kožušinach a zahubjuje přirodniske zběrki. Bručk, hdyž so jeho dótknješ, sčehnje so hromadže a čini, jako by morwy był. — Runje tak čini mjelnik musejowy (*Anthrenus museorum*, *Cabineträfer*) a mjelnik trudočnikowy (*Anthrenus Scrophulariae*, *Knollräfer*), kotryž na kwětkach přebywa. Tež jeju dodudki kaža přirodniske zběrki a su teho dla škódné.

f) Bruki pilorohate (*Serricornia*, *Sägehörnige Räfer*).

Pilorohate bruki maja čujawki pilowane abo česakojte. Jich dodudki bywaja zwjetša we rostlinach a su teho dla škódné; jeno blyščaki a podplóniki žiwja so ze zwěrjacej žiwnosću.

13) Sčěna●a pikotawa (*Anobium pertinax*, *Klopfräfer*, *Tobtenuhr*) je jeno dvě abo tři čarki dołhi čornobruny bručk z dypkatosmužkatými krywkami. Ma twjerde kulešojte čělo,

čénkej čujawcy a hłowu skoro dospołnje pod wulke natylnu skhowanu.

Žiwi so we starym drjewje a dodudka, małemu běłemu čerwikej podobna, roztočuje je do wšěch bokow na mučku, kotraž so čerwjotočina njenuje. Ze swojim twjerdym natylnom storka bručk do drjewa, štož podobny pikot načini, kaž pikotanje dybsačneho časnika a přiwerŋni ludžo sebi mysla, zo tajki pikot smjerć připowjeda a su tajki pikot smjertny časnik mjenowali. Čini so tež morwy a to tak twjerdošijnje, zo so samo tehdy njehnuje, hdyž so tež z jehłu překlóje. — Podobny mały bručk čerwjeno-bruneje barby, scénawa khlébowa (*Anobium paniceum*, *Brot-Klopffäfer*) kazy zběrki sušených rostlinow.

14) Pikikowať žitny (*Elater segetum*, *Saat-Schnellfäfer*) je 5 čarkow dołhi, bruny a šerokosmaty. Čujawki a nohi su čerwjene a krywki su smuhate. Natylnu ma podobu pódkowa a je dlěše dyžli šeroke. Čujawcy stej kaž piła zubčkowanej. Čěło je podołhojte.

Tutón bručk ma z wjele druhimi tu samownosć, zo móže z pomocu małego twjerdeho kołačka na hrudži horje poskoćić, hdyž jeho na drjewo na khribjet položiš. Jeho dodudka načini z wotkusowanjom koruškow na polach a na lukach druhdy wulku škodu. — Najwjětše a najrjeniše pikikowarje nadeńdu so we lěsach horceje Ameriki a wjele z nich wudawaja w nocy doś jasne swěćło, tak n. př. nocoswěćak wječornoindiski (*Pyrophorus noctilucus*, *wesťindišker Leuchtfäfer*), wot tamnišich krajanow kukujo mjenowany.

15) Krasnik khójnowy (*Buprestis Mariana*, *Riefern-Brachtfäfer*) je 12—14 čarkow dołhi, nazeleń kowowje blyšćaty a šěrje pomróženy. Ma sylne, podołhojte čěło, na štyrihranitim natylnu 5 zmorskow a na krywkach tři a nimno tych hišće dvě jamcy. Na hłowje, kiž njeje z natylnom přikryta, stejitej něžnje pilkowanej čujawcy. Hrudžowka ma do zady tupy kónc. Bruki so njemóža, kaž pikikowarje, horje krnyć.

Prěbywa w khójnowych lěsach, jeho dodudka zažerje so do drjewa a načini často wulku škodu. — We horcych krajinach je podobnych brukow wulka syła, kiž maja tak rjane barby a so tak krasnje blyšća, zo so jako pycha potrjebuja.

16) Blyščak swjatojanski abo swjatojanska muška (*Lampyrus noctiluca*, *Leuchtfläfer* oder *Johanniswürmchen*) je 6 čarkow dolhi, podołhojty, splečity, bruny a mjehki bruk, kotrehož hlowa z wulkimaj woćomaj pod natylnom tči. Sančka, kiž křidła nima, podoba so bóle četwjej dyžli brukej. Spody, při kóncu zadnicy, je blědožolty blečk, kotryž so pócmje jasne swěći, doniž je bruk žiwy.

Blyščaki su nóčne překasancy, kiž w léce, wosebje wokoło Jana, při ćopłych wječorach kaž žehliwe škřički we powětře wokoło létaja abo kaž žehliwe wuhlička we trawje a w kefkach wokoło leža. Bjezkřídlowne sančki swěća so bóle dyžli létace samcy. Njejsu we kóždej krajinje jenak husto.

17) Podpłonik sněhowy (*Cantharis fusca*, *brauner Schneefäfer*) je mjehki, 6 čarkow dolhi a dvě čarcy šěroki bruk ze šěročornymi krywkami a četwjenym, wosrjedža čornoblakatym natylnom. Čenkej čujawcy a nohi su čorne. Dele wisata z natylnom trochu přikryta hlowa ma w přědku sylne klěščaki.

Podpłonik je rubježny bruk, kiž wosebje šmicy zahubjuje; hdyž so do ruki wozmjje, kuše z klěščakami, štož pak njeboli. Kónc nalěca nadeńdže so jara husto na štomach a na kefkach. Jeho čorna a kaž somot mjehka dodudka leži w zemi, přerýje so druhdy w zymje ze zemje a lazy po snězy wokoło, rěka teho dla tež sněhowa waka (*Schneewurm*).

B. Njestajnočlónčne (*Heteromera*, *Ungleichfüßlige*), kiž maja na přědknich štyri nohach po pjeć, na zadnymaj pak po štyrjoch člónkach.

a) Puchefcy (*Vesicantia*, *Blasenziehende Käfer*).

18) Puchefc lékařski abo španska mucha (*Lytta vesicatoria*, *Blasterkäfer* oder *spanische Fliege*) je 9 čarkow dolhi, 3 čarki šěroki złotozeleny a mjehki bruk, ma hlówu tak šěroku kaž natylnu a dołhej, nitkojtej čujawcy. Čělo je podołhojte.

We juniju nadeńdže so husto na młodych jaslach, na ptačicy a turkowskim bozu, kotrychž rostlinow lisće žerje. Hižom z daloka wudawa wón skoro wopojacu a je poľny řezateje jědojteje mjezhy. Sušeny a na prošćk rozmlěty potrebuje so

we lëkafnjach k bjentucham. Čłowjek ma so teho dla při jeho hromadźenju na kedźbu brać.

19) Mejka abo mejska waka (Meloë proscarabaeus, Maimurm, Delmurm) je palc dołhi a 5 čarkow šěroki módro-čorny, tolsty, šěroki a mjehki bruk z krótkimi krywkami bjez křidłow, kiž so trochu hownjacemu brukej podoba. Hłowa je šěroka a čujawcy stej paćercojtej.

Mejska waka pokaže so hižom zahe nalěto při pućach a we trawje a je lëni překasańc, kiž jara pomatu łazy. Hdyž so jeje čłowjek dótknje, roni so z jeje čěla žolta, njeluboznje wonjata mjezha, kotraž někotrym ludžom na koži pucherje čehnje, kiž pak hewak jědojta njeje. Jeje dodudka žiwi so na kwětkach, pojša so na čmjely a pčoly, kotrež ju sobu do kołow wotnjesu, hdžež hać do swojeho zadudkowanju přebywa.

b) Čornuchi (Melanosomata, Ščwarzfäfer).

20) Mučnik abo khlěbowa waka (Senebrio molitor, Měhlfäfer) je 7 čarkow dołhi, zwjercha čorny, na brjuše a na nohach bruny. Natylnjo je skoro štyrihranite a čujawcy stej čehnjej, paćercojtej, 11-člónčnej. Čěło je čěhke.

Nadeńdže so husto na žitnych łubjach, w młynach a pola pjekarjow. Jeho dodudka je hladka, twjerda, nažołć a mjenuje so mučna waka, kiž je najlěpša žiwnosć za mnoho spěwacych ptačkow, čehož dla so tež ze samysłom we horncach plahuje, we kotrychž su wotruby, stare lapy, khlěbowe skórki a kusy kože.

C. Štyričlónčne (Tetramera, Biergliederige), kiž maja na wšěch nohach po štyrjoch člónkach.

a) Nónniki (Curculionida, Rüsselfäfer).

Nónniki maja głowu do rypaka podlěšenu, kiž je pak krótsi, pak dlěši a druhdy čěhki kaž nitka; přeco pak ma na swojim kóncu małe žratniki a po bokach čujawki, zwjetša nalemjene a na kóncu hejkajte. Khribjet nónnikow je wysoki, twjerdy a krywki mnohich su zroćene. Jejka njesu na rostliny abo nutř do płodow, kotrež mjehke bjeznohate dodudki wužeruja; někotre žiwja so we korjenjach a pjeńkach, druhe na łopjenach; we kwětkach a płodach a tajke su wšitke bjez wuměńjenja škódnje.

21) Ryrawa hrochowa (Bruchus pisi, Erbsen-, Muffelfäfer) je mólčki, lědy dwě čarcy dołhi, skoro štyrihranity, čorno-

bruny bručk z małym běłym blečkom na kóncu zadnicy. Hłowa wukónčuje so do krótkeho a šěrokeho rypačka. Čujawcy stej na kóncu hišće něšto tołšej; sčehna na zadnich nohach su tołše dyžli na přédknich. Krywki njepríkrywaja čělo dospołnje.

Tutón mały bručk znjese swoje jejka na łuski, a tołste běle dodudki bjez nohow, kiž so małym čerwjam podobaja, zakusaja so do hrochowych zornow a wužeru je často dospołnje. Tak małe hač čerwje su, móža tola druhdy w hroše wulku škodu načinić.

22) Račk čorný abo žitna wačka (*Calandra granaria*, ~~Chmarzer Kornwurm~~) je jeno dvě čarcy dołhi a poł čarki šěroki, čerwjeno-bruny, kulešojty a jara twjerdy bručk. Jeho hlawa wuběhuje do dołheho, wuzkeho, trochu nakřiwjeného rypačka, na kotrehož kóncu so małe žratniki nadeńdu. Čujawcy stej čěnkkej a nalemjenej a stejitej wosrjedža rypačka. Natylnó je hluboko dupkowane a skoro tak dołhe kaž krywki.

Tutón bručk je na žitnych łubjach jedyn z najškodnišich překasancow, kiž husto wulke składy žita zaniči. Z čěnkim rypačkom wuwjerći mału džěrku do zorna, znjese jene jejko do njeho, z kotrehož so blědožołta čerwjey podobna dodudka bjez nohow wulehnje, kotraž cyłu muku ze zorna wužerje, tak zo jeno prózna škorpawa zbytkna wostanje, we kotrejž so čerw zadudkuje. Račk je čím škódnější, dokelž so we krótkim času přezměru jara rozplóduje (jeden jenički runk napłodži za lěto na 6000 bručkow) a dokelž so škoda tak ruče njewobkedžbuje. Skoro jenički srědk přećiwo tutemu škódnemu njerodžu je tón, zo so husto nowy čerstwy powětr nutř pušća, zo so wšě šmary, we kotrychž mohl so bručk skhować, zamazaja, zo so žito husto z łopaču přeměša a zo so žito bórzy womlócí. — Podobna družina žiwi so we ryži abo rajsu.

23) Tołstonósnik zelený (*Rhynchites betuleti*, *Reben- oder Birfenstecher*) je 2½ čarki dołhi, zelený a kowowje blyšcaty bručk. Krywki maja rynki po rjadu wjetších a mjeńších dypkow. Natylnó je tež dypkowane a samc ma na nim dwaj kolačkaj do přédka stejaj.

Nakusuje mjaťlišća a rjapiki listow winoweho pjenka; lisće pozdžišo wuskhnje a wotpada a wino njemóže kće nasa-

dżować. Potom zawiwa bruk łopjena do trubkow, wuwjerći do trubki z rypakom džěru, do kotrejež sančka jejka znjese. Tež sadowe štomy ćerpja wot tołstonósniika wulku škodu. — Jemu podobny tołstonósniik mjedžany (*Rhynchites cupreus*, *fupferfarbiger Rüsselfäfer* oder *Pflaumenbohrrer*) kładže swoje jejka na njezrale slowki a marle a překusuje jich šiški, tak zo wotpadaja. Druhe tołstonósniiki skutkuja runje tak na krušwach a jabłonjach.

24) Kliborak lěskowy (*Balaninus nucum*, *Rußbohrrer*) je 3 čarki dolhi, šěrobruny a cyły z kosmami pokryty. Čujawki a nohi su brunawje čěrwjene. Rypak je jara ćeńki, skoro tak dolhi kaž cyłe čěło a nosy wosrjedža sylnje nalemjenej čujawcy. Kładže jejka do žołdžow a lěskowych worjehow, doniž su hišće mjehke a přeco do kóždeho płoda jeno po jenym. Dodudka, čěrwikej podobna, wužeruje jadro, překusuje so nazymu ze škorpawy won, pada na zemju, zaryje so do zemje a přeměni so we přichodnym léće do dokonjaneho bruka.

25) Č mjeń k h ó j n o w y (*Hylobius pini*, *Siefern-Rüsselfäfer*) je 4—6 čarkow dolhi a z nósniikow skoro najwjetši, ma čěmno-brunu abo trochu načěrwjeń barbu, tołsty, dele zhibnjeny rypak tak dolhi kaž natyłno a na kóncu kliborojtej čujawcy. Podolhojte twjerde čěło je brunokosmate. Krywki su hrubje dypkowane a maja njeprawidłowne blaki.

Je jara škódny bruk we khójnowych a šmrěkowych lěsach, hdžež korjenje, štomowe čěła a hałozy wobkusuje a młode pupki wužeruje. Dodudka žiwi so we pjeńkach. Najlěpje so zahubjuje, hdyž so pjeńki wukopaja a z lěsow prječ wotwoža.

26) Boronósniik běłodypkaty (*Pissodes notatus*, *Weißpunft-Rüsselfäfer*) je jeno 3 čarki dolhi, načěrwjeń bruny a z bělawymi šupkami pokryty. Na natyłnu ma 8 bělawych dypkow a na krywkach dwaj nažolc běłaj pasaj.

Žiwi so jeno we khójnach a najradšo we 4—8 lět starych a jich načěrwjeń wjeřški dawaja bórzy swědčenje, kajkeho strašneho njepřečela we sebi žiwja. Tajke štomy dyrbyja so hnydom wukopać a z lěsa wotwozyć, zo by so škódny bruk dale rozšěrić njemohł.

27) Nosatnik brasiliski (*Entimus imperialis*, *Brillant-fäfer*) je jedyn z najkrasnišich brukow tuteje swójby, palc dolhi,

čorný, ale cyły z drobníckimi zelenými a kowowje so blyščatými šupkami pokryty, kotrež we slónčnym swětle z najkrasními tučelojtymi barbami so blyskotaja; podobne šupki nadeńdu so tež horkach we małych jamkach.

Žiwi so we Brasiliji a je pycha přirodniskich zběrkow.

b) Skorowcy (Bostrichidae, Borstenläufer).

Skorowcy su małe bručki z kulešojtym čěłom, z krótkej hlówu bjez rypaka a krótkimi nalemjenými, na kóncu hejkojtymi čujawkami. Jich čerwjam podobne dodudki bjez nohow žiwja so we družstwie pod štomjacej skoru we tak mjenowanej mjezhuwodźawej woršće a wužerowajo drjewo činja sebi khódby a žlobiki, čehoždla mjezha wjacy prudzić njemóže, zo potom štomy skhnu.

28) Sk o r o w c š m ř é k o w y (Bostrichus typographus, Buchdrucker) je jěno něšto přez dvě čarcy dołhi a čarku šěroki a ma dospołnje kulešojte čěło. Jeho mała hlówu je cyła pod natylnom skhowana, spody kotrehož jeho krótkej hejkojtej čujawcy won stejitej. Krywki su na kóncu jara stłóčene a maja na spadnej kromje na kóždym boku štyri zubčki. Skorowc je jasno- abo čěmnobrunee barby.

Hač runje mały, je skřowc tola jedyn z najškódnějšich lěsnych brukow, kiž je často hižom wulke šmrěkowe lěsy do čista zahubił. Roji so we měsacu měje a zatoči so potom do šmrěkoweje skory hač do lŷka, tam wutoči sebi dołhu runu khódbu, tak mjenowanu mačičnu (Muttergang), do kotrejež jejka znjese a wulehnjene dodudki, kiž so bjeznohatym blědožóltym čerwikam podobaja, toča sebi nowe čim dale čim šěrše khódbički (čerwjace khódby, Larvengänge) z rozšěrjenym kóncom abo tak mjenowanej kolebku (Biege), hdžež so zadudkuja; dokonjany bruk překusuje so runu měru won a skora je potom poľna džěrkow, jako by z woľojom roztrěľana byla (wulětki, Flüglöcher). Zwjetša wubjeru sebi skorowcy starše a khorowate abo wot wětra złamane a wuwróćane štomy, tola pak tež stare abo hižom popušćane drjewo; su so pak jara zapłodžile, dha nadpaduaja tež dospołnje strowe a dorosćene štomy. We z nimi wobsadźanych štomach mjezha žadyn prawy wobtok wjacy nima, jehliny počnu so wot wjeřška dele čerwjěnić a pozdžišo cyły štom wuskhnje. Na tute wašnje su we léće 1783 na Harcu za jěne lěto dwaj millionaj šmrěkowych čěłow wuskhle. Najlěpši

srědk přeciwo rozmnoženju skorowcow je tón, zo so wšo popuścane drjewo a wšě suche, khorowate abo wuwrócane štomy z časom z lěsa wotwoža. Je so pak skorowc hižom přez měru jara rozšěrił a rozplódził, dha je najlěpje, zo so na wosebite štomy loji, kotrež so k tutemu wotpohladanju popuścēja a ležo wostaja. Do tajkich štomow so skorowc najradšo zasydli. Tajke štomy so potom z lěsow wotwoža abo woběli so jim skora a skora so potom z cyłym zalěhwom spali. — Jedyn druhi runje tak škódný skorowc je lěsomórka khójnowa (*Hylesinus pini-perda*, *Walbgärtner*), kiž je bruna a ma trochu rypakojće podlěšenu hłowu, kotruž pod natylnu skryć njemóže. Wona překusuje młódše khójnowe hałožki, tak zo wotpadaja a štom ma potom napohlad, jako by wottřihany był. Sem słušeja tež wšitke pusćerje (*Spinttfäfer*), kiž maja brjuch wot delka horje nakosnje postawacy a jeno we čělach lisćowych štomow so žiwja a wosebje brězam, wjazam, dubam a slowćinam škodža. Wosebje spomnjenja hódne su khódby pusćerja brězoweho (*Siolytus destructor*, *Birfentrindenfäfer*).

c) Hercy abo dołhorohate bruki (*Longicornia*, *Boßfäfer*).

Hercy wuznamjenja so přez přeměrnú dołhosć jich čujawkow. Zwjetša su wulke a nahladne bruki z wulkej hłowu, sylnymi žratnikami a kołakami na natylu. Hdyž so do ruki wozmu, wudawaja zynki škrjebotate, pišćate abo kwićate a teho dla jich mjeno hercy. Jich dodudki nimaja nobi a bywaja we drjewje, tola mjenje, dyžli wjele mjeńše dodudki skorowcow.

29) Herc pižmowy (*Cerambyx moschatus*, *Aromia moschata*, *Moschusboßfäfer*) je 12—15 čarkow dołhi, wuzki, šwižny, kowowje blyšćaty bruk zeleneje abo brunaweje barby. Krywki su brózdowanodypkate. Ma dołhej seršćojtej čujawcy z jara wuražnymi člónkami, kotrejž pola samca dołhosć čěla přesahujetej.

Ma skoro napohlad pucheřca, wudawa sylnu wón pižmojtu a žiwi so na wjerbach. Jeho dodudka přebywa we starych wjerbach. We dubach bywa herc ryćeřski (*Cerambyx heros* = *Hamatochaerus heros*, *Riesenboß*), kiž je čornobruny a na dwaj palcaj dołhi. Na Alpach nadeńdzemy rjaneho herca kamjenjoweho (*Cerambyx alpinus* = *Rosalia alpina*, *Alpenboß*), kiž je módrošěry a kaž somot čornje pokrjepjeny.

30) Česař domjacy (Lamia aedilis, Zimmerboď) je 6 hač 8 čarkow dolhi, swětle bruny a ze šěrymi kosmami pokryty. Samc ma pjeć króc dlěšej čujawcy dyžli čěło a sančka ma na kóncu zadnicy dolhe kładzidlo.

Žiwi na syrym popušćanym drjewje, wosebje na šmrěkowym a khójnowym a naćini druhdy na česankach škodu. Wulěze druhdy we bydlenjach z domjacych nadobow, jeli su ze syreho drjewa sćinjene byle.

31) Kózlikař topołow (Saperda Carcharias, Pappel-Boďfäfer) je skoro palc dolhi, kulešojty, brunawje abo nažołé šěry z mnoho swětočornymi jamkami. Dolhej čujawcy matej čorne paski.

Bywa we juniju a juliju na wšelakich topołach. Jeho dolha, bjeznohata škódná dodudka žiwi so we topołowym drjewje a nadpaduje wosebje młode štomiki.

d) Ryžeńki (Chrysomelinae, Blattfäfer).

Ryžeńki maja krótke kulojte čěło, do počojcy přikrytu hłowu a krótke čenke čujawki. Jich dodudki maja 6 krótkich nohow, su zwjetša swětlych barbow a žiwja so na lisćach kaž bruk tež. Sančka přikliwa swoje jejka na ruby bok łopjenow.

32) Wačka zelinowa (Haltica oleracea, Erbsen) je dvě čarcy dolha, čémno módra abo zelena a kowowje blyščata. Hłowa je do počojcy pod natyłnom skhowana. Čujawcy stej krótkej, nitkojtej a zadnej nozy matej sylne sčehna, k skakanju připrawjene.

Tuťon mały spěšnje a daloko skakacy bručk nadeńdze so z druhimi hišće mjeńšimi přiwuznymi na trućnatych rostlinach, jako na řepiku a řepaku, kaž tež na wšelakej zelinje (Gemüse), wotežera nać hač do řapikow a je jara škódný. Tež na topołach, wólšach a brězach žiwja so podobne wački, kiž druhdy wšě lisće tutych štomow zežeru.

33) Ryžeńka topołowa (Chrysomela populi, Pappel-Blattfäfer) je 4—5 čarkow dolha, ma čorne, namódri abo nazeleń blyščate natyłno a čerwjene krywki. Nohi su jenak dolhe.

Nadeńdze so husto na topołach a wjerbach, kotrychž lisće skoro do čista wotežerje. Na nich žiwi tež jeho běla a čerwjenooblakata dodudka. Druhe ryžeńki blyšća so na krywkach z krasnymi tučelajtymi barbami.

D. Tričlónčne (Trimer, Dreigliederige), kiž maja na wšěch nohach k najwjetšemu po třoch člónkach.

34) Bože slónčko abo slónčko sydomdypkate (Coccinella septempunctata, Marienfäfer) je 3 čarki dołhi a skoro małej połkuli podobny bruk. Na svojich čerwjonych krywkach ma 7 čornych blakow. Natylna a zbytkne čěło je čorne. Čujawcy stej krótkej a hejkojtej.

Tutón bruk žiwi so z druhimi jemu podobnymi ze šmicami a je tehodla jara wužitny. Tež jeho dodudka žerje šmicy. Hdyž so jeho dótknješ, sčehnje čujawki a nohi k čělej a pušča žołtu mjezhu, kotraž sylnu wón wot so dawa. Pječ čarkow dołhe dodudki su čěmnošěre a čerwjenožołće dypkowane.

Varianty ludowych pěsničkow.*)

W Hornjej Łužicy zhromadžił *Ernst Muka* z Wulkeho Wosyka:

1) Zrudna holička.

(Smolerjowe pěsnički, č. 38, přirun. č. 148.)

Město „zo mohla wumrjeć“ spěwa so „mohla plakać.“ Ze zrudnosću = ze stysknosću (rjadj 3). Po kóždej strofje přidawa so: „Moje dla, twoje dla — z teho kraja dyrbju ja.“ Město tamnišich rjadjkow 9—12 pokračuje a kónči so tak:

Kak dha chce to mój luby wjedžeć,
Hdyž je wón daloko (prječ) wote muje. Moje dla atd.

Daloko prječ wote mnje
W cuzym kraju na wójnje,
W cuzym kraju na wójnje
Cuze holcy lubuje. — —

„Zběhń tu klinku, sčehnń tu šnórku,
Pušć mje nutř, ty holičo!“
Zezady duri tam je skhodžik,
Tam ty po nim horje dži.

*) Tute varianty sym ze „Serbskeje Nowiny“ gymnasiałneho towarstwa, hdźež te pěsnje cyle steja, wuzběhnył, zryjadował a wotpisal. Redaktor.

Spody łoža tam je zuwak,
 Tam so zuj te škórnički.
 Wyše łoža tam maš hozdžik,
 Tam sej pójs' te kholowčki.)* — —

Dha by to najlěpje było,
 Zo bychmoj mój różno šloj,
 Kaž su naj' lubosće hromadu šli,
 Tak wone njech zas różno du.

2) Čelerka a hajnik.

(Smol. p. čisło 48.)

Rjadjk 3. rěka: Hnała do hajka zelenoh'. Po rjadjku 36. spěwa so (mjez tym zo so někotre přjedawše strofy zanjechuja) jenož hišće takle:

Njeplakaj, synko luby mój,
 Wšak maš ty nana hajnika.

Hajnik tón zelenu drastu ma
 A wjele pjenjez slěbornych.

„Njech mam ja nana, kajkoh'ž chcu,
 Hdyž mi tola swěrný nej'“

3) Njezbožowne jězdženje.

(Sm. p. č. 66.)

Kóždej strofje přidawa so: „Hajku, hajku, hajkukuk.“ Strofa 2. a scěhowace pak rěkaja:

„Hdy by tón zegeř njewotklinkał,
 Dha bych ja z tobu do łoža šoł.

Hdyž pak je zegeř wotklinkał,
 Dha njemóžu z tobu do łoža hić.“

Holčo te jara plakaše,
 Swojej bělej ručcy łamaše.

Swojej bělej ručcy łamaše,
 Swoje brune włoski torhaše.

*) Tu je wuwostajena powjesć, kak přeni luby so domoj wróći atd. atd.
 Redaktor.

Luby tam rajtowaše přez mosćik,
Hač so tón mosćik zhibowaše.

Luby sej zwiny hłowičku,
Konik sej złama nóżčičku.

Holčo te jara płakaše,
Při mosćiku zrudne klečeše.

„Ty hakle budžeš płakaći,
Hdyž budža jeho woblekać

Tón běty kitel do kašća,
Tón rjany kašćik do rowa.“

K njetrěbnemu přidawkej „To staj byłoj atd.“ přistaja so hišće:

Taj budžetaj dostać tajku mzdu:
Tón čorny kłobučk ze šnórku,

Te holčo běle čerwjene,
Te konje ryzy-šumjele.

4) W hajku počpula.

(Sm. p. č. 68.)

Rjadj 4. rěka: Hdyž sym ja zmoknyła. Strofa 2. jako skónčena je tajkale:

K čemu dha njejsy lećała
Do doła zelenoh'?
„Haj lećała, haj lećała,
Sym tola zmoknyła.“

Tónle dwěštučkowy spěw přidawa so tež k „Lěsnej hospodže“ (číslo 22) a potom kónči so takle:

Haj wono hišće dołho njej',
Hač je so dešć šoł;
Haj wono hišće dołho njej',
Zo sym pola lubki był.

5) Swěrna džowka.

(Sm. p. č. 78.)

Na horach = na horje. Hlubokoh' = zelenoh'. Strofa 4. a 5. rěkatej jako skónčnej:

Tón přeni běše knjejski pan,
Tón druhi běše šosař sam;
Toh' třěcoh' njesměm mjenować.

Toh' třěcoh' njesměm mjenować,
To bě mój luby sam. ∴

6) Zle myto za wěrowanje.

(Sm. p. č. 121.)

Město „na namaj“ praji so „na wamaj“ atd. Jedyn pop =
popik je. Duž rěka strofa 4. takle:

Džitaj k temu popikej,
Njeh waj tutón zwěruje.
Popik jeju wěruje
Holčcy ručku wopřije.

Skónčenje je podobne, při čimž „rajtař“ na pozabyte „ra-
tař“ (za „burik“) pokazuje, mjenujcy:

Škoda tebjě, holička,
Zo sy sej wzała burika.
Hdyž njeby měła burika,
Dyrbjała być moja lubiččka.

Wućeže hólčik wótry mječ,
Wotća popikej hłojčku prječ:
„Jow maš, popiko, twoju mzdu,
Zo sy mi Hanku zwěrowať!“

7) Swěrnny wojak, abo: Zrudny čas.

(Sm. p. č. 149.)

Strofa 2. rěka:

Konje su wšě sedłane,
Mječe su wšě wótrěne,
Třělby su wšě lod'wane.

Pokračowanie je wjele krótše, mjenujcy:

Mać ta plače pře džěci,
Přez swoje džěci najlubše.

„Njeplačće wšak wy pře mje,
Prošće za nas za wšitkich,

Zo bychmy w swěće dobyli,
Njepřećela pobili.

Tornister je mój podhlōwak,
Mantyl pak moje poslešćo.

Hdyž rano štyri wotbije,
Trompjetař po wsy zapiska.

Trompjetař tón dže prjedy nas,
Holćo pak plače zady nas.“

8) Lubozne přirunanje — Róže, holcy.

(Sm. p. č. 153 a 154.)

Tutej dvě pēsničcy tworitej jenu a to tajkule:

Mój smoj sej dawno slubiťoj,
Zo swojej budžemoj,
Mój smoj sej ručki zawdaťoj,
Pjeršćeňki přeměňajoj.

Haj hdyž mój swojej njeb'džemoj,
Mi winu njedawaj,
Dha dopomů jenož na to so,
Za staršej' wola njej'.

Haj kak dha tebi tehdom bě,
Hdyž ty mje wuhlada?
Haj mi bě tehdy runje tak,
Kaž w lěci róže kća:

Ta přenja zakčě tehodla,
Zo slónčko swěćeše;
Ta druha zakčě tehodla,
Zo w khlódku kčěješe.

Třeća ta zakčě tehodla,
Zo deščik na nju dže.
Hdyž jedyn pupki wuščipa,
Tam žana wjac róža njej'.

Tak je tež z tymi holcami,
Hdyž jedyn jenu ma
A sej ju druhi wobhlada,
Tam žana wjac lubosć njej'.

Ta wulka lubosć k ničom' njej',
Ta dołho njetraje;
Traje tam tři, štyri njedzele,
To jara dołho je!

9) S w ě r n a.

(Sm. p. č. 174.)

Po strofje 4. přisuwa so jako 5. tajkale:

Hdy bych ěi runje skoržiła,
By žel ěi činiło,
Hodehej,
By žel ěi činiło.

Po słowach „Z falšom pak měnjachu“ pokračuje so dospoł-
nišo takle:

Sy-li so druhom' slubiła,
Sy swojoh' luboh' zhubiła,
Hodehej,
Swojoh' luboh' najrjeńšoh'.

„Ja njejsym druhom' slubiła,
Sym swojoh' luboh' zhubiła,
Hodehej,
Swojoh' luboh' najrjeńšoh'.

Wón je sej druhu wobhladał
A budže sej ju brać,
Hodehej atd.

Njech sej ju bjerje boženije,
Mi ničo wo to njej' atd.

Tola mje boli wutroba,
Zo wón tak falšny je atd.

Falšny a jara hofartny,
A wjele so jom' zda.“

10) Husacy pastyr.

(Sm. p. č. 203.)

Wot strofy 2. so spěwa z přeměňenjom a wudospołnjenjom:

Pastyr wza sej hejku,
Zarazy sej žónku.

Hdže b'džemy ju hrjebać?
Do myšacej džěrki.

Hdže b'dže myška sydać?
W bačonowym hnězdze.

Hdže b'dže bačon sydać?
Na škleńčanej hórcey,

Hdžež tón burik wora,
Na škleńčanej hórcey.

11) Přeměnjak.

(Sm. p. č. 233.)

Přeměnjena a dospołniša spěwa so tale pěsnička (Přemě-
njerka a přeměnjak) we Wosyku:

Wosyk jena mała wjeska,
Tu ja wostać njemóžu. ∴

Tu ja dyrbjú zawostajić,
Wšitke swoje towařski,

Wšitke swoje towařski,
A swojoh' luboh' najrjeńšoh'.

Towařski so na mnje zlobja,
Zo ja rjanoh' luboh' mam.

Ja chcu jim joh' zawostajić,
Chcu sej druhoh' wobhladać,

Wjele rjeńšoh', šikwanšoh',
Tawzynt razow dušnišoh'.*) — —

Před našim dworom je wulki kamjeń,
Tam chcychmoj božemje brać.

Božemje sej mój bjerjechmoj,
A zrudnaj na so hladachmoj.

*) Tu je wuwostajene, štož je luby prajil snadź při wotstorkowanju žeńtwy;
z teho je pola Smolerja zdžeržane:

Ja mam hišće młode lěta,
Ja mam mysle wandrować.

„Budź tu božmje, lubka moja,
Spomń ty na muje, hdyž b'du prječ.

Spomń ty na naj' młode lěta,
Na naj' přehšje lubosće,

Kak smoj so mój lubo měłoj,
Nětk pak różno dyrbimoj.“ — —*)

„Ja mam dawno druhej dvě
Wjele rješšej šikwanšej
A tawzynt razow dušnišej.“

12) Aria, džěćimordačka.

(Sm. p. č. 290.)

Tutón spěw, kotrehož dwaj variantaj staj w Časopisu hižo čišćanaj, spěwa so wjele krótsi, kaž druhe pozabyte. Mjeno „Aria“ je njeznate. Město „wěncu“ praji so „w wěncu borće.“ Město „Prjedy njej' wšitka trawa skhnješe“ spěwaja: Prjedy njej' su róže kćele — Zady njej' su wšitke skhnyły. Na měsće „A do cyrkwyj atd.“ = „Přišla je wona do přitwarčka, — džewjeć džěći za njej' džěchu. Přišla je wona do cyrkwyj, — Wyše njej' bu luty woheń.“ Kónc je zasy njedospołniši: Přišla je wona k wołtarjej, — Na dobo so přepadny. Ničo wjac wot njeje widžeć njebě, — Hač jenož wěnc a borta.

„Serbowka“ w Prazy wot lěta 1846—1871.

Po jeje 25-lětnym, w Budyšinje swjećenym jubileju wopisał M. Hórník.

Mjez serbskimi študentskimi towarstwami**) měješe a ma tež „Serbowka“ w Prazy za naše młode Serbowstwo wulku wažnosť. Jeje přenja wosebitosć wobsteji w tym, zo wona

*) Zasy je tu wuwostajene, z čimž luba najskekerje swojim towarškam swojeho njeswěrneho lubeho domojwroćenje dowupowjeda. Redaktor.

**) Druhej dotal wobstejacej towarstwje je k. Jenč wopisał: 1) Budyske gymnasialne w Časopisu na l. 1865, 2) Lipskowske w Časop. na l. 1867. Zašłoj stej: towarstwo na něhdušej universiće we Wittenbergu a lužiske towarstwo we Wrótsławje.

študentow a gymnasiastow w sebi zjenočuje a teho dla bjez přetorhnjenja traje, mjez tym zo towarstwo w Lipsku abo w Budyšinje dla pobrachowanja wustojneho a horliwego wjednika abo tajkich sobustawow druhdy wjacj lět spi abo spaše. Druha wosebitosć pak je, zo wona w słowjanskim kraju sydli, hdžež so jeje sobustawy pódla serbskeje tež lóže w sotrowskich ryčach wudokonjeja a wjacj wubudženja k wobstajnemu džělu za serbske pismowstwo dostawaja, dyžli je to w němskich městach z wjetša móžne.

Hačrunje so Serbja serbskeho seminara w Prazy hižo wot zańdženeho lěstotka w serbskim čitanju a stylisticy (najbóle w spisowanju přédowanjow) rozwučowachu (wosebje pod J. Dobrowskim, wot l. 1829 pod W. Hanku), njemějachu tola žane kručiše zjenoćenstwo abo towarstwo z wustawkami a zapisnymi knihami, kiž bychu swědčenje dawale wo jich džělawosći. Tež njewukhadžeše žadyn časopis, kiž by młodžencow k sobudžěławštwu wabił, hač w l. 1842 J. P. Jordan swoju „Jutničifu“ a po njej „Serbsku Jutničku“ něšto přez pollěta wudawaše; wottal wukhadžaca „Tydžensfa Nowina“ pak naložowaše ewangelski prawopis a tón so pražskim Serbam mało lubješe. Hakle w oktobru l. 1846, hdyž so přez přihotowane založenje Macicy Serbskeje šěrše a wjacystronske polo džělawosće wotewrješe, založichu młodži Serbja w Prazy na spočatku šulskeho lěta swoje literariske towarstwo. Hačrunje běše a je to domjace zjenoćenstwo, kiž žane wonkowne sobustawy nima, smč so tola tež towarstwo mjenować.

Založer towarstwa běše stud. theol. Jakub Buk, nětko direktor progymnasia w Draždžanach, jeho sobutowašowje pak čile: stud. fil. Mikławš Cyž, stud. fil. Mikławš Jacslawk, gymnasiastowje Michał Haška, Jakub Wels a Jakub Wornaf.

Woni wuradžichu sebi wustawki za „tydženske zhromadźizny Serbow serbskeho seminara w Prazy,“ kaž woni sami praja „z lubosće k Serbstwu“ a založichu towarstwowu rukopisnu knihu pod mjenom „Serbowka“. Tola krótkosće dla pomjenowachu so tele tydženske zhromadźizny a cyłe towarstwo bórzy „Serbowka“.

Wustawki su hnydom při spočatku towarstwa tak při-

sprawne, zo buchu w pozdžišich lětach jenož mało přeměnjene. Teho dla podamy je jenož w jenej recensii, a to w třećej, nětko płačacej. Wone su tajkele:

§ 1. Wotpohlad zhromadźiznow.

Zhromadźizny dźerža so k wudospołnjenju w maćeŕskej ryči a k zbudženju lubosće k narodnosći.

§ 2. Wopyt zhromadźiznow.

Zhromadźizny ma kóždy Serb seminara wopytować, khiba zo je přez khorosć abo druhe cyle wažne winy wotdźeržany. Započatk hodžiny wozjewi so ze zwonom, na čož ma so kóždy Serb bjez komdženja do refektorija podać.

§ 3. Wjedženje zhromadźiznow.

Zhromadźizny dźerža so pod dohladom protektora a pod wjedženjom staršeho.

§ 4. Čas zhromadźiznow.

Zhromadźizna dźerži so junu za tydžeň, a to w zymje sobotu wječor $\frac{1}{2}$ 6— $\frac{3}{4}$ 7, w lěće pak njedźelu popołdnu $\frac{1}{2}$ 3— $\frac{1}{4}$ 4. Nje-hodži-li so zhromadźizna w swojim času dźeržeć, postaji praeses seminara na prašenje staršeho, hdy ma so zakomdžena zhromadźizna wupjelnić.

§ 5. Rozdźělenje časa.

Wotpohlad zhromadźiznow žada, zo by so ryčnica nic jeno přednošowała a nawuknyła, ale tež w spisaniu nastawkow, w čitanju a we wšelakich přednoškach nałožowała. Teho dla postajamy štwórc hodžiny k deklamowanju, poł hodžiny k přednoškej ryčnicy a poł hodžiny k wšelakim přednoškam a k čitanju připósłanych nastawkow a serbskich knihow.

§ 6. Nawuknjenje ryčnicy.

Starši ma wosebitu winowatosć so starać, kak mohła so ryčnica najwužitnišo nawuknyć. Teho dla smě so kóždy čas pola kotrehožkuli sobustawa za tym prašeć a so přeswědčić, hač je přednošene tež nawuknjene. (Tež na kóncu šulskeho lěta smě starši w přitomnosći seminarskeho praesesa hłowne pruhowanje předewzać.)

§ 7. Nałožowanje ryčnicy.

Štož so z ryčnicy nawuknje, hodži so najlěpje přez wudžělanje serbskich nastawkow nałožować. Teho dla ma kóždy Serb seminara tajke nastawki wudžělać a do zhromadźizny přinjesć. Při tym je scěhowacy rjad.

- 1) Kóždy ma měsacnje k najmjeńšemu jedyn nastawk přinjesć.
- 2) Hdy ma so nastawk wotedać, postaji so wot staršeho.

3) Na postajenym dnu ma so nastawk w čitajomnym pismje a w přistojnej formje staršemu bjez wosebiteho napominanja wotedać.

4) Nastawk móže přenjatny abo přeložk abo woboje być, přesy pak ma k najmjeńšemu pol listna wopřijeć.

5) Před zjawnym přečitanjom nastawka w zhromadźiznje njeh sebi kóždy Serb wotedaty nastawk přečita, zo by jón sam při sebi rozsudził a móžny wužitk z teho čerpał.

6) Tydžeń po předpisanym wotedaću maja so nastawki w zhromadźiznje čitać a rozsudžeć, kaž daloko je časa dla móžne.

7) Štož so w zhromadźiznje njedočita, smě starši ze spisowarjom nastawka privatnje přehladać.

8) Potom přepoda so nastawk wubjerkej, kiž rozsudži, hač ma so nastawk do „Kwětkow“ zapisać abo nic.

§ 8. Deklamowanje.

K wudospołnjenju w maćeršćinje su wosebje deklamacije jara trěbne a spomožne a maja za přichodnych předarjow wulku wažnosć. Čehož dla je postajene:

1) Na kóždej zhromadźiznje ma so serbscy deklamować.

2) Kóždy deklamuje dwajměsačuje junu.

3) Porjad a čas deklamowanja postaja starši.

4) Wubjerk deklamowanje rozsudzuje a rozsudk smě so do „Dnjownika“ zapisać.

§ 9. Čitanje a wšelake přednoški.

K dališemu wudospołnjenju w maćeršćinje a k jeje dospołnišemu spóznaću njeh so swobodne přednoški stanu, kaž tež stare a nowe knihi čitaja a wułožuja.

§ 10. Zbudźowanje lubosće k narodnosći.

Zaměr zhromadźiznow je tež zbudźowanje a přisporjenje lubosće k narodnosći. Tuto njetrjeba so we wosebje k temu postajenym času a wašnju stać, dobre nastawki z přednoški, čitanje přichodnych knihow, rozryčowanje wo serbskich a słowjanskich naležnosćach, dobre wjedženje a naložowanje zhromadźiznow docpěja tutón zaměr na najrjeńšo. Z cyła skutkuje přikład stajnje wjac dyžli słowa.

§ 11. Winowatosć serbskiryčjenja.

Z ryčenjom a rozmołwu dosahnjemy najwjacy hotowosće w ryči; čehož dla ma kóždy Serb winowatosć, w zhromadźiznach jenož serbski ryčeć. Tež hewak ma kóždy Serb ze swojimi serbskimi towaršemi serbscy ryčeć, hodži-li so to bjez pohórška za třećeho.

§ 12. Starši a wubjerk.

Zo by mjez Serbami jednota a we wšitkich jich wědomnostnych prócowanjach porjad knježil, maja sebi staršeho z wu-

bjerkom wuzwolić*), kotryž ma po możnosći za docpěće pomjenowanych zaměrow skutkować, wo wobkedźbowanje wustawkow so starać a pokračenje Serbow a jich zhromadźiznow spožować.

§ 13. Wuzwolenje staršeho.

Wuzwolenje stawa so na tute wašnje:

- 1) Starši wuzwola so kóždy lěto ze Serbow, kiž universitu (abo w nuzy 8. abo 7. rjadownju gymnasia) wopytuja.
- 2) Kóždy Serb ma prawo a winowatosć hłosowanja.
- 3) Starši dyrbi absolutnu wjetšinu hłosow měć; při relativnej wjetšinje ma so wólba ponowjeć.
- 4) Wólba ma so k. praesesej wozjewić, zo by ju tón wobkrućił.

§ 14. Wuzwolenje wubjerka.

Wubjerk wobsteji ze staršeho a dweju druheju wubjerkownikow, kotraž so z posłucharjow university abo tež z wyššeho gymnasia na poł lěta wuzwolataj.

Při wuzwolenju ma so wobkedźbować:

- 1) Kóždy Serb hłosuje, ale smě jenož k temu khmaneho wolić.
- 2) Starši słuša bjez wolenja do wubjerka, njemóže so po tajkim wolić.
- 3) Štóž ma najwjacy hłosow, je přeni a štóž ma za nim najwjacy, je druhi wubjerkownik; po tymaj z najwjacy hłosami pomjenowany je zastupnik.
- 4) Při runosći hłosow ma so losować.

§ 15. Winowatosće wubjerka.

Wubjerkej je scěhowace džěło připokazane:

- 1) Wubjerk wusudža, kotre wudžělki maja so do „Kwót-kow“ zapisać abo nic. Tež smě so tele wusudženje wo nastawku do „Dnjownika“ zapisać. Wusud dweju wubjerkownikow ma płaćiznu.
- 2) Wubjerk rozsudzuje deklamowanki a smě pisowny rozsud do „Dnjownika“ zapisać.
- 3) Přeni wubjerkownik zastupuje staršeho.
- 4) Přislušeše-li nastawk abo deklamowanka, kiž mataj so rozsudzić, sobustawej wubjerka, zastupi při rozsudženju zastupnik do wubjerka.

§ 16. Dnjownik.

Zo by so tež pozdžišo wjedźało, što su Serbja seminara skutkowali k wudospołnjenju w maćerskej ryči, založi so kniha, do kotrejež so rozsudženje podatych nastawkow a deklamowankow

*) W přénjej recensii bě najstarši Serb w seminaru tež starši „Serbowki“.

a wšitko zapisuje, štož bu w zhromadźiznach činjene. Tale kniha kotruž starši wjedže a khowa, mjenuje so „Dnjownik“.

§ 17. Kwětki.

Zo bychu so dobre nastawki k wudospołnjenju a zbudžowanju přichodnych Serbow zakhowaše, ma so druha kniha založić, do kotrejež so nastawki, wot wubjerka za dobre spóznate, zapisuju. Tale kniha rěka „Kwětki“. Za čitanliwe a čiste zapisanje ma so spisašel sam starać.

§ 18. Serbowka.

Při kóncu kóždoho lěta zwjazataj so Dnjownik a Kwětki do zhromadneje knihi, kiž so „Serbowka“ mjenuje (t. j. kniha zhromadneho prócowanja Serbow serbskeho seminara w Prazy wo wudospołnjenje w maćeršćinje pod dohladom N. N. a pod staršistwom N. N.) a w seminarskej knihowni mjez serbskimi knihami khowa, kaž kóžda druha kniha.

§ 19. Zawjazawosć tutych wustawkow.

Tute wustawki za tydžeńske zhromadźizny Serbow serbskeho seminara w Prazy su wot Serbow pod nawodom jich předstajenych wudžělane (a wot k. praesesa za dobre spóznate), a maja so wot Serbow runje tak swědomiće wobkedźbować, kaž druge domjace přikaznje.

Teho dla slubja nětčiši Serbja ze swojim samoručnym podpismom, zo chcedža tele wustawki nic jeno sami swědomiće wobkedźbować, ale tež kóždoho do seminara zastupowaceho Serba k temu napominać a nawoždźować.

Po tychle wustawkach su pražscy Serbja swěru džěłali. Wo tym swědča wšitke lětniki towarstwoweje knihi, kotraž so kóždolětnje zřaduje a do zelenych deskow zwjazuje. Ja sym wšitke přehladal a sebi z „Dnjownika“ a „Kwětkow“ naspomnił, štož chcu nětko jako přehlad džěławosće Serbowki*) a ze jeje nutřkownych stawiznow z krótka zdžělić. Přistajam tež ličbu kóždolětnych zhromadźiznow a mjena hosćow, kiž su so z wuwzaćom protektora a seminarskeho praesesa junu abo wjacykróć na nich wobdžěłili.

*) Wjele jednotliwych wudžělkow Serbowki je so w čišću wozjewiło, a to z přěních štyrjoch lětnikow w Kućankowej Jutničcy (wot novembra 1848 do kónca 1850), potom w Tydžeńskich abo Serbskich Nowinach, w Měsačnym Přidawku, we Łužičanu a w Časopisu Maćicy Serbskeje, někotre tež we wosebitych wudawkach a w druhoryčnych časopisach a knihami. Přirunaj: Dućman, Pis-mowstwo kath. Serbow, II. džěl.

I. lěto (wot nazymy 1846 hač do lětnich pózdninow 1847). Towarstwo wotewrja so pod staršistwom založerja Jakuba Buk a. Přednošuje so Jordanowa ryčnica (*Grammatik der wendisch-serbischen Sprache in der Oberlausitz*, Prag 1841), a starše scěnske a khěr-
lušace knihi so čitaja. Jordanowy prawopis so nałožuje a hišće scěhowace lěto so wobkhowa. W Kwětkach podawaja (dokelž jenož wo wudžělkach tam zapisanych so tudy ryči): Buk někotre přeložki z Kralodwórskeho rukopisa (čišćane w čěskim „Musejniku“, zešiwk II. na l. 1847), Cyž někotre basnje (prěnjotne a přeložki z němčiny), Jacslawk pěsnje (prěnjotne a po němskich zdžěłane), Haška powjesće z luda a wopisanja. Zhromadžiznow běše 25. Jako hosćo su w Dnjowniku pomjenowani*): njeboh biskop Dittrich, wosebity přecel Serbow, kanonikus Dr. Přihonský, duchowny Doucha z Prahi a professor Grigorowič z Kazanje.

II. (1847—1848). Džěławosć so rozšěrja. W Jordanowej ryčnicy so pokračuje, serbske knihi seminarskeje knihownje so přehlady, wosebjě čitaja so scěnja a nowe serbske spěwy, kaž tež čěske knihi.***) Buk poskičuje pěsnje a přeložki z čěskeje a tež hebrejskeje ryče, Cyž prosaiske wudžěłki a rythmiske přeložki z němčiny, Haška zasy powjesće z luda a Wels prosaiski přeložk z němčiny. Zhromadžiznow bě 25. Hosćo: Duchowny Štulc a dwaj Polakaj.

III. (1848—1849). Wustawki buchu trochu přeměnjene, kaž sebi to tehdomny swobodniši čas žadaše. Nětko buchu tež rozsudy wo deklamowanju zapisowane. Stare knihi so nječitaja, radšo nowe pěsnje a spisy. Jako prawidło serbskeho pisanja přijima so runje jako druhí zešiwk Časopisa Mačicy Serbskeje wudaty „serbski prawopis z krótkim ryčničnym přehladom“ wot Dr. Pfula. Tuta krótká ryčnica přěndže so w přěnim pollěće, w druhim započá protektor W. Hanka starosłowjanšćinu přednošec. Nastawki so množa a wočišćuja so

*) Radžu přecelnje, zo by so pomjatnik při Dnjowniku založil, hdžež bychu so hosćo móhli sami zapisować.

**) Ze Serbow wot l. 1848 sem w Praze přebywacych móže nimale kóždy derje čěski, dokelž maja tam k temu hižo na gymnasiu přiležnosć.

w „Jutničcy“ (kaž tež w prjedawšimaj lětnikomaj zapisane). Buk pěsnješe a přeloži Khrystofa Schmidowe powjedańčko „Kak je Bohusław z Dubowina Boha lubeho Knjeza spóznał“ (wudate z nakładom Maćicy S. w l. 1849); dale poda Cyž pěsnje a powjesće z luda, Haška novellku, Jacsławk pěsnički a Wels powjedańčko po němskim. Zhromadźiznow bě, dokelž so šulske lěto hakle z novembrom započa, jenož 21. Hosćej: professor Purkyně a Doucha.

IV. 1849—1850). Serbowku wjedže zasy Buk, a to přnje pollěto, po jeho wotkhodže pak bu Mikławš Cyž ze starším. Nazymu bě so Serbska Lipa (towarstwo wšěch serbskich študentow a gymnasiastow) založila, kotraž pak jeničke lěto wobsteješe, dokelž po nowych zakonjach tajke towarstwo towarstwow njebě wjacy dowolene. Jenož dopisowanje mjez serbskimi towarstwami traješe jako privatne hišće dvě lěće. Přenju položcu Dr. Pfuloweje ryčnicy přednošowaše Buk, druhu pak Cyž, kiž formu „buch“ krótku minylosć pomjenowa. Cyž a Jacsławk podawaštaj pěsnje a přeložki, Wels poetiske přeložki z němčiny a čěšćiny, Wornaf ludowe powjedańčka a Hórník jenu pěseń. Zhromadźiznow bě, dokelž so šulske lěto zahe skónči, jenož 19.

V. (1850—1851). Towarstwo wjedže nowy starši Mikławš Jacsławk, kotryž je jenički študent na universice, dokelž něhdušej dvě lěće „filosofie“ buštaj gymnasiej přiraženej; duž so wot nětka čašćišo nastawki gymnasiastow zapisuja. Starši přednošuje Pfulowy prawopis z ryčnicu; jako minylosć druheho časowanja přiwozmjje so forma na „-njech“ (wuknjech, nic: wuknich). Čitaja so dotalne zešiwki Časopisa Maćicy a tež stare sćeńske. W Kwětkach podawa Jacsławk humoresku „Kuba na přěnim kwasu“ a přeložk dlěšeje basnje Jablonskeho (Tři złote włosy), Wels přeložki z čěšćiny a němčiny, Wornaf pojednanja a Hórník někotre pěsnje. Zhromadźiznow bě 20. Hosćej: biskop Dittrich a kanonikus Přihonský.

VI. (1851—1852). Dokelž Jacsławk husto khoruje, zastupujetaj jeho Wels a (po teho woteńdženju do Wrótsławy) Hórník. Pfulowa ryčnica so zasy wučí. W Dnjowniku zapisuje Hórník na 15. meje 1852, štož je w zhromadźiznje před-

njesť, mjenujcy namjet za porjedzenje prawopisa,*) kotrež je potom w dlěšim lisće k. J. Bukej jako swoju žadosć sobudžěliť. W Kwětkach poskićuje Jacslawk přenjoťne pěsnje a přeložki z čěšćiny a něměiny, Wels tehorunja, Wornaf wopisanja a někotre pěsnje, Hórnik přeložki pěsnjow ze wšěch słowjanskich naryčow, z čimž chcyše słowjanskosć Serbowki přisporjeć. Wawrich, Herrmann a Nowak podawaja wšelake wopisanja. Zhromadźiznow běše 23.

VII. (1852—1853). Towarstwo přendže pod wjedzenje oktavana Michała Hórnika, kiž trochu přeměnjeny prawopis po lońšich namjetach w Serbowcy zawjedže a tajki hišće w Kwětkach, tež štož „v“ nastupa, sam wobkedžbuje. Při rozwučowanju wo ryčnicy wužiwa so Pfulowy přehlad, tola podawaja so tež samostatne ekskursy; n. př. wo „e“, wo zmjehčowacym znamješku (lěpši, hlubši, starši, nic: lěpši, hlubši) wo „wjětši a wjacj“, wo wopačnje přiwučenym „budu“ při dokonjanych słowjesach (wšak so njepraji: budu pónć, pojěć atd.), wo jenym polóžacym prawidle (nimamy, khiba we wukónčenjach přidawnikow žane twjerde: be, pe, we, me, ne, re). Pódlá hornjo-serbskich spisow čitachmy tež delnjołužiske, čěske a pólske. Za Kwětki poda Hórnik w tutym lětniku zasy někotre pěsnje a přeložuje ze słowjanskich ryčow, zo by tak k študowanju słowjanskeje ryče, literatury a historie zbudžował; teho dla přidawa wón tež štyri wot njeho w čěskej ryči spisane nastawki. Wornaf a Wawrich přinjeseštaj pojednanja a po-

*) „Doniž słownik abo wěsty wubjerk jako prawopisna autorita njeplaći, směm tež ja swoje nahlady vozjewić a po swojim dobrozdaću pisać. Votkhaďzam pak wot dotalneho pisanja w tym, zo 1) njepisam po krknikach žane „j“; 2) pisam wukónčne „-je“, „-ja“, „-jo“ po mjehkich sobuzynkach pravidlownje bjes „j“ (nic: daće, hdže, tře, bratře; 3) pušću „j“ před mjehkim sobuzynkom (nic: zajšoľ, hinajši); 4) pisam korjeńske „v“ město „j“: (cyrkew, hłowěka); 5) njewustorkuju „d, t, k“ před „n“, a nic druhe korjeńske před „-ski, -stwo“ (nic pamě, ale: padnu, mužski); 6) pisam wšě cuze wosobine mjena w cuzym prawopisu (nic: „Cycero“); 7) wozmu jednore „v“ za dwójne „w“. — Tute namjety buchu z dźěla w „Zynkach“ wot Buka podpjerane a potom sta so w tej wěcy dowjednanje z Dr. Pfulom a Smolerjom. Přir. Zešiwk 10. Časopisa, kiž w lěću 1. 1853 wuńdže. Nětko plaći pola nas jako autorita ryčespytna sekcija Mušicy, založena 19. hnapryla 1854.

wjesće, Herrmann, Nowak a Dučman I. wopisanja. Dokelž běše so šulske léto zahe započalo, pozběhny so ličba zhromadźiznow zasy na 26.

Přispomnjenje. Hdyž bibliothekar Hanka njemóžeše tak často kaž w přenich lětach Serbowki do seminara přikhadžeć, podachmy jemu towařstwowu knihu k přehladanju a k rozsudženju. Lětnik 1852—53 je přeni tak přehlady, hdžež je njeboh Hanka něšto připsať, a to takle:

„Z velikým potěšením jsem přečetl tyto práce pilnosti na minulý rok 1852, a přesvědčil jsem se, že jak v pravidelnosti grammatické, tak plynutostí alohu nad práce předešlých let vynikají, a mám naději, že při takové horlivosti pro mateřský jazyk čím dále tím lépe se to dařiti bude. Lito mi jest, že pro veřejné přednášky a jiné práce cvičení přitomným býti nemohu.“

VIII. (1853—1854). W zhromadźiznach pokračuje so w lońšim wašnju a piše so po wozjawje Dr. Pfula w 10. zešiwku Časopisa. Wot nětka přijimaja so w Kwětkach tež nastawki mlódsch towařšow, zo bychy so k dališemu prócowanju wubudželi. Syntax wući so po Jordanowej ryčnicy a starostłowjanščina so z nowa spytuje. Tež rozestaja so skłonjowanje cuzych slowow, wo čimž je nastawk w Dnjowniku zapisany. W Kwětkach podawa Hórnik pěsnje a přeložki (mjez druhimi je „Igoť“ ze staroruskeho), Wornat ludowe powjesće, Wawrich powjedańčka z luda a pěsničku, Herrmann a Nowak pojednanja, Dučman I. a II. wopisanja a powjesće. Zhromadźiznow bě 24. Hósc: Doucha.

IX. (1854—1855). Towařstwu škodži, zo k praeses Anton Slavíček, kiž jako dobry Čech často zhromadźizny wopytowaše a tak nas k džělawosci wubudžeše, serbski seminar wopuści. Tola serbske prócowanja njepřestachu. Při rozwučenju w ryčnicy nałožuje so druhdy Čelakowskeho „Čtení o srovnávací mluvnici slovanské“ a Miklošičowa „lautlehre“. Hórnik pisaše wo zynku „ó“ a wo zdžerženju lokala na „-om“, Wawrich poda novellku, pěsnje a přeložki z čěšćiny, Dučman I. powjesće z luda a pěsnje, Dučman II., Buk a Krečmar mjeńše nastawki. Zhromadźiznow bě 24. Hósc: Přihonský.

X. (1855—1856). Pilnosć sobustawow je hižo z teho wiďteć, zo so 33 zhromadźiznow džerži. Z ryčnicy wukładuja so wažniše paragrafy zynkosłowa, hewak so ryč a prawopis

praktiscy wučitaj. Pódlu serbskeho čitaja so tež česke nastawki, kaž Hórnikowy w Časopisu českeho musea w přním zešiwku str. 58—80 na l. 1854 wočišćany pod napismom: „Reč a písemnictví lužických Srbův. Sepsal Michał Hórnik, Lužičan.“ W Kwětkach poda Hórnik zasy přeložene pěsnje ze słowjanskich ryčow, Wawrich někotre novellki a powjesće, tež pěsnje a přeložki z čěšćiny, Herrmann a Nowak pojednaja, Dučman I. přenjetne a přeložene pěsnje, pojednanja a powjesće, Krečmař humoristiske kuski a Buk jene wopisanje.

Přispomnjenje. Po přehladanju tuteho lětnika „Serbowki“ je protektor Hanka tole do njeho zapisał:

Deset let „zhromadného přócowanja Serbow serbskeho seminarja w Praze“ uplynulo. A hle ovoce společného našeho namáhání! Jaká drahocenná vzácnost by to byla, kdyby nám cos podobného předkové naši, neřku dříve — ale jen z šestnáctého věku byli zanechali! Ale i naše práce, byť i nebyla nyní tak vzácná, přece jest i zůstane velmi užitečná i zajisté důležitá: a sice svou mnohostranností, neboť obsahuje nejen překlady ale i původy jak ve verších tak i v proze rozmanitého způsobu, tak že v tomto desátém ročníku nacházejí se netoliko obyčejné belletristické práce, ale i učiněn jest i počátek v přírodopisu. Radostně i překvapiti musí i pokrok v slohu proti bývalému německým duchem páchnoucímu slohu v jazyku, a to jest vlastně následek, že členové naší učební „zhromadžizny“ skoro ze všech slovanských nářečí, zvláště národní písně, překládali.

V Praze 16. října 1856.

Václav Hanka.

XI. (1856—1857). Po wotkhažce Hórniku bu Jurij Wawrich z Miłočic, bohosłowc w třecim lěće, za staršeho wuzwoleny. Wón přednošowaše ryčnicu po Pfulu a Jordanje. Do Kwětkow zapisa starši někotre přenjetne powjedańčka a někotre powjesće z luda, kaž tež někotre pěsnje; Dučman I. pak dołhi nastawki a přeložki z českeho a Dučman II., Herrmann, Nowak, Fulk a Buk krótke nastawki. Pilnosć bě wulka, dokelž bě zasy 33 zhromadžiznow. Hoscej běštaj A. Hilferding a minister Abraham Serg. Norow, wot protektora Hanki přiwjedzenaj.

Přispomnjenje. Po přehladanju tuteho lětnika towarstwo weje knihi je njeboh Hanka zasy rjane wubudženje a připóznaće takle zapisał:

„Slovo dáno lidem — ku poznání boha — k ušlechtnění mravu — k dosažení blaha — a k oslavě vlasti. — Slovo jest tedy ten nástroj, prostředkem kterého nejsvrchovanější bytlost poznáváme, surovou hrubost a jemný mrav proměňujeme, ano slovo iездеjší tělesní potřeby podporuje, i blahobyť mezi lid přivádí — a vzdělaným slovem mezi národy i vlast se oslavuje. My Slované od slova i jméno máme, my jsme děti slova a nám obzvláště sluší hleděti sobě

vlastního slova, bychom v nim obratnosti, bládkosti, zvučnosti i důraznosti k dosažení svrchu uváděného nabyli. Slova pohybují, příklady tahnou. Desátiletá (!) naše Srbovka rozkvétati počíná, ano děvčátko to v ušlechtilou pannu vzrůstá; ukazují to nadějné kvítka letošního ročníku.

V Praze, 25. března 1858.

Václav Hanka.

XII. (1857—1858). Hdyž bě so Wawrich do Budyšina přesydlił, bu jako nowy starši wuzwoleny Jan Nowak z Prawoćic. Dokelž w towarstwowej knize Dnjownik brachuje, nje-wěmy, kelko je zhromadźiznow było a što je so w nich před-nošało. W Kwětkach namakachmy najwjacy wudźělkow wot Dučmana I., wosebje pěsnje a powjedańčka z luda, potom přeložki wot Łusćanskeho, skónčnje Dučmanowy přeložk „Labyrinth (bludnišćo) swěta A. Komenského“, přeni džěl (staw 1. hač 16.).

XIII. (1858—1859). Nowy starši Handrij Dučman I. z Bozankec zawjeduje z khwalobneho wotmyslenja w někotrych paragrafach trochu krućiše wustawki, čehož dla je tež seminarski praeses huscíšo přitomny; to pak njeje so za praktiske wupokazało, wosebje dokelž je k. praeses Němc. Lěpje je přecy, hdyž džěławosć Serbowki z čisteje lubosće k wěcy a ze swobodneje wole wukhadža! W Dnjowniku je swěru zapisane, što je so w 30 zhromadźiznach džělało. Dučman přednošowaše ryčnicu, a to nadrobnišo zynkosłow a twarospyt. W Kwětkach poda wón sam přenjoťne a přeložene pěsnje, kaž tež powjedańčka, Herrmann jako bohosłowc štwórtého lěta jene předowanje, Łusćanski a Čěsla prosaiske nastawki, Łusćanski přeložk Hórnikoweho nastawka: Reč a písemnictví lužických Srbův; Róla, Haša a Lešawa pak powjesće z luda, skónčnje Haša stawizny wuzkopisa (stenografie). Hosćo su zapisani: arcbiskopski alumnus a něhduši starši Wawrich, Jezbera (kiž bě dwaj mėsacaj we Łužicomaj pobył), professor Kolář, prof. Pypin, prof. Suchomlinow, duchowny Borczewski, bohosłowc A. Fischer, jurist Tauer.

XIV. (1859—1860). Dučman wjedže staršistwo dale a přednošuje syntaxu, kotruž je po jenej čěskej wobdžělał. W Kwětkach je Dučman přeložk Schilleroweje „pěsnje wo zwonu“ a druhi džěl „Labyrinthu swěta“ (staw 17.—36.) zapisał, potom scěhuja pěsnje wot Haše, Čěsle, Róle a Lešawy. Zhro-

madžiznow bě 31. Hosćo: prof. Ławrowskij, prof. Čičerin, Trojanskij, Fischer, Tauer, Velišský, Jezbera a Patera, wosebity znajeř a lubowař serbskeje ryče a literatury.

XV. (1860—1861). Po woteńdženju horliwego Dučmana bu Ernst Fulk ze Židowa za staršeho wuzwoleny. Bohužel njeje nam žadyn Dnjownik zawostajił, ani žane Kwětki. Najskeje je sebi noticy činił a z nich na próznych Dnjownik napisać chcył; ale we času jeho khorosće su so noticy zhubile. Duž je přecy najlěpje, hdyž so Dnjownik bórzy po kóždej zhromadžiznje zapíše a zo so Kwětki w běhu lěta pisaja, tak zo móže so Serbowka na kóncu šulskeho lěta abo tola w oktobru zwjazac dać. Nadźijmy so, zo je to, štož je w zhubjenych Kwětkach snadź było, pozdžišo wot tehdomnych sobustawow towarstwa w scěh-wacym lětniku z nowa podate. Njeje-li to, dha njech Łuscanski a Róla něšto ze swych tehdomnych thekow wupytataj a potom so w tajkej zapozdženej, małej a tola zwjazanej Serbowcy spomni, kak je so w 15. lěće towarstwo měło. Najskeje wuńdžechu tehdom hižo někotre čisła wot zwonka Serbowki nastateho literarneho kluba wudawaneho rukopisneho časopisa „Serb“, kiž hišće w lěće 1861 pod Lešawu so pisaše a samo wobrazkowaše! Štož so čišćeć hodži, je drje we Łužičanu wozjewjene?

XVI. (1861—1862). Nowy starši Jurij Łuscanski přijnese nowu trěbnu horliwosć do towarstwa. Na jeho próstwu a namjet bu na město W. Hanki († 12. januara 1861) k. archiv Erben žadany, zo by protektorat Serbowki na so wzał; štož so tež sta, hdyž bě won wot Łuscanskeho ertnje a z listow Hórnik a Smolerja zhonił, kak wužitny za młodych Serbow protektor Serbowki je. Zhromadžiznow je zasy 33. Łuscanski přednošuje ryčnicu a podawa přeložki ze Šafaříkowych starožitnosć. Čěsla přeložuje B. Němcoweje „Babičku (wowku)“ a novellku „Here“. W Kwětkach steja Łuscanskeho „Tři złote włosy“, Čěslowe někotre basnje a powjesće, Rólowe originalne a přeložene pěsnje, Hašowy ryčniski nastawk wo „passivum“ a přeložki z južnoserbskeho. Hosćo: prof. Petrowskij z Kazanje, Patera, stud. med. Dučman II., J. Lašnjakow.

XVII. (1862—1863). Łuscanski jako starši wučer prawopis a přeložuje w zhromadžiznach, kotrychž je z cyła 27, z čěskeho

musejníka: Wo dvojicy a trojicy w słowjanskim bajstwje (mythologii). Do Kwětkow zapisuje Łuscánski žiwjenjopis ss. Cyrilla a Methoda, po čěskim wobdžěłany, Róla přénjotne a přeložene pěsnje (z južnoserbskeho, ruskeho a němskeho), kaž tež stawizny Kralodwórskeho rukopisa, a Haša powjesće z pólsčiny přeložene. Hosćo: prof. Petrowskij, prof. Šembera z Wina, kand. Potebnja z Charkowa.

XVIII. (1863—1864). Pokračuje so po loňšim wašnju. Łuscánski přeložuje z čěšćiny a jeho přeložk „wo dvojicy a twójicy atd.“ je zapisany w Kwětkach. Tam staj tež podaťoj: Róla powjesće z luda a pěsnje z čěskeho a ruskeho, Kubaš z čěskeho. Hewak wudžěłachu hišće prosaiske nastawki: Laras (přirodopišne), Leidleř a Cyž. Zhromadźiznow běše 24. Hósc: stud. med. Čěsla.

XIV. (1864—1865). Towarstwo je štwórté lěto pod starším Łuscánskim. Wón přednošuje pódlu ryčnicy w 31 zhromadźiznach słowjanski narodopis, historiú a literaturu. Tež čitaja so stawizny Serbow po Jenču a druhich. W Kwětkach namakamy powjesće a basnički wot Róle, pěsnje wot Kubaša, přeložk „Kanárik“ wot Jurija Cyža a přeložk z němskeho wot Šolty.

XX. (1865—1866). Jako nowy starši bu Michał Róla z Ralbic wuzwoleny. Wón přeńdže ryčnicu a zapisa někotre ryčniske rozestajenja do Dnjownika. Tež přednošuje wo štučkoměrje a dawa w zhromadźiznach, kotrychž běše 31, starše serbske knihi čitać a z čěskeho Kralodwórskeho rukopisa přeložować. Róla zapisa serbske přiwerki a pěsnje, kaž tež přeložk z čěšćiny: „Bóh w słowjanskim bajstwje“. Dale poskićichu: Leidleř basnje, Kubaš a Laras nastawki w njewjazanej ryči, skóněnje Jurij Cyž, Skala a Pětranc přeložki.

XXI. (1866—1867). Róla je z nowa starši a přednošuje syntaxu, kotruž je po čěskej Zikmundowej a Hattalowej spisał. Wona wopřija 258 paragrafow a je wot jeneho nětčišeho sobustawa přepisana k Serbowcy přiwjazana. Nowa wěc je Rólowy namjet, zo bychy sobustawy něšto składowali ke kupowanju serbskich a słowjanskich knihow (dokelž seminar płaći jenož přinošk do Maćicy Serbskeje) a so tak bóle rozwučowali w

slowjanskich ryčach. Tón namjet so z přenjeje položcy dopjelni, ale njewěm, kak doľho je so po nim towařstwo zložowało. Róla zapisa powjesće z luda, přenjotne a přeložene pěsnje a zběrku přiwerkow, Kubaš dlěši nastawki, Pětranc, Skala a Jakub Cyž tež ludowe powjesće, Leidler a Jurij Cyž přeložowašaj z čěšćiny. Zhromadźiznow běše 29.

XXII. (1867—1868). Nowowuzwoleny starši Gustav Kubaš ze Šunowa wučí ryčnicu wot spočatka po Jordanje a Pfulu. Za Kwětki poskići Kubaš po čěskim wobdźělane powjedańčko, přenjotne a z čěšćiny přeložene pěsnje, Pětranc powjedanja z hońtwy a pěsnje, Skala powjesće z luda a prosaiske nastawki, tež Jurij Cyž, Nowak a Čoch powjedaja z luda, Jakub Cyž a Laras přeložujetaj. Zhromadźiznow bě 31. Pódla Serbowki běše spěwanske towařstwo „Jednota“ nastalo, w kotrymž so kóždy sobotu spěwa pod wjedženjom Larasa a Leidlerja, kotryž je mjez druhim tež Pfulowu krasnu pěseň „Hory módre, ja was znaju“ sam komponirował. Najskeře hišće jednota scchowace lěto pod Larasom samym wobsteješe a nastanje drje přichodnje z nowa, hdyž so prawy wjedźiceř zasy nadeńdže!

XXIII. (1868—1869). Po wotkhodze dotalneho staršeho bu Jan Laras z Lejna starši. Tež wón zawjedže w někotrym nastupanju něšto nowe. Město přednošowanja ryčnicy čitachu so mjenujcy ryčniske nastawki z Časopisa Mačicy a w zhromadźiznach přeložowaše so ertnje z laćanšćiny a dzeržachu so „swobodne přednoški“. W Kwětkach namakamy wědomnostny nastawki „serbske pluralia tantum“, přenjotne basnje a přeložki bajkow z arabskeje ryče wot Larasa, nastawki a přeložki z čěšćiny wot Kubaša, doľhe z čěskeho přeložene powjedańčko wot Lipiča, basnje wot Pětranca, prosaiske nastawki a přeložki z čěšćiny wot Cyža, Skale, Měrcinka a Nowaka. Zhromadźiznow bě 28.

XXIV. (1869—1870). Laras je druhe lěto starši. W Dnjowniku so njespomina, što je so we 28 zhromadźiznach činiło, tola Kwětki dopokazuja, zo je so wjele dźětało. Při składowosći kóždyje zhromadźizny ryči so wo poměrach našeje ryče a stajeja po wšelake wužitne namjety. Tež buchu zhromadźizny z někotrymi wopytami počesćene; škoda, zo hosćo (z wuwzaćom

k. Paterý) njejsu pomjenowani. Laras přednošuje wo psalmach a započina je z hebrejskeho přeložować a podawa přeložki z arabšćiny dale. Kubaš a Skala poskićujetaj basnje, Lipič pěseh a powjedańčko z čěšćiny, Cyž a Pětranc prosaiske nastawki, Měrcink zapisuje nastawk wo łopjenach a wo brukach (z wobrazami!), tutón a Skala přeložujetaj tež z čěšćiny, skónčnje přinjesechu Nowak, Bräuer a Knježk mjeńše nastawki.

XXV. (1870—1871). Posledni starši přénjeho štwórtlětstotka je Pětr Lipič z Lubochowa. Wón nawjeduje towarstwo, ale na jeho měsće přednošuje Měrcink ryčnicu. W zhromadiznach, kotrychž běše 21, čitaše so wosebje z Łužičana a džěržachu so swobodne přednoški. W Serbowcy zapisachu: Lipič dlěše powjedańčko z čěšćiny přeložene a nastawk wo swjatych dnach we protocy, Měrcink wo ruskej mythologii, žiwjenjepis Puškina atd., Skala pěsnje a powjedańčko z českeho, Nowak, Bräuer a Knježk přirodopisne a druge mjeńše nastawki.

W předkhadzacych přehladu njejsym wosebiće pomjenował, kotre džěla „Serbowki“ su hižo čišćane, dokelž k temu při přehladanju towarstwowych knihow khwile njemějach. Duž njech kóždy starši kedžbuje, zo by so z dotalnych a přichodnych Serbowkow wšitko dotal nječišćane, štož je teho dostojne, we Łužičanu wocišćalo. Tak njech tež druge towarstwa sćinja!

Hačrunje je z přehlada hižo widzeć, što je pod dohľadom abo protektoratom W. Hanki a K. J. Erbena starši a što je sobustaw w zańdženych 25 lětach był, podamy skónčnje hišće junu jich mjena po rjedze časa.

Starši Serbowki běchu: J. Buk poł štwórtla lěta, M. Cyž poł lěta, M. Jacsławk dvě, M. Hórník štyri, J. Wawrich jene, J. Nowak jene, H. Dučman dvě, E. Fulk jene, J. Łuscanski štyri, M. Róla dvě, G. Kubaš jene, J. Laras dvě a P. Lipič jene lěto.

Zapis sobustawow pak je, z přistajenjom jich titla na jubilejskim dnju abo resp. při jich smjerći, tajkile:

1. Jakub Buk ze Zyjic, 1846—1850, — nětko praeses kongregacie a direktor progymnasia w Dražďžanach.
2. Mikławš Cyž z Bóšic, 1846—50, — tachantski vikar w Budyšinje, † 1. hapyryla 1853.
3. Mikławš Jacsławk z Nowoslic, 1846—52, — kapłan w Njebjelčicach, † 29. julija 1862.

4. Michał Haška z Kulowa, 1846 - 50, — inspektor w Morawskim Ostrowje.
5. Jakub Wels z Hrubjelčic, 1846—52, — faraŕ w Wotrowje.*)
6. Jakub Wornaf z Dubrjenka, 1846—54, — faraŕ w Kamjencu.
7. Michał Hórnik z Worklec, 1847—56, — faraŕ w Budyšinje.
8. Franc Riedel z Kukowa, 1848—54, — faraŕ w Luku w Čechach.**)
9. Jurij Wawrich z Miłočic, 1848—57, — inspektor w Steyru w Rakuskej.
10. Jakub Herrmann z Khrósćic, 1849—59, — administrator we Wotrowje.***)
11. Jakub Nowak z Prawočic, 1849—58, — přeni kapłan w Khrósćicach.
12. Handrij Dučman z Bozankec, 1851—60, — kapłan w Radworju.
13. August Krečmaŕ z Kulowa, 1851—58, inspektor w Sonnewaldže (Grodžišću) w D. Łužicy.
14. Pětr Dučman z Bozankec, 1852—58, — Dr. med. w Budyšinje.
15. Jakub Buk ze Zyzic, 1852—58, — cłoniski inspektor w Kamjencu.
16. Ernst Fulk ze Židowa, 1854—62, — abiturient, † 29. ha-pryla 1863.
17. Jurij Łusćanski z Wotrowa, 1855—65, — kapłan w Budyšinje.
18. Jan Čorlich ze Sulšec, 1856—59, — pótski sekretar w Draždžanach.
19. Jan Česla z Boranec, 1857—63, — Dr. med. w Neweklowje w Čechach.
20. Emil Žur z Budyšina, 1857—62, — kand. med. a domjacy wučer w Prahy.
21. Jan Haša ze Zajdowa, 1857—62, — abiturient, † 19. meje 1863.
22. Michał Lešawa z Brěmjenska, 1858—62, — † w Prahy 10. jan. 1862
23. Michał Róla z Ralbic, 1858—67, — kapłan w Ralbicach.
24. Pětr Lipič z Lubochowa, 1859—62 a 1868—71, — kand. duchownstwa.†)
25. Měrcin Krečmaŕ z Hóska, 1861—64, — † 18. okt. 1864 w Hósku.

*) Nětko emeritus, w tu khwilu w Šwajcarskej.

***) Wumrje 16. augusta 1872.

***) Nětko faraŕ tam.

†) Nětko kapłan w Kulowje.

26. Gustav Kubaš ze Šunowa, 1860—70, — kaplan w Könighainje.
27. Ferdinand Neumann z Kukowa, 1861—64, — telegrafist w Essenje.
28. Jan Laras z Lejna, 1861—70, — kand. filos. w Prazy.
29. Pětr Pětranc z Čornec, 1862—1864, šosař w Radmericach, † w Zdžeri 1871.
30. Jakub Šolta z Wotrowa, 1862—71, — kand. duchownstwa.*)
31. Józef Leidlef z Khróścic, 1863—68, stud. juris w Lipsku.
32. Jurij Cyž z Nowoslic, 1863—70, — stud. theol. w Münsteru.
33. Jakub Cyž z Prawoćic, 1864—67, — oekonom.
34. Pětr Klimant z Pěskec, 1864—68, — w cuzbjce.
35. Theodor Rječka z Budyšina, 1864—67, — komptorist w Budyšinje.
36. Jakub Škala z Khróścic, — oktavan na gymnasiu w Prazy. Wot 1865.
37. Michał Pětranc z Čornec, — oktavan tam. Wot 1865.
38. Franc Měrcink z Bělčec, — septiman tam. Wot 1867.
39. Michał Čoch z Mitoćic, 1867—69, — gymnasiast w Budyšinje.
40. Jurij Nowak z Njebjelčic, — septiman w Prazy. Wot 1867.
41. Mikławš Bräuer z Worklec, — quintan tam. Wot 1869.
42. Michał Knježk z Krěpjec (Jawory), — quintan. Wot 1869.
43. Jurij Kummer z Łazka, — quartan. Wot 1870.
44. Michał Bjedrich ze Smjerdžaccje, — quartan. Wot 1870.

Z tuteho zapisa je widjeć**), zo běchu a su mjez něhdušimi sobustawami Serbowki pilni a tež dotal džělawni serbscy spisowarjo. A to je tež najwažniši nadawk pražskeho a každeho drugeho študentskeho towarstwa, zo by młody Serb (hdyž w obligatnych hodžinach to móžno njeje) w nim čisće ryčec a korrektnje pisac nawuknył, kaž tež zo by, dotalnu serbsku literaturu póznawši, tu swěrnú horliwosć dostał, kotraž nic jenož někotře lěta, ale stajnje džěla! Naše pismowstwo trjeba wšak wšelake knihi a spisy; duž dyrbymy wjele literatow měc. Při tym njesmě žaneho serbskeho spisowarja mylić, zo mało džaka za swoju prócu dostanje, abo zo je za to hanjeny. Wosebjce Serbja serbskeho seminara w Prazy hižo wjedža, zo je popřimanje jich prócowanjow w serbsčinje

*) Nětko kaplan w Khróścicach.

**) Jeli w zapisu abo z cyla w nastawku něhdže zmylk abo wažna wuwostajenka, prošu wo připóslanje porjedženkow a dodawkow, kotřež bych składnostnje wozjewił.

chroniska khorosé někotrych wěčnych susodow, kotřiž tola sami tež swoju ryč lubuja a wudokonjeja, staroněmsku ryč a žiwe dialekty študuja, kaž tež we wědomnostnym wobkhažće z wučenyjmi swojeho germanskeho splaha wostawaja. Najnowiše nje- přecělske podhladne přisłódženje w nowinach (Grenzböten atd.) bu k čěsći našich susodow wot dopisowarja časopisa „Im neuen Reiche“ z tym wobkrućenjom wotpokazane, zo te wudawane krajeje nje- přecělske skutkowanje tola tym někotrym študowacym w jich młodosći z cyła móžne njeje, a wyše teho maja woni němskeho praesesa, němskich sobuseminaristow a němske wučěnske wustawy! Daj Bóh, zo by z tym všemu přisłódženju kónc sčinjeny był a zo by so radšo khwalobne prócowanje pražskeho a kóždeho serbskeho towařstwa jako trěbne a wu- žitne připóznało!

Při wažnosći a džělawosći towařstwa zdaše so přisprawne, jeho 25-lětny jubilej swječić, a to w Budyšinje, hdyž su štu- dentske prózniny. Něhduši starši M. Hórnik bě wo tym w listach z nětčišimi sobustawami Serbowki wšo trěbne wuradził a tak přeprošy wón w Katholskim Póslu wšitke přjedawše a nět- čiše sobustawy na 12. septembra (wutoru) dopołdnja w 10. ho- džinje do swojeho wobydlenja na přihotowacu zhromadźiznu. W postajenym času zeńdžechu dha so najprjedy na farje, hdžež bu wo naležnosćach towařstwa wuradźowane, a potom w salu katholskeje towařšnje, hdžež běše swjedžeńska hosćina (wu- študowani plačachu kuvert sami, za zbytknych pak M. H.) a zabawa, pječo duchowni: Hórnik, Dučman, Łusćanski, Róla a Kubaš, lékař Dr. P. Dučman, kandidataj duchownstwa: Lipič a Šořta, stud. juris w Lipsku: Leidleř, stud. theol. w Münsteru: Cyž, a gymnasiastowje z Prahi: Skala, Pětranc, Měrcink, Nowak, Bräuer, Knježk, Kummer a Bjedrich. Při hosćinje poda Hórnik přehlad stawiznow Serbowki po swojim naćisku, wón a druzy wunjesechu wšelake sławy na založerjow Serbowki a na za- službnych Serbow atd. Wosebje wobžarowachmy, zo k. direktor Buk jako založer přitomny njebě; wón běše na dlěši čas za- pućował, hač bě so při wupisanju swjedženja wjedžalo, a štu- denći njemóžachu při bliženju noweho šulskeho lěta swjedžeń

dlěje wotstorkować. Při sławach njezabywachmy tež serbski spěwać, pódla pak w českej, laćanskej a grichiskej (w tutej přeložene „Gaudeamus“). Haj Handrij Dućman při hosćinje tež improvisaciju wuprasnył, kotraž so po b. „Přijěl je z Mišna młody pan“ z někotrych stenografiskich wotpiskow takle spěwaše:

To bě we časach zastarskich,
Lět pjeć a dwacyći to je,
Zo šesćo Serbjo čehnjechu
Do Prahi w čěskim kralestwje.

Na nowej hasy stary dom —
Tam hospodu jim popřachu.

Tam radu sebi radžachu
Či šesćo Serbjo lužiscy.

Na radu wzachu Hanku sej,
Wšak Hanka radu dawać wě.

A Hanka je jim wuradžił,
Zo dyrbjta stupić bromadže,

A rucy sebi zawdawać,
A jedyn druhoh' podpjerać.

Ta rada so jim lubješe,
A po radže su činili:

Či serbski jazyk hajachu,
A Serbow mjeno škitachu.

A kóžde lětko nowe je
Jim nowe mocy přiwjedło.

Tak rosće naša Serbowka
We čěskim kraju kubłana.

Ta zběra, khowa, bromadži,
Štož młode mocy džělaja.

A hdyž so mocy zesylnja,
Dha rosće Serbow nadžija.

Duž „sława“ praju Serbowcy,
Kiž w českej Praze přebywa.

„Sława“ tež Serbstwu lubemu,
A wšemu ródnom' Słowjanstwu.

Njech rosće, kćěje, přiběra,
A do wěčnosti wostawa!

Popołdnu počescichu zhromadženych ze swojim wopytom jako přeprošeni hosćo: k. kan. kap. scholastikus Kućank, k. faraf emer. Wels, k. Smolef, k. Fiedlef a někotři młodži Serbja z Budyšina. Na wohladanje běchu wšitke dotalne „Serbowki“ (Dnjownik a Kwětki) sobu přinjesene a wupožžene, a běše nětk tak prajo mała literarna wustajeńca. Do sameho wječora spěwaše so w salu a druzy zabawjachu so w zahrodže. Tak so starym a młodšim towaršam jubilejski dzeń radostuje miny.*) My pak so dopomnichmy na dobru radu Seilerjowych słowow:

Dyrbi nam zbože w swěće kćěc

W tej ćežkej wuknjefni:

Dha wuk'my tež so lubo měc

We swěrnej lubosći;

To prawa je grammatika

A konjugacia,

Z tej rostu naše přečelstwa

A krasne wjesela.

Dyrbi nas podeńc staroba

Na mučnym kiješku:

Dha wuk'my skhować do rowa

Sej mysl horliwu;

Hdžež tak syntaxu rozemja,

Tam młodosc njezahnđe,

Tam prawa akademja

Wšěch fakultetow je.

Při rozeńdženju je drje w kóždym to wotmyslenje a přeće knježiło, kotrež je spisaćel tuteho krótkeho historiskeho nastawka po zhromadźiznje do Łužičana napisał: Wostańmy dale zjenoćeni w lubosći k maćernej ryči a k serbskej narodnosći, zo móhli my abo naši potomnicy poštaleńny jubilej Serbowki z tajkim spokojacym pohladom na dokonjane skutki swjećić!

Zo by wopomnjeće tuteho towarstwa w serbskim pis-mowstwje trało, bě so hižo dawno wo tym ryčało, knižku wu-

*) Hórnik radžeše tež, zo bychu sebi Serbja na město njeboh archivara K. J. Erbena († 21. novembra 1870) sławneho profesora słowjanskeje filologie, k. M. Hattalu za protektora wuzwolili. Hdźž je hnadny k. biskop na wozjewjenje k. praesesa nětko tajku wólbu dowolił, je k. professor nazymu 1872 tajke protektorstwo dobroćiwje na so wzał. Džak jemu! Redaktor.

dać. Duž běše nam jara witane, hdyž k. Jan Laras, něhduši sobustaw S. a nětko kandidat filosofie, swój nowy dosłowny přeložk psalmow k wudaću poskići. To zdaše so čím přisprawniše, dokelž džě su wjednicy towarstwa najbóle theologowje. Hórník běše tónle přeložk přehladał a poda w maćičnym časopisu pokazku z njeho. Ale zwotkel mějachmy nakładnika wzać za knižku, kotrejež wudaće sebi nimale sto toleri žada, a kotraž so w małym serbskim ludže tež mało kupować móže? Tutej nuzy wotpomha pisaćel tuteho nastawka z tym, so sam cyły nakład psalmow na so wza. A tak wuńdžechu, dokelž přehladowanje a korrektne čišćenje z khwatkom móžne njeje, nimale lěto po jubileju k jeho wopomnjeću: Tehilim — Psalmy, z hebrejskeje ryče přeložil Jan Laras. W přidawku poda nakładnik laćanske nyšporne psalmy, zo by tak knižka tam so wužić mohła, hdžež so psalmy laćanscy spěwaja a zo by tak študowacym a druhim młodžencam praktiscy wužitniša była. Nadžijmy so, zo budže druhi jubilejski dar Serbowki wjetši!

Bóh daj, zo by dobry přikład wjetšiny dotalnych sobustawow Serbowki tych k džělu pohnuwał, kiž w druhim štwórtlětstotku w Serbowcy su a budža, tak zo móhli serbskemu luděj jako duchowni a spisowarjo wužitni być a sami so płodow swojeje džěławosće wjeselić!

Nekrolog XV.

E r n s t R y c h t a r,
ryčnik a sudniski direktor w Budyšinje,
předsyda towarstwa Maćicy Serbskeje.

Zasy je naše serbowstwo nahladneho muža zhubiło a naša Maćica želi w nim swojeho wysoko česćeného, hač do smjerće swěrneho předsydu. Hačrunje běše njeboćički před wotcućenjom noweho žiwěšeho serbowstwa wotrostł, přizamkny so tola bórzy prócowanjam młodších Serbow wo pozběhnjenje maćěrskeje ryče a wo zdžělanosć serbskeho luda z pomocu teje sameje. Štož pak je najwažniše, njeboh Rychtar njewusta w džěławosći za serbowstwo a njezamotwješe so z druhim džělom a starobu a druhim.

Njeboh Ernst Rychtar narodži so 3. julija 1810 we Wulkim Wjelkowje, hdžež měještaj jeho staršej žiwnosć, kotruž pozdžišo předaštaj a z burskim kublom w Bynjecach wuměništaj. Hdyž bě wón pola wučerja we Wjelkowje a potom we Wjelečinje šulu wukhodžił, poda so do Budyšina na gymnasium a na to do Lipska, zo by prawa študował, a přeby tam polštwórta lěta (wot jutrow 1830). Wot nazymy 1833 bě wón stajnje w Budyšinje a to najprjedy prawnski pomocnik pola sudniskeho direktora L. O. Webera. Hdyž bu sam jako advokat recipirowany, woženi so w juliju lěta 1838 z knježnu Rebentischec z Lipska, z kotrejž měješe potom w zbožownym mandželstwje někotre dźěci; z tutych dźěci pak wotrošćeštaj jenož jedyn syn a jena dźowka, kotrejuž wobstaranje a samostatnosć je njeboh nan hišće dočakał. Dokelž běše njebocički wustojny dźělaćel a dowěry hódny muž, dosta zahe sam někotre patrimonialne sudnistwa, kaž Kumwałd a Minakał, a pozdžišo wjacore druge. Po zběhnjenju patrimonialnych sudnistwow w Sakskej bu jemu statna služba poskićowana, ale wón ju wotpokaza a běše radšo swobodnišo žiwy jako ryčnik. Swojeje pilnosće dla bě wón wot Němcow a wosebje tež wot Serbow jara pytany ryčnik, dokelž derje serbscy ryčeše. Tež při nowych zjawnych sudnistwach běše druhdy jako zaryćować požadany. Tak wjele wo jeho swójbnym a zastojskim skutkowanju.

Tudy mamy wězo wosebje na jeho serbskosć spominać. Jako so Maćica Serbska w lěće 1847 dozałoži, přistupi wón k njej a běše hižo w l 1850 swěrný sobustaw jejneho wubjerka. W lěće 1848 staraše so wón z někotrymi druhimi wo založenje ryčenskich abo ludowych towarštwow a w lěće 1850 bu wón sobuzałožer zabawneho towarštwja Serbskeje Bjesady w Budyšinje, w kotrejž běše tež wjele lět předsyda. Hdyž w lěće 1855 Dr. Klin, přěni předsyda Maćicy Serbskeje, zemrje, žadachu sebi wubjerkownicy E. Rychtarja za swojeho wjedźicerja, a na jutrownej zhromadźiznje 1856 bu wón jenohłósny jako předsyda wuzwoleny a tak tež při wšěch scěhowacych nowych wólbach. Tuto čestne městno je wón derje wupjelnił, je zhromadźizny wjedł a wšitke trěbne pisma předsydstwa na wyšnosć atd. wobstarał. Pódla je tež hewak wšě serbske naležnosće

spěchował, kaž n. př. při wubjerku za Budarjowy wopomnik a druhđe. Tehodla wostanje jeho mjeno w stawiznach Mačicy Serbskeje a mjez Serbami w čestnym wopomnjeću!

Při všim zbožu w swójbje a zastojnstwje čuješe so wón w poslednim lécu znutřkownje khorowaty a praješe časčišo swojej lubej mandželskej, zo dołho wjacy žiwy njebudže. Wón zložowaše so při tajkim wuprajenju tež na to, zo su tež jeho nan a wobaj bratraj w tej samej starobje wumrjeli. Jeho přecy wěsćiše přjedyprajenje dopjelni so k zrudobje jeho swójbje a jeho přecelow njenadžicy nahle. Hišće 8. septembra 1872 z wječora so wón wukhadžeše kaž hewak, ale na ranje 9. septembra nadpadže jeho kolika, kotruž bě jemu lékař hižo wjacykróć zahnał, z nowa a khorosc přiběraše tak, zo wón při wšej lékařskej pomocy hižo připołdnu na poť jeneje hodž. teho sameho dnja swojeho ducha číše wudychny.

Jeho swjatočný pohrjeb běše 12. septembra. Zastupjerjo krajnych a měščanskich zastojnstwow, duchowni z wobeju wěrywuznaćow, wubjerk Mačicy Serbskeje, mnohosć jeho kollegow, přecelow a znatych přewodžachu jeho na tuchorške pohrjebnišćo, hdžež k. pastor prim. Kuhn ryč a požohnowanje dźeržeše. Na krasnje wudebjenym kašću widžachmy mjez druhimi tež wulku palmowu hałozu, wot wubjerk Mačicy Serbskeje darjenu, ze šěrokim běložidžanym zwjazkom, na kotrymž bě žarowanski spěw k. wubjerkownika Fiedlerja takle wočišćany:

Što zwony zynki žarowace zwonja,
A kajka zrudna powjesć přez kraj dže? —
Ach, nadobny naš Rychtar wumrjel je!
Wón swój běh časny njenadžujcy skonja.

Hdžežkuli tole z postróženjom zhonja,
Zo zaslužbny so wótčinc minyl je,
Tam zapřimnuje duše želenje
A bohaće so z wóčkow sylzy ronja.

Tež Serbow Mačica tu ranu čuje —
Wšak zhubi zakitarja, wodžerja,
Kiž nětko wjacy za nju njeskutkuje.

Duž wona žarujo so přibližuje
A na kašć wótčinskeho Rychtarja
Nětk dżakownosće palmy wupřestruje!

Bóh daj wotemrjetemu wěčny wotpočink, jeho hłuboko zru-
dženej swójbje pak a sobužarowacym přecelam swoje njebjeske
změrnjowanje!

M. Hórník.

M ó j p ř e w o d

lubemu, přecelej Jordanej při jeho přesydlenju do Popoje
1. winowca 1872.

Swět svojich ludźi wočehn sebi
Za wužitk swój a kralestwo:
Ty winicariš! to će debi
A woli božej lubi so;
Duž bibliju*) či podam sobu,
Wšěch ludow paedagogiku,
Tón dosahacy šac dži z tobu,
Z tym hoj ty ludej božemu!

Swět cyły tón šac wobohaća,
Wšěch pismow króna wostanje,
Je swětla zdžeržk a mndri plaća
Člo khwalby jemu najwyšše;
Wšě druge swětne błyskotnosće,
Ministeri a kralojo,
Šik, mudrosć, brón a naše kosće
Su khuda móc jom' porunjo.

Šac tón a studžeh zdžětanosće
Ty stajnje zdžeržuj wotkrytej,
Z tej' krjep, zo boži člowjek rosće,
A duch a wěra prochno njej';
Je Němc, je Serb z tym bohačeny,
K wšěm dobrym skutkam hotowy:
Dha lemjaz prawy dokročeny
Je hakle — a lud „zdžěłany“.

To twoje poselstwo by było — —
Bóh pak će we nim požohnuj!
Wón, zo by prjódcy Serbam tyło,
Kaž Pawoła će wuhotuj;

*) Mjenujcy delnołužisku serbsku. Popojčanske a tež serbske šnlske džěci
maja dotaj jenož němsku bibliju!

Wzmi sćetpnje tajke džěło na so,
 Ty wěrný Serbow přećelo!
 A njecha hić, dha wróć so zaso,
 Jich proch sej z nohow čepajo!

H. Seilef.

Tři pěsnje z luda.

Podał *Ernst Muka*.*)

1) Smjertne žorty.

Nježeh so tak zahe, holičo!
 Ty budžeš so wěsće kać. ∴

Hdyž druzy póndža na piwo,
 Dha budžeš ty kolebać.**)

We mojeho nanowym domje
 Tam steja rajtarjo.

„Rajtarjo, lubi rajtarjo,
 Wšu nuzu skoržu wam.

Sym swojoh' luboh' zhubiła,
 Njejsće dha joh' wy widźeli?“

„„W tym hajku, lěsku zelenym
 Tam leži wón zabity.““

Holčo so wot nich wobroći,
 Žalostnje płakaše.

Jedyn so wubra mjez nimi,
 Zo chcyše ju tróštować.

„„Njepłač, njepłač mi, holičo!
 Ja z tobu žortuju.““

„Wo tajke žorty ja njerodžu,
 To budže moja smjerc!“

*) Tute pěsnje sym ze „Serbskeje Nowiny“ gymnas. towarstwa wupisał a sem postajil, zo by so za snadź lěpšimi variantami skerje slědzić mohło.

Redaktor.

**) Přenjej štućcy, kiž so tudy spěwatej, stej samej za so pěśnička abo kruch z druheje pěśnički. Přirun. Smol. I. strona 169.

Redaktor.

2) Njeswěrný luby.

Moja lubka, mój dyrbimój różno hić,
Ja hišće mam wandrować sydom lět.

„Maš hišće wandrować sydom lět,
Dha chcu ja na tebje dočakać.“

Hdyž běše so minyło sydom lět,
Dha džěše holčo do zahrodki.

Tam syny so pod jedyn różowy pjeńk,
Tam žalostnje jara plakaše.

Přirajtował je jedyn rajtař k njej'
Na konju běłym šěmelu.

Pře čo ty plačeš, holičo?
Staj tebi wumrjełoj nan abo mać?

Pře čo ty plačeš, holičo?
Nimaš ty lubeho žaneho wjac?

„,,Mi njejstaj wumrjełoj nan ani mać,
Ale ja lubeho nimam žaneho wjac.

Džensa je runje sydom lět,
Hač je mój luby přeč wandrował.

Wón je mi slubił zasy přihnć,*)
Hdyž budže wjeřba wišnje měć.

Wjeřba ta wišnje njezměje,
Mój luby tón ženje wjac njeprjindže.

Wón je mi slubił zasy přihnć,
Hdyž budže topoł winko měć.

Topoł tón winko njezměje,
Mój luby tón ženje wjac njeprjindže.““

3) Wbohe holičo.

Džěchu tři ryčerjo přez jedyn hajk,
Namkachu w korčmičcy korčmařku,
Hadej hadej hadej.

„Pomhaj Bóh wam, korčmařka!
Hdže dha je waša džowčička? Hadej atd.

*) Dotaj je přešeň variant Smol. I. pod číslom 43., wottal pak z přenjeje
palojcy přešeň č. 47. Redaktor.

My njechamy měć piwka nic palenca,
My chcemy z wašej džowčičku spać.“

„„Z mojej džowčičku njemóžeće spać,
Naša džowčička dyrbi sama spać.““

Woni dachu maćefcy jedyn słódki trank,
Dha pokhili wona swoju hłowičku.

Poklakny so k jeje hłowje holičo,
(Tak wone žalostnje wołaše):

„Stawajće horje, luba maći, stawajće;
Woni chcedža mje rězać a třeleć!“

Woni wzachu te holičo na blido,
A rězachu wot njeho kaž wot rybow.

Hdžež kapka teje krewje zlećeše,
Tam swěcy so stejo swěćachu.

Hdžež kapka teje krewje zlećeše,
Tam jandželjo stejo spěwachu.

Kak rjenje te zwony tej holičcy du,
Młode rapaki pak wot mordarjow torbachu.

Wučahi z protokollow M. S.

1) Zhromadźizna wubjerka, 4. měrca 1872. Přitonní: Rychtař, Dučman, Fiedleř, Hórník, Imiš, Jakub, Łuscanski a Smoleř. Předsyda předpołoži nacisk trochu přikróťšenych statutow našeho towarstwa, w kotrychž pak wšitko to steji, štož zakon žada, zo bychmy skónčnje prawa juristiskeje wosoby dostali. Tute statuty buchu po paragrafach čítane a za dobre spózname. Předsyda chce naležnosć před wyšnosću tak daleko wujednać, zo móže hłowna zhromadźizna předpołożomnu žadosć towarstwa podpisać; na čož je potom nadźija na wuslyšenje zhromadneje próstwy. K wuwjedženju žadosće hłowneje zhromadźizny lońšeho lěta, 25lětny jubilej Macicy nastupajo, so wučini, zo ma k. farař Dr. Kalich z listom wo přewzaće swjedźeńskeje ryče prošeny być. Z přitonných wza k. Fiedleř wuwjedženje třoch spěwow dobroćiwje na so a sekretar chcyše

krótku historiū Maćicy S. zestajeć. Programm hłowneje zhromadźizny a sobu swjedženja, kotryž ma so wočišćeć a wšitkim sobustawam towařstwa připósłać, budže pak tónle: 1) spěw, 2) swjedžeńska ryč, 3) spěw, 4) stawizny M. S., 5) spěw, 6) lětna hłowna zhromadźizna, 7) zhromadna wječer. Městno zhromadženja sobustawow M. S. budže tón króć sal hosćenca winoweje kiće.

2) 25lětny załožeński jubilej a hłowna zhromadźizna, 3. hapryla 1872. Přitomni běchu: 30 sobustawy a 14 hosći. W přihodnym salu we „winowej kići“ běchu we połkole blida a sydla, a zwonka teho sameho powyšene město za tych, kotřiž chcychu k zhromadženym ryčeć. Najprjedy zanjesechu přitomni wučerjo a młodži študowacy hosćo powitanski spěw „Na Maćicu Serbsku“ pod wjedženjom k. wyššeho seminarskeho wučerja Fiedlerja, kotryž tež druhi a třeći spěw nawjedowaše. Přeni spěw bě wot njeho sameho pěsnjeny a spěwaše so po pólskim hłosu: „Naše Serbstwo z procha stawa“ tajkile:

Łužica džens wěncy wije,
Rjeńši šat so wobleka;
Do dušow so radosć lije,
Serbske sławy zaklinča;

Narodna myślička
Tebi hraje, Maćica!

Pjećadwacyći lět ćečeš
Žohnowanje na Serbstwo;
Krasnu krónu Serbam plečeš,
Budziš čerstwe wótčinstwo.

Lubozna zelina
Twój syw pyši, Maćica!

Horliwje će postrowjamy
Na dnju twojim swjedžeńskim;
Wopor džakny poswjećamy
Na wołtarju wótčinskim;

Džakowna wutroba
Tebi kłapa, Maćica!

Bóh njech dale tebe kita,
Twoje džěto žohnuje;
Njech ěi jeho miłosć swita,
Spožči sywam zrosćenje;

Łužica přiwoła:
Bóh budź z tobu, Maćica!

Na to dzeržeše k. faraf Dr. Kalich swjedžeńsku ryč, kotruž z dowolnosću hnydom tudy podawamy:

„Wysokočescena zhromadźizna! Jubilejske swjedženje w našim času ničo žadne njejsu. Chcył je něchtó khorosć našeho časa mjenować, dha bychmy jemu wotmolwili, zo za nju k najmjeńšemu lékarja njetrjebamy. Njeswědča wone wo tym, zo čłowjek, hdyž je so wěsty čas jeho samsneho abo zhromadneho skutkowanja minyl, swoje woko rad wróćo wobroći a so teho sameho wjeseli? Njeslužba pak te same tež k temu, zo so přez nje k nowej džěla-

wosći wubudženy a zahorjeny začuwa? Štó chceł tamne wjeselo někomu zawidžeć a tuto zahorjenje za škódne dźeržeć? Tón jubilej, kotryž je nas džensa tudy zhromadził, je cyle wubjerny a wosebny swjedgeń; jemu podobnych je so hač dotal mało w Serbach swjećiło. Přichodnu njedzelu je 25 lět, zo su w Budyšinje za swoju maćernu ryč hlubocy zahorjeni a za nawjedžitosć swojeho luda wysocy starosćiwi mužojo towarstwo Maćicy Serbskeje založili. Z wulkej radosću móža ěi z nich, kotřiž su tak zbožowni, zo su hišće při žiwjenju, na swoje džěło pohladować, a my druzy so z nimi z pozběhnjenej wutrobu wjeselimy. Za tu prócu, kotruž su we službje našeho towarstwa nałožowali, a za tón čas, kotryž su k jeho wužitku woprowali, namakaja bohaty džak we tym, zo plody swojeho skutkowanja widža. Jich powučace pisma su Serbow na wyšši skhodžěnk nawjedžitosće stajile a přez jich prócu je serbska ryč nic jenož před babylonskim změšenjom wobarnowana, ale je tež jeje předy potajne bohatstwo na swětło přišło. Puć k dališemu skutkowanju je nam pokazany. Na džensnišim swjedgeńu sebi nowu horliwosć slubmy, zo by Maćica w swojim času we wěrnosći złoty jubilej swjećić mohla! Ja sym wot maćičneho wubjerka k temu wuzwoleny, zo bych z někotrymi słowami na wažnosć džensnišeho swjedgeńa pokazal. Kaž jara so přez tuto dowěrjenje česćeny začuwam, dha so tola boju, zo budžeće snadź wobžarować, zo sće mi swjedgeńsku ryč dowěrili. Kaž na mocach tak je mi tež na času pobrachowało, zo bych džensnišeho dnja hódnu ryč dokonjal.

We dwanatej svojich k němskemu ludej w Barlinje w léće 1807 dźeržanych ryčow spomni sławny filosof Fichte z Ramnjowa na Serbow. Wón přeciwo tym wustupuje, kotřiž so nadźija, zo němski lud ze swojej samostatnosću tola swoju narodnu ryč a swoje pismowstwo njezhubi a kotřiž so k dopokazanju tuteje nadźije na jenu staru a nowišu ryč powołaja. Fichte měni, zo běštej tutej ryči tajkej, zo móžeštej so jara derje při žiwjenju zdźeržeć. „Ale“, tak wón pokračuje, „hdy budžichu tamni tróštarjo bóle wokoło so hladali, dha budžichu po mojim zďaću cyle dobry přikład namakali, mjenujcy na serbskej ryči. Tež tuta hišće wobsteji wot tych lětstotkow sem, hdžež je tón lud, kiž ju ryči, swoju swobodnosć zhubił, we khudej hěće teho na město swojeho wobydlenja zwjazaneho roboćana, zo by tón samy we njej, njezrozumjeny wot swojeho potlóčerja, swoje hubjenstwo skoržil.“ Wón chce z tym prajić, zo by Němcow pod francózkim knjejstwom tón samy lós trjechił kaž Serbow pod němskim knjejstwom. Ale tak wjele drje je wěste, zo, kaž pola nas wěcy steja, němski lud naš njeprěceł njeje. Tola my njejsmy w tym wotphladanju na Fichtu spomnili, zo bychmy wěrnosć jeho słowow pruhowali,

ale zo bychmy so prašeli, z čeho dha přińdže, zo je naš lud tak dołho swoju ryč wobkhował. Njeje spodźiwna wěc, zo dawno přestala njeje, haj čím spodźiwniša, hdyž wopomnimy, zo je so serbske pismowstwo hakle z kónc 16. lětstotka započalo, mjez tym zo buchu naši Serbja hižo w 9. lětstotku wot Němcow přemoženi? Zdzěla drje to na konservativnym zmyslenju serbskeho luda leži, a ma tež wšelake zwonkowne přičiny; ale njeby-li serbska ryč w sebi samej strowe a twjerde žiwjenje měła, dha by so dawno hižo minyła. Jeje žiwjenje so njehodži lohcy zaničić. Morić mohła so jenož přez podušenje serbskeho ducha, kotryž je ju płodźił. Ryč přestanje, hdyž tón duch přestanje, kotryž je jeje źórło. Wěsće na ličbje je naš lud w běhu časa wotebjerał, ale jeho duch, wašnje a ryč su so wobkhowale. Haj hačrunje Serb wot němskeho ducha wuknje, dha ma tola, wobohačeny přez njeho, we sebi tu khmanosć, swoje samsne wobsedženstwo wobkhować a je přisporjeć. Dokelž mataj němski a serbski duch wjele podobneho, tehodla móžemy jeho płody wužiwać a tak na swojim samsnym duchu rość. Ale na druhej stronje je tola přez hajenje serbskeho wašnja a ryče móžno, žiwjenje serbskeho luda dlěje zdžeržec, dyžli by wone hewak trało. Zadžěwać pak, zo njeby žiwjenje w njepředwidženym času něhdy zašlo, to w žanej čłowječej mocy njesteji; přetož te zakonje, po kotrychž ludy přińdu a zańdu, nihtó přehinać njemóže. Dyrbjało-li serbske žiwjenje junu přestać, dha je tola wěste, zo jeho přestaće w dalokim přichodze leži. Naša přislušnosć je, zo my to činimy, k čemuž nas lubosć k swojemu ludu wabi, zo mjenujec to zdžeržec pytamy, štož so zdžeržec hodži, zo swoju maćernu ryč čisćić so prócujemy, tak daloko hač je móžno, zo za nawjedžitosć swojeho luda so swěru staramy, zo by na tym samym skhodžěńku stał, kaž druge ludy w tych samych wobstejenjach a powołanjach. To pak je tež nawdawk Maćicy, za kotryž wona ze zjenoćenymi mocami skutkuje.

Ale njedyrbimy so džiwać, zo naše towafstwo wulku liwkosć na jenej a wulke njepřećelstwo na druhej stronje namaka? Liwkosć nadeńdžemy mjez Serbami samymi. Woni nam praja: Wy tola njemóžeće wobróć, zo Serbowstwo swojemu kóncěj napřećiwo dže. A tola móžemy so za to starać, zo by so zdžeržalo, kaž dołho je móžno, a zo by so jeho ryč čista zdžeržala. Serbska ryč je tež jedyn, byrnje snadny staw ryčow našeje zemje. Dyrbjała hdy swoje město mjez morwymi ryčemi namakać, dha nohcemy na tym wina być, zo by njerodna, ale zo by derje zarjadowana so zawostajila. Abo woni na to spomnja: Lud so tola po wami njezložil, ale dže swój samsny puć a wšitko při starym wostanje. Tajkim prajimy: To nihdže prawje njeje, hdyž so přez

to wot swójeho dobrego džěla wottrašić damy, zo mało pl
widźimy. A je dha wěrnó, zo lud z njedžakom našu prócu p
Njeje jemu lubšo čistu dyžli nječistu ryč styšeć? njejsu ta
Maćicy wudate knihi w jeho rukach? njeda so wón radšo
maćeřnej dyžli w cuzej ryči rozwučeć? njezrozumi wšě powučer
najlěpje w swojej maćeřnej ryči? Štož žane plody maćičneho sku
kowanja njewidži, je najskerje widžeć nochce. Duž dawajmy tež
prichodnje swojemu ludu tu prawu jědž, wón da so z njej nasyci
Abo my slyšimy někoho prajić: Što z nami Serbami je? Bjes
Němcow tola ničo njejsmy. Ale, mój přećelo, tak wysocy hač
zhromadny němski lud česćimy, tak jara hač so jeho mócného
zakitanja wjeselimy, tak rad hač z jeho duchowneho bohatstwa
čerpamy; dha nam tola ničtó za zło njezměje, zo swój lud a zo
swoju ryč lubujemy, w kotrejž staj našej staršej k nam ryčaloj,
w kotrejž smy jako małe džěćatka hižo k Bohu zdychowali. Džěćo,
kotrejž swoju maćeř zapomni a so jeje hanibuje, hdyž je w cuzbje
pobyło a něšto hódne nawukło, štož pola maćeřje nawuknyć nje-
móžeše, wšudžom so zacpiwa a je njeporadžene džěćo. Dyrbjeli
dha my zabyc na swój serbski lud, so hanibować serbskeho jazyka,
dokelž smy so na kublach němskeho luda duchownje wobohačili?
Dyrbjała naša lubosć k narodnosći tak snadna być, zo zacpiwamy
jeje kubła? Njejsu nam naši wótcjo tu khwalbu jako herbstwo
zawostajili, zo je serbski lud swěrný, džělawy a pobožny? Su
to snadne kubła? Njedyrbjał němski lud sam nas zacpiwać,
chcyli-li my zabyc na swój lud?

Mjez Němcami husto njepřećelstwo zetkamy. Němski lud jako
lud njeje naš njepřećel; hdyž tež pod jeho knjejestwom stejimy,
nimamy skorzić, zo nas ze zamyslom potłóčuje. Njepřećelscy
zmysleny je nam jenož tón abo tamny jednotliwy Němc. Što dha
je, štož ma nad nami wustajeć? Wón widži zady našeho towař-
stwa tamne wumyslene šerjenje panslawisma skhowane. Zo sebi
jeho dla njetrjebawši starosć čini, wo tym móže so přeswědčić,
hdyž sebi tu prócu wozmjje, zo by přeni paragraf wustawkow na-
šeho towařstwa sebi rozpomnił. Samo so rozumi, zo je politiski
panslawismus nam cyle cuzy, ale tež z literariskim naše towařstwo
jako tajke ničo činić nima. Hdyž je tón abo tamny sobustaw
jeho přećel, dha je wón to za swoju wosobu; a my so nad tym
njedžiwamy, přetož štož słowjanske ryče znaje, tón steji sam wot
so w literariskim zwjazku z nimi. Ale tež wotbladane wot teho,
někotryžkuli Němc naše towařstwo tehodla bidži, dokelž so wono
wo zdžerženje serbskeje ryče stara, a tuta je jemu čerń we woku;
hdy by po jeho žadanju šło, dha dyrbjała na měsće wukorjenjena
być, dokelž je jemu na puću. Tola wona na swoje dobre prawo
wobstaća, a my žadamy, zo so jej tuto prawo njepřikróći, hdyž

tež nic z tym wotpohladanjom, zo bychmy, kaž Fichte měnješe, w swojej hće, njezrozumjeni wot Němcow, w njej na swoje hujenstwo skoržili, ale zo bychmy w njej wot wutroby k wutrobje a wo bójskich wěcach ryčeli a w njej so k božemu trónej pozběhowali. Přeciwo němskemu ludej ničo nimamy; jeho wjesele je nětko naše wjesele, jeho zrudoba je naša zrudoba. Serbja su w zańdženej wójnje z němskim ludom sobu wojowali, nic jenož dokelž dyrbjachu, ale dokelž chcychu a w njepřečelu němskeho luda swójeho samsneho njepřečela spóznachu. A my ničo dale nětk nježadamy, hač zo bychy nam naše dotalne prawa zdžeržane byle a ta wot Serbow rozlata krej nam trajace přečelstwo němskeho luda zaslužila. Wopkazamy-li so smy jako bratřa němskeho luda, dha žadamy, zo nas woni tež jako bratrow wobhladuja a nam popřeja, zo so swojeje ryče wjeselimy, zo woni ze zawisću na nas njehladaja, hdyž so wo jeje zdžerženje a wo duchowne rosćenje swójeho luda swěru staramy.

Ty pak, Maćica Serbska! kiž sy lipa, kotraž luboznje kćěje, wostań młódna, kiž sy źórło, z kotrehož čista ryč a nawjedžitosć so źórli, njezaprahń ženje, kiž sy hrodžišćo za wšitkich, kotrymž jich narodnosć na wutrobje leži, stej twjerdže, njech tež njepřečel-ske wětry wokoło tebe šumja a tebe wobhrožuja.“

Po hrimotacej sławje, knjezej Dr. Kalichej wunjesenej, spěwaše so druhi spěw: „Wěš mi mój rjany wótcny kraj,“ wot Seilerja, hlós wot Frencela. Na to čitaše sekretar farań M. Hórnik rozprawu wo nastaću, dotalnym skutkowanju a nětčišich wobstejnosćach Maćicy. Z tuteje rozprawy, kotruž hakle w druhim zešiwku tuteho lětnika cyłu wozjewimy, spomnimy jenož scěhowace. Maćica je wot spočatka do nětk, kaž jejne wustawki žadaja, najprjedy knihi za lud a potom tež za wučenych Serbow wudawała, a to přez 60 čisłow; mjez přenišimi su powjedańčka a protyki, šulske a druhe powučne knižki, mjez poslednišimi pak: serbski słownik, dwaj zešiwkaj spěwow z přewodom a Časopis (dotal 44 čisłow). Tutón Časopis je wosebje serbsku pismowsku ryč w ryčniskim, słowniskim a poetiskim nastupanju wjele wudokonjał; wón je ludowu literaturu a pěsnje zhromadžował; wón je stawizny serbskeho luda, jeho ryče, žiwjenja, towarstwow atd. wobšěrnje wobdžělał. Spisowarjo knižkow a w Časopisu, kiž su nimale wšitko bjez zapłaćenja pisali, běchu dotal w Maćicy 35: Bartko, Broniš, Brósk, M. Buk (†), J. Buk, ryčnik Cyž (†), vikar Cyž (†), Dr. Čěsla, H. Dučman, Fiedler, Hórnik, Imiš, Jakub (†), Jenč, Dr.

Klin (†), Kocor, M. A. Kral, Kučank, Kulman (†), Laras, Mučink, Nyčka, Dr. Pful, Pjekař, Pohonč, Rāda, Rōla, Rostok, Seileř (†), Dr. Sommer, Smoleř, Stempel (†), Wehla, Wjela a Wjelan. W běhu 25 lět bě Mačica wudała přez 100,000 exemplarow wšelakich knihow a knižkow, za což je přez 7000 toleri zaplaćila. Za 11,500 zešiwkow Časopisa bu přez 1300 toleri wudatych. Telko žadyn knihupc za Serbow, kaž rozprawnik praješe, činiť njeby, kaž je M. S. ze zhromadnymi materialnymi a duchownymi mocami dokonjala! Rozprawa skónči z přecom, zo by M. S. skerje lěpje wosebity dom měla, přez darniwosć Serbow a přecelow Serbowstwa.

Sekretař přečita hišće listy a telegrammy, kiž běchu k swjedenju M. S. přišće. Tajke česćace postrowjenja běchu připostali: Mačica česka z Prahi, k. lékařnik Lernet z Pardubic (z krasnym českim listom), k. stud. theol. Jurij Cyž z Münstera (z lačanskim telegrammom), k. knihupc Pjech z Lipska a k. wučer Nyčka z Essena pola Rheina. Dowolamy sebi list českeje Mačicy tudy zdželić; wón rěka takle:

„Slavné Matici srbské v Budyšině. Matice česká nemůže opomenouti vítanou příležitost, kdež milá její sestra v Lužicích slaví památku Svého pětadvacítiletého šťastného trvání a blahého působení, aby Ji k tomuto dni svátečnému nevyslovila své blahopřání, a to tím vřeleji a srdečněji, ať národ Váš našemu nejbližším bratrem ve veliké rodině slovanské jest a mimo přirozený tento svazek posvátný Vaše vlasti po dlouhé věky s našimi také v zevnější úzkém a vždy přátelském spojení byly a posud nejen mnohonásobné literární ale i četné a milé osobní styky a vzájemnosti mezi oběma utěšeným způsobem trvají a bohdá nikdy trvati nepřestanou. Bůh žehnej álechetné Vaší snaze po osvětě a ku povznesení národu a dopřej blahodárnému ústavu Vašemu šťastného trvání po věky a neustálé širšího a vydatnějšího působení. Sbor Matice české. V Praze 30. března 1872. (Podpis): Jan hrabě Harrach, kurátor. Václav Nebeský, sekretář.“

Mjenowanym přecelam w dalokosci bu dzakowna slawa wunjesena a aktus ze spěwom: „Trać dyrbi Serbstwo, zawostać“ (słowa wot Seilerja, hlós wot Kocora) wobzamknjeny.

Po krótkej přestawcy započa so lětna hlowna zhromadźizna, kiž bu, kaž prjedy aktus, wot k. městopředsydy Smolerja wotewrjena, dokelž předsyda k. Rychtař ryčniskeho zastojnstwa dla přińc njemóžeše. Ze sekretarjoweje rozprawy, kiž so najprjedy čitaše, wuzběhnjemy, zo bě towarstwo wob lěto wudało: Časopis, protyku a nowy wudawk powjedańčka: „Hróđ

na Landskronje.“ Přistupili běchu do Mačicy čile knježa: redaktor Mašek z Prahi, kaplan Šolta z Khróscic, stud. Skala z Khróscic, wučef Kral z Čornec, kantor Hatnik z Bukey, a někotre towarstwa. Pokładnica měješe 507 tol. 24 nsl. 4 np. dokhodow a 396 tol. 18 nsl. 9 np. wudawkow; tola je wona tež z tutym zbytkom hišće jara słaba. Na to slědowaše rozprawa wo mačičnych wotrjadach a jeje zběrkach. Wjetšeje porjadnosće dla bu wobzamknjene, zo by so přichodnje wot tych sobustawow, kotřiž do poslednjeho decembra na běžace léto swój přinošk njezaplaća, tón samy přez póske předzaplaćenje zběhnył; wo tym ma so cirkular rozpósłać. Za to pak budža sobustawam knihi franko připosćelane. Při namjetach wo wudajomnych knihach postaji so, zo ma so lětsa wudać: přerňa čitanka (fibla) wot Bartka, powjedańčko „Swěrnaj susodaj“ wot Mučinka, protyka a spěwnik za młody lud. Dale čitaše hišće sekretar statuty, wot k. předsydy tak předžělane, kajkež dyrbyja za M. S. jako juristisku wosobu być. Zhromadźizna přiwza jenohłósne tele statuty a wobkrući tež dotalny wubjer, zo by wón z k. předsydy wšitko trěbne wujednał. Spomnjene porjedzene statuty buchu pak wot wšitkich přítomnych sobustawow podpisane. Wupožžene běchu na zhromadźiznje: rukopisny pomjatnik M. S., zapisna kniha pjenježnych darow za dom M. S. (darjena wot sekretarja) a fotografiske album (k swjedženjej darjene wot sekretarja), do kotrehož ma M. S. podobizny svojich sobustawow a dobročérjow zhromadzić. Hdyž běštaj aktus a zhromadźizna wot $\frac{1}{3}$ do $\frac{1}{7}$ trałoj, wobzamkny so swjatočnosť ze spěwom: Hišće Serbstwo njezhubjene. Pozdžišo běše zhromadna wječef tych mačičnikow, kiž hišće w přečelskim towarstwie w hromadze wostachu, zo bychu so duchownje posyljeli w prócowanjach za swój lud a jeho zdžělanosć.

3) Zhromadźizna wubjerka, 2. julija 1872. Přitomni: Rychtař, Dučman, Fiedleř, Hórnik, Jakub a Smoleř. Po zjewjenju k. knihiskładnika Jakuba je nowe wudaće šulskich spěwow wot Pjekarja (zešiwk I.) z někotrymi přidawkami trěbne; duž so wobzamkny, zo by so 4000 exemplarow čišćało a na namjet sekretarja hišće jedyn tysac w katholskim prawopisu,

kotryž je nětko jenož wo poltřeća pismika rozdželeny w rjedzeneho ewangelskeho. Korrekturu wobstarataj Hórnik a k. Fiedleř (noty). Dokelž je bibliskich stawiznow wot B. a Pjekarja jenož hišće něhdže 500 na skłádže, ryči so wo to, zo bychy so te, kotrež je Pestalozziowe towarstwo w Džanach wudało, do serbskeje ryče přeložile, kotryž přechce k. Fiedleř wobstarać. Čiše Mučinkoweho powjedańčka, dobre spóznaného, wobzamknje so w 500 exemplarach, pro pak we 5000 exemplarach. Dale bu k. knihikupc Urbánel Prahy za kommissionara M. S. za Čechi wuzwoleny. Skónč powjeda k. předsyda, kak daleko je pola wyšnosće ze žadan wo prawa juristiskeje wosoby.

Přispomnjenje. W aktach sčěhuje nětko sekretar powjesć, zo je wysokočesćeny k. předsyda ryčnik Rychtař 9. tembra zemrjel, kaž tež cirkular, w kotrymž so sobustawy pohrjeb k. předsydy přeprošuja.

4) Zhromadźizna wubjerka, 30. septembra 18. Přitomni: Smoleř, Dučman, Hórnik, Jakub, Fiedleř a Łusćan. Městopředsyda Smoleř wopomina smjerc k. předsydy Rychtařa a žada, so by wubjerk swój džak za njeboćičkeho 16lětnje w dženje M. S. tež do protokolla zapisał. Na to ryči so wo to, što by so za noweho předsydu wuzwolił. Škoda, zo w Budyšinje žaneho ryčnika nimamy, kiž by tež dobry Serb był! W nowja so dale prjedawši namjet, zo bychy so darjene Wje nowe předpisma wučerjam serbskich šulow darile, kotřiž sobustawy M. S. Sekretar wozjewi, zo je Bartkowa fibla towa; dla jeje dowuhotowanja a wudaća (k. Bartko žada mnujcy hišće přidaće lithographowanych předpismow) na Hórnik, Fiedleř a Łusćanski ze spisaćelom jednać.

Přispomnjenje. Zasy steji w aktach zrudna powje a to wo smjerći našeho najwjětšeho pěsnjerja, kaž tež sobuzalož a wubjerkownika Mačicy, k. fararja Seilerja, kiž bě 15. oktobra we Łazu zemrjel. Na jeho pohrjebje běchu k. Smoleř, k. Fiedleř a sekretar M. Hórnik. Wobšěrny žiwjenjopis dostanjemy za chodny zešiwk Časopisa.

W o b s a h.

- Malinki za malke. Wot Jana R. Wehle
Lijeńca. Wot H. Jordana
Bruki. Wot M. Rostoka
Varianty ludowych pěsničkow. Wot E. Muki
Serbowka w Praze wot l. 1846—1871. Wot M. Hórnik
Nekrolog XV. Wot M. Hórnik
Mój přewod. Wot H. Seilerja
Tři pěsnje z luda. Wot E. Muki
Wučahy z protokollow M. S.
-

Z tutym zešiwkom wudawa so:

58) Přichěžnaf. Přotyfa na l. 1870

Č A S O P I S
TOWARSTWA
MAĆICY SERBSKEJE
1872.

Redaktor:
Michał Hórník.

Lětník XXV.

Zešiwk II.

(Cyleho rjada čisło 46.)

W Budyšinje.
Z nakładom Maćicy Serbskeje.

'a
0
14,2

ČASOPIS
TOWARSTWA
MAĆICY SERBSKEJE
1868—1872.

Zwjazk V.
Lětnik XXI—XXV.
(Zešiwk 37—46.)

W BUDYŠINJE.

Z nakładom Maćicy Serbskeje.

Einb. Nr. 1816

Katalog Nr.

Wobsah V. zwjazka.

XXI. lětnik. 1868.

Zešiwk I. Tři spěwy. Wot H. Seilerja. — Kral Přibysław. Lyrisko-episka baseň w třoch džělach. Zložil Jan Čěsla. — Prawopis a ryč w katechismje z l. 1598. Podawa M. Hórnik. — Maćične rozprawy.

Zešiwk II. Pokhěrluškej, dotal njewoćišćanaj. Zdzělil M. Hórnik. — Krystalowe zestawy. Wot M. Rostoka. — Kwasny spěw z lěta 1779. Sobudžěleny wot K. A. Jenča. — Sudnja. Z luda zdžělil H. Dučman. — Serbska reja. Zdzěluje M. Hórnik. — Serbske rukopisne drobnostki. Zezběrał H. Dučman. — Wudospołnjenje narodnych pěsničkow. Wot M. Hórnika. — Delnjołužiska pokazka w nětčišim porjedženym prawopisu. Podał M. Hórnik. — Maćične rozprawy.

XXII. lětnik. 1869.

Zešiwk I. Basnje. Wot Radyserba. — Kwasnaj khěrlušej z luda. Podawa M. Hórnik. — Marija a Hilžbjeta. Podał M. Hórnik. — Přibóh Flinc. Stawizniska študija wot K. A. Jenča. — Wudospołnjenje delnjołužiskeho prawopisa. Wot M. Hórnika. — Rukopisna agenda. Wot M. Hórnika. — Maćične rozprawy.

Zešiwk II. Namjezno-Mužakowska wotnožka serbsčiny. Wobjasnił Jul. E. Wjelan. — Varianty serbskich pěsničkow. Zezběrał H. Dučman. — Pohrjebne předowanje wot R. Möhnja. Zdzěluje Jenč. — Wudospołnjene narodne pěsnički. Podawa M. Hórnik. — S. Marijne čeknjenje. Wot M. Hórnika. — Spěwaj. Wot H. Seilerja. — W kotrej podryči pisaše Tharaeus w l. 1610? Rozestajil M. Hórnik. — Příklad mužakowskeje podryče. — Maćične rozprawy.

XXIII. lětnik. 1870.

Zešiwk I. Jakub a Khata. Wot H. Seilerja. — Seiler - Zeleř. Wuložil Radyserb. — Powjesće ze serbskeho kraja a luda IV. Wot H. Seilerja. — Dodawki a porjedženki za „słownik“. Wot J. B. Nyčki. — Přehlad serbskeho pismowstwa wot l. 1866—1870. Zestajał K. A. Jenč. — Nekrolog XI. E. H. G. baron Schönberg-

Bibran. Wot M. Hórnik. — Knižka we Žarowskej podryči. Wot M. Hórnik. — Ryč a prawopis M. Frencela před runje 200 lětami. Wot M. Hórnik. — Maćične rozprawy.

Zešćuk II. Złota dula. Pěsnił Radyserb. — Serbske „pluralia tantum“. Wot J. Larasa. — Dorunanki ludowych pěsničkow. Wot M. Róle. — Dodawki za „słownik“. Wot J. Bróska. — Pokazka z noweho přeložka psalmow. Wot J. Larasa. — Koklowy rukopis khěrlušow. Podał H. Dučman. — Nekrologaj. XII. a XIII. M. Kokla a J. Pjech. Wot M. Hórnik. — Maćične rozprawy.

XXIV. lětnik. 1871.

Zešćuk I. Martiniowe pokutne psalmy z l. 1627. Podawa M. Hórnik. — Wěrowanski khěrluš. Wot H. Seilerja. — Kurrenda wo nowych biblijskich stawiznach. — Rukopisny słowničk. Podał H. Dučman. — Dodawki k serbskemu Słownikej. Nazběrał H. Dučman. — Starožitnostne zběrki Maćicy Serbskeje. Zestajał Jenč. — Maćične rozprawy.

Zešćuk II. Michał Frencel a jeho zaslužby wo serbske pisownstwo. Spisał K. A. Jenč. — Tři legendy. Wot Jana Radyserba Wehle. Wósom bajkow. Wot teho sameho. — Pokazka z přirodopisa. Wot M. Rostoka. — Nekrolog. XIV. Jan Łahoda. Wot K. A. Jenča.

XXV. lětnik. 1872.

Zešćuk I. Malinki za matke. Wot Jana R. Wehle. — Lihejca. Wot H. Jordana. — Bruki. Wot M. Rostoka. — Varianty ludowych pěsničkow. Wot E. Muki. — Serbowka w Prazy wot M. Hórnik. — Nekrolog XV. Ernst Rychtař. Wot M. Hórnik. — Mój přewod. Wot H. Seilerja. — Tři pěsnje z luda. Wot E. Muki. — Maćične rozprawy.

Zešćuk II. Serbski kwas. Wot H. Seilerja. Rozprawa při 25-lětnym založeńskim jubileju Maćicy Serbskeje. Zestajana wot M. Hórnik. — Zběrka rostlinskiich mjenow. Podał H. Dučman. — Varianty a dodawki ludowych pěsničkow. Podał Ernst Muka. — Dvě poslednej rjadowni zwěrjatkow. Wot M. Rostoka. — Basnje. Wot Žarina. — Napismo najstarších serbskich čišćanych knihow. Podał K. A. Jenč. — Žadosć wo prawa juristiskeje wosoby. — Maćične rozprawy.

Serbski kwas.*)

Wot H. Seilerja.

Prénja džělba.

(Před kwasom a wěrowanjom.)

1) Wjesnych towarškow spěw, wječor před njewjesćinym domom.

Chor. Rjeńša w wěncu njewjesta,
Kaž róža žana njeje,
Wjelež njebjó hwězdow ma,
Spěw naš ći zboža přeje.

Duo. Twoje swětle woknješko
Tudy wobstupamy,
Frejnym krótkim rajam słódkim
Božnje zaspěwamy.

Solo. Słódke časy přědniše,
Ju z dopomnjećom přewodźće,
Budźće ji ta róžička
Z tych lětow bjez čěpca!

Chor. Rjeńša atd.

Duo. Mandželstwo kaž zahroda
Njech ći lubje kćěje,
Mróčne jasni, snadne krasni,
Tróštnje sylzy trěje.

*) Podawamy jón tudy, dokelž wudaće we wosebitej knižcy njeje wjaacy dostać, a to přeni króć w nowym prawopisu, mjez tym zo bě přjedawše wudaće w starym, za druhich Słowjanow njepřístupnym. Serbski kwas je do hudźby zestajany wot K. A. Kocora a bu na spěwanskich swjedženjach spěwany: 8. oktobra 1847 w Budyšinje, 11. oktobra 1848 w Lubiju, potom z někotrymi přeměnenjemi a přidawkami 23. hapyrła 1851 zasy w Budyšinje a 8. oktobra 1851 we Wojerecach. Wón je tež do němskeje ryče přeložený wot Pjekarja a wudaty w Budyšinje pod napisom: Die wendische Hochzeit. Dritter Akt, wendischer Gesänge atd.

Redaktor.

Solo. Stupaj do tej' zahrody,
 Če wjedže młodźenc nadobny,
 Jeho ruka, lubosća
 Či wrota wotewrja.

Chor. Rjeńša atd.

2) Njewjesćine wotmolwjenje. Aria.

Mój přédni pućik trawička
 Njeh tudy porosć budže,
 Ta wutroba pak spomina
 Na lubyh, kiž su druhdže;
 Te słódke časy wužite
 Mi wostawaja zradomne.

3) Braška přijědže rano z nawoženju do nje- wjesćineho doma a z nim kwasarjo wot nawoženjoweho boka.

Spěw. Tón česny młodźenc přijěl je
 A čaka w nowym dwori,
 Tu wuzwolenu zhladuje,
 We lubosći so hori.
 Stup česna z bělej' komorki
 A wočiń zanki, zasuhi.

Recit. Pań swojom' nanej nětk wokoł šije,
 Zawdaj tej maćeri dobru nócku,
 Zawdaj ju bratram a sotřičkam wšěm.
 So z nimi rjenje wužohnuj
 A wutrobnje so podžakuj.

Aria. Na trawu rosa wustupi,
 Hdyž chce so slónčko tajić;
 So w wočku sylza zyboli,
 Hdyž mamy božmje prajić;
 Tu rosu slónčko wusuša,
 Tu sylzu lubosć, nadžija.

4) Chor kwasarjow, kiž běchu z brašku přišli.

Praj, holčo, božmje wšitkim tu,
 Kiž něhdy z lohkej nóżku
 We pěsku z tobu hrajachu
 A na zelenym bróžku;

Tym sotram, bratram, staršimaj —
 Wšëm rjane božmje tróštna praj.
 Wšak z dwora swój čas lastojčka
 A ptački ćahnu z haja,
 Dom dalši sebi wuzwola
 A druhdze zaspěwaja;
 Wšak rjane dny ěi zabłyšća
 Do wěnce a do pjeršćenja.

5) Njewjesćiny spěw.

Złota nadźija, ty miła,
 Noachowy hołbiko,
 W twojej mocy kóžda žila
 Bije, hraje, sylni so:
 Twój lisć rjeńši wolijowy
 Kładžeš nam do wutroby,
 Zo so złoći přichod ěmowy
 Před wočomaj zradomny.
 Złota nadźija, ty miła,
 Hdźe sy z domom, z bydlenjom?
 Sy snadź sebi wuzwoliła,
 Hrać z tym młodym nalěćom?
 Wutrobu ěi wotankuju,
 Rjeńši dom ěi hotuju,
 Z tobu mój puć nastupuju,
 Radženje ěi poruču.
 Złota nadźija, ty miła,
 Sotra, slónčko lubosće,
 Bě ty hewak wuzwoliła
 Młodych pupkow rozwiće:
 Z mikawčkami różowymi
 Naju dzeń tež rozjasnej,
 Z kročelemi zbožownymi
 Postuń z namaj k wołtarjej!

6) Nawoženja.

Recit. Ptačik leći daloko,
 Slónčko swěći šěroko:
 Daloko sym zjězdźował,
 Šěroki kraj přećahał,
 Hać ju namkach, wuhladach,
 W lubyh serbskich Łužicach.

Spěw. Jasne wóčka, jasne pruhi
 W serbskim kraju swětla so,
 Rjeńše hwěžki pytaj druhi
 Po wšěch krajach daloko;
 Z póćiwosću, z luboznosću
 Luba serbska holička
 Miłe swěći płomjenja.

Młódne lička, róže strowe
 W serbskim kraju zakéžja,
 Jich blyšč kóžde pacholowe
 Wobličo tež rozjasnja;
 We strowosći, wutrobnosći
 Pilna serbska holička
 Směwa so tak zradomna.

Slódka lubosć, płomjo swjate,
 W serbskim kraju hori so,
 Paradizy wokřewjate
 Su jej' słabe podomstwo;
 Duž mje lubuj, mi so slubuj,
 Pěkna serbska holička,
 Tróšć a radosć žiwjenja!

7) Nawoženjowy a njewjesćiny zhromadny spěw.

Wobaj. Kajke zbože, zwjeselenje
 Je tych dušow zjenoćenje,
 Kajke zbóžne přesadženje,
 Do najrjeńšej' zahrody!

Wón. Haj, miłe zbože,
 Ty chceš mi swěrne wostać,
 Ja dyrbju dostać
 Ju nětko zawěsće.

Wobaj. Kajke zbože, zwjeselenje atd.

Wona. Mój luby wuzwoleny,
 Či słuša moja wutroba,
 Ty, ty sy ze mnu zjenoćeny,
 Wěćnje swojej smój.

Wobaj: Kajke zbože, zwjeselenje,
 Je tych dušow zjenoćenje,
 Kajka radosć, wozboženje,
 Hdyž so duše namkaja.

8) Braška wužohnuje k wěrowanju.

Dha nětko, lubi česni!
 Na swjaty puć so nastajće
 K wěrowanju:
 Zo swjećenje slub dostanje
 W božim domi.

9) Braška a muski chor.

Swjećić so te sluby maja,
 Kiž nas wěčnje jenoća,
 Njebjesa so wotankaja,
 Žohnowanje wobradža.

10) Kwasarjow chor. Přezpolo k wěrowanju.

Horde so bruniki znošuja
 Po puću kemšacym,
 Třepjelcy, parole zabłyšća
 W slónčku tym zloćanym.

Wobradź Bóh zbože či, njewjesta,
 A tebi nawožen,
 Kak je waj' šćežka różowa
 A krasny waju džeň.

Zwony te cyrkwine zazwonja
 Witanje swjedžeńske,
 Dom boži durje wotewrja
 Wysoke, šěroke.

Jasnje te pišćełe cyrkwinske
 K khěrlušej džělaja,
 So duša k njebru pozběhnje
 A swoje lubosća.

Wołtať tón boži waj' zhladnje,
 Bohu so poručtaj,
 Štož wježe Bóh, zwjazk wěčny je,
 Wěčnje so lubujtaj!

Druha džěłba.

(Wěrowanje je so stało, we njewjesćinym domje je kwas.)

1) K wasarjow a wjesnych towarškow česćowny
přispěw.

Wot spočatka božoh' swěta
 Štož tu pluwa we žolmi,
 Štož tu khodži, běha, lěta,
 Lubujo so wjeseli;
 Do wutrobow zaščěpjena
 Towaršnosć a radosć je,
 A jej' sotra wuswjěcena,
 Lubosć — w swěće kraluje.

Duž tež ryba, muška, wačka
 Z runjećom so jenoći,
 W hałžkach, trawje — widžiš ptačka
 Twarić swój dom mandželski;
 Lubosć so z tych kwětkow směwa
 Na bróžku a zahrodži,
 Jena druhej k wjes'lu kćěwa
 A ji hłojčku přikhili.

Hałžka hałžku wobpřimuje,
 Lisće koši lisćičko,
 K zemi lubosć pohladuje
 Haj, přez hwězdow swětleško;
 A duž, česnaj zjenoćenaj,
 Lubosć njech tež wamaj kće,
 A přez lubosć wozboženaj
 Mějtaj dny najzłóčiše!

2) Nawoženja a njewjesta.

Wón. Wěrna lubosć nima słowa
 Swoje zbože wuprajić,
 We mni skhadža radosć nowa,
 Njemóžu ju wuměrić;
 Duž mějće džak za wašu česć!

Wobaj. Tak měsačk a slónco
 So njeswěćitaj,
 Tak rjana njej' luka,
 Njej' nalětni haj,
 Kaž namaj je k mysli,
 Kaž lubosć je naj'.

3) Braška.

Próstwa k Bohu klinči rjenje
 Prjed' hač dar so wužije,
 Jézće, pijće w božim mjenje
 Za blida so witájće.
 Žort a spěw njech knjejstwo ma,
 Zo so směwa wutroba.

4) Muski chor.

Tak, tak so nam lubi,
 Přistojne je,
 Tak radosće zórło
 Njezaprahnje;
 Tych holičow lubozne spěwy
 Njech prjódcy nas zwjeseleja!

5) Prěnja družka.

Z horcej sylzu rjana Hanka
 Lubeho row krěpješe,
 Žarowaše swojoh' Janka
 Róže na row sadžeše,
 K wopomnjenju, k dopomnjenju
 Naliki, a lilije.

Połne róže k dopomnjenju
 Kaž bě rjany njebohi,
 K luboznemu wopomnjenju
 Módre njezapomnički,
 A te kwětki su tam swědk
 Jeje swěrnoh' wuznača:

Prjedy dyrbja z hrubej mocu
 Wutrobu mi wutorhnyć,
 Wóčko mi ze smjertnej nocu
 Prjedy dyrbi wuhasnyć,
 Hač te čuća, zbóžne hnuća,
 A tu lubosć zabudu.

Skhować, zaryć do wutroby
 Chcu te horce lubosća,
 Žana móc a žane złoby
 Wutupić je njedyrbja;
 O mój luby, naju sluby
 Do wěčnosće wostanu.

6) Braška. Recit.

To hrónčko lubozna
 Bě kwětka kwasowska,
 Njej' ničo, česni swatojo,
 Na wašej lúcy narostlo?

7) Přeni swat.

Ha džěše to holičo po zahrodzi
 Ha wšitke su róže so pokhileli;
 Somotka, lilija, nalika, fjałka —
 Haj, wšitke su róže ju postrowjeli.

Po holi, po haju to holčo je šlo,
 Wšě ptačatka k bokej tam hromadza so;
 Tujawka zakurči, syłobik fifoli: —
 K nam witaj do hajnišća zeleneho!

Ha džěše to holčo puč do cyrkwički,
 Kaž slěboro zwony su zabrinčeli;
 Pišćełe zaklinča, kemšerjo pos'chaja —
 Tón khěrluš su jandželjo přewodželi.

Duž stupaše holčo před woltaf boži,
 Wěnc zeleny blyšči na hłowje so ji,
 Zawdawa ručičku młodźencej česnemu —
 Tu fjałku z róžu su wěrowali.

8) Jedyn mandželski a chor.

Recit. So kóžda žeńtwa njeradzi —
 To, česni, wěrcě khroble mi;
 Kak derje, štóž tu njezwróći!

Spěw. Wjerjebina rjenje kćějo
 Hórke njese plody,
 Holičo so rjenje smějo
 Pod njej steji spody.
 Wjerjebina wěšćeše,
 Holčo budže binajše:
 Aw, jaw, jaw!*)
 Nětko hdyž mi w čěpcu khodzi
 Moja zwěrowana,
 Lědom wjacy wo mnje rodzi,
 Z Hančički bu Hana,

*) Tute słowa chor při kóždej štučcy wospjetuje.

Z Hany hórke Hanisko
Wjerjebinow podomstwo.
Aw, jaw, jaw!

Prjedy běch ji wšitkón zloty,
Nětk sym hrozny, stary,
Łažach za njej pře-wšě płoty,
Nětk mi přeje maryl;
Prjed' bě swječo błyščate
Nětk je drjehmo mazane.
Aw, jaw, jaw!

Štož mje wozyba, ju smudži,
Płakam, dha so směje,
Štož mje zwjes'li, to ju zrudži,
Tak mje helsecy drěje.
Ach wy ludžo najlubši,
Kak ta žeńtwa přeměni.
Aw, jaw, jaw!

9) Druhi mandželski a chor.

Recit. Ničo rjeńše hač te lubosća,
Hdyž žeńtwa so je radžiła,
To, česni, wuznaju pak ja.

Spěw. Něhdy wóčko swětle mějach
Za wšě rjane holički,
Z nimi harowach, so smějach,
Hač mje lubosć přestwori;
Nětko éichi z radosću
Na tu jenu zhladuju.

Chor. Aj, aj, aj,
Kak pěknaj staj wój dwaj!*)

Knjez a zemjan so mi zdaše
Nježenjene pacholo,
Myslička tak zehrawaše,
Zlětowaše vysoko;
Nětko pjeršćeń jasny mi
Wšitku krasnosć přezłóci.

Dom a dwór a wšo mi wzmiće,
Jeno zo ju wobkhowam,

*) Tute słowa wospjetuja so tež při 2. a 3. štućcy.

Ludžo, to wy njewěriće,
 Ale swěty za nju dam;
 Jako jandželk lubuje
 Moja złota Lenka mje!

10) Skóněny spěw. (Braška z chorom.)

Ja znaju kraj, so zeleni a kćěje
 A tuk a žohnowanje džakny da,
 Wón rjanosć, plód a sławne mjeno změje,
 Dóž nad nim módrja so te njebjesa.

A tutón kraj, naš luby raj
 Je serbska zemja lužiska,
 A to naš kwas tak porjeńša.

Ja znaju kraj, hdžež dobre wańje knježi
 A česny počink bydli nadobny,
 Tam złość a pokhmurjenstwo w kuće leži
 A jasny duch so sylni wjesely.

A tutón kraj, naš hódny raj
 Je serbska zemja zradomna,
 A to naš kwas tak porjeńša.

Ja znaju lud, kiž steji njepowalny
 W wšěch wichorach tak kruty, wobstajny
 Kaž jeho krajnych horow khribjet skalny,
 A tola miłosćiwy, želniwy.

A tutón lud, naš dobry lud
 Je serbski narod dostojny;
 Duž je naš kwas tak wjesely.

Ja znaju lud, kiž přemó zrudne časy,
 Česć, ryč a mjeno smjerći wutorže,
 Nětk swjeći serbske swjedzenje a kwasy
 A z nowym dychom spěwy znošuje.

A tutón lud, naš sławny lud,
 Je serbski narod khwalobny;
 Duž je naš kwas tak wjesely!

Třěća džělba.

(Při rejach w kwasnym domje abo w korěmje.)

1) Kwasarjow chor.

Tón serbowski lud, jedyn zradomny lud,
 Wón znaje tak prawje so zawjeselić,
 A što chce jón hanić a do kuta hnać
 A prawo jom' kwasne a wjesele brać?

Tón serbowski lud, jedyn nadobny lud,
 Je zjawny tak sprawny a dobry wón je,
 Njeh čušli a skoči tu rejku tež rad,
 Hdyž holčo je družka a pacholo swat.

Tón serbowski lud, jedyn poradny lud,
 Wón spěwa, so směwa a žiwjenje ma,
 A čity a strowy so zawjeseli
 Za česny swój pjenjenz we njewinosći!

2) Braška.

Recit. Štóz tama prawo kwasowske
 A so tu na nas krěni,
 Tón strowe čłowstwo njeznaje,
 Njej' kisalc, dha je lěni.

Spěw. Bórčec, mórčec druhdže chcemy,
 Hdyž so časy pokhmurja,
 Časa dosć so nanjesemy
 Kóždy swojoh' brěmjjenja.

Róže kćěja, róže zwjadnu,
 Młodosće són zaleći,
 Rjanu hodžinku tu žadnu
 Bórzy horjo pomróci.

Starosće so wšudžom syja
 Sobu nutř do žiwjenja,
 A što wšitke króny tyja,
 Jeli radosć zapojdža?

Duž so zdobnje zwjeselimy
 Při najrjeńšej bjesadži,
 Kłoki horja potupimy,
 Hdyž so něhdy rozzłobi.

3) Druha družka.

Recit. O slyšće, kedžbujće,
 Što moja maćer zhonjena
 Mi něhdy k wučbje praješe.

Spěw. Rjane ličko, hladke słowa
 Holičam su kosydla,
 Myslička pak pacholowa
 Rědko je tak złočana.

Kusk falša do swěry
 Rady naměša so
 A hódny je wěry
 Lědom jedyn mjez sto.

Pyši somot, žida stawy,
 Spodoba so wašničko —
 Mysli holčo: tón je prawy,
 A što spěwa njeskoro?

Kusk falša atd.

Ščerka-li nan z pjenjezami,
 Daloko njej' pacholo,
 Rjenje čini z džowčičkami,
 Rjeknje: zloty jandželko!

Kusk falša atd.

„Za tobu su moje žady“
 Hólčik swědči holiču,
 Ale što so lubjerady
 Wobskobnje tež z druheju?

Kusk falša atd.

4) Druhi swat.

Recit. Běše něhdy šibale
 Pacholo serbowski,
 A što tón spěwaše
 W korčmičcy spodźiwne?

Spěw. Štó to myśli, štó to wěri,
 Kak so hólčik k rejam čěri,
 :: Domach khromy Pěta
 Na skakańcy lěta ::
 A njej' nihdy, nihdy dosć.

Kajke su to dźiwne kusy,
 Zo w tej korčmičcy kaž husy
 Hóley přeco pija,
 Piwko za lac lija. ::
 A njej' nihdy, nihdy dosć.

Komu tajki khumšt so dźije,
 Zo tón korčmar piwo kěije,
 Z rěki přeco plumpa,
 Do pičele klumpa. ::
 A njej' nihdy, nihdy dosć.

Hdyž so hóley rejwać měrja,
 Hercy hnydom w skoku ćěrja,
 Wjetši pjenjez klinči,
 Bóle truna zynči. ∴

A njej' nihdy, nihdy dosć.

A te młody hóley bryšne,
 Kak su te z tej pychu spěšne!
 Kaž so zahusluje,
 Kóžda poskakuje. ∴

A njej' nihdy, nihdy dosć.

Hopsa Ruza, stara Zuza,
 Poběž z mužom! što b'dže nuza?
 Skakaj w dobrym trošći,
 Susod toleť požči. ∴

Njeh njej' nihdy, nihdy dosć.

Wšudže dołh a prózne blaki,
 W korčmje přeco połne zuki;
 Kajka je to nuza,
 Moja luba Ruza. ∴

Jeno přecy w korčmje dosć!

5) Piwny spěw. (Dwaj, jedyn a chor.)

Kaž wjele rěkow džeja
 We křiwych rěčniščach,
 Kaž wjele wodow steja
 We morju, we studnjach:
 Dha tola wša ta woda
 Nic khanka piwa njej'
 A nima žanoh' słoda
 A mocy khmjelowej'.

Chor. Duž khwalmy zdobnje krasnu
 Tu brěčku khmjelenu —
 A česćmy khanu kwasnu,
 Tu nowu cynowu!
 Kaž rjenje wokřewjuje
 Ta žolma koraški,
 Kaž plóduje wupyšuje
 Ta woda trawniki:
 Dha tola nima ducha
 A nihdy piwko njej',
 Je k spěwanju tak hlucha,
 Lóšt njewotući z njej.

Chor. Duž khwalmy zdobnje krasnu atd.

Kaž wjele łódzow ćišća
Tón khribjet wodżiny
A koła hnate pišća
Móc jeje sylnoty:
Dha tola woda wšitka,
Kaž wjele mocy ma,
Je żołdkej żywnosć židka
A luta wutłota.

Chor. Duž khwalmy zdobnje krasnu atd.

6) Naš njeboh džěd. Solo a chor.

Naš njeboh džěd :;
Měł je měcu kożanu,
Tajku wulku kosmatu,
Ćećikatu, bramatu;
Kury do njej' njesechu,
Złote putki lehnjechu.

Naš njeboh džěd :;
Měł je sydom džowčičkow,
Wudał wšě na zemjanow
Somočanych knjezykow;
Wšitke z tymi putkami
Su so šwarnje wudali.

Naš njeboh džěd :;
Měł je woła drjewjanoh',
Tón je dušnje kormił so,
Měł tež tučne ćelatko.
Z kimž so zboże wożeni,
Džiwno wěcki nazhoni.

7) Braška. Recit. a spěw.

Wot ranja róże blyšća so,
Haj róże purpurske,
Duž komuž so by lubiło,
Njech nětko za mnu dže.

Krasnu wóh ta kucheń dawa,
Horea żołma pluskoce,
Bruna włóha rano prawa
Pjelni šalki pisane.

Ta wóčko swětli
 A stawy křewi
 A lěpši dobre myslički!

8) Štyrjo a chor.

Kaž róža w dole kćěješe
 To naše zradowanje,
 Njeh zaleći, štož nimo dže,
 Trać dyrbi spominanje,
 Wšak swěrna myslička
 Haj wěčny pomjatk ma.
 Džeň kóždy slónčko k domu dže
 A zasy pruhi nowi,
 Tak naša lubosć njezwinje
 We wutrobnym tym skhowi,
 Wšak swěrna myslička
 Haj wěčny pomjatk ma.

9) Skónčna reja.

Njewjesta.
 Hdžež ma lubosć bydło,
 W dušach čistych sydło:
 Tam su hěty brody,
 Slódke wino wody,
 Tam te spěwy klinča
 Radosćiwje zynča,
 Wóčka tam so zaswětla.

Prěni swat.
 Lubosć, ty knježna swjata,
 Ty škrička boža
 A morjo zboža,
 Twój jasny škit
 Přez cyły swět
 So na wěš ludy přesćera.

Na woženja.
 Młodženc khwata z prečkow dom,
 Přez wichory a žołmy,
 K brjoham wótcnym wjedže čolm
 A k domu lubeje.

Nawoženja, njewjesta, družka, swat.

Wutroby so jenoča
A žórlo žiwe čerpaja;
Lubosć, žolma jasna,
Je ze zbóžnosću napoja.

Družka.

Hórka bije hodžinka,
Tež sylzy lubosć rozsywa;
O ty zybolata,
Sytwa pačerkata,
Wóčko lubyh znaje će!

Druhi swat.

Złob so tyšne horjo,
Walej žolmy morjo,
Jasne hwězdy hašejće:
Lubosć wožiwjuje,
Khrobło porodźuje,
K pokoju lódž dowjedže.

Braška.

Lubosć, twoje swjatnicy
Pyša naš kraj wjesety;
Wutrobu a kwas
Žohnuj pola nas,
Z česću wěncowana ty!

Nawoženja, braška a swataj.

Truny žrja! Duž do koła,
Štož lubuje, to rejuje!
W ličku růzow kćěw,
W wóčku lóšt a směw,
Rjeńše holčo zehrawaj!

Šesćo.

Serbski kćěw, serbski spěw,
Serbska reja narodna,
Serbski zynk, serbski wěnk
Lubosć našu zwjesela.

Prěni swat: 'Lubosć rjeńšo kćěje,
Njewjesta: Dyžli růža, štom;
Druhi swat: Hdžež so lubosć směje,
Nawoženja: Tam je boži dom!

Družka. Swat. Nawoženja. Braška.

Miła, rjana hodžinka,
Praj, što sy tak zachodna?
Kčěwaj dlěje, směwaj so,
Zdžeržuj spěšne křidleško!

Wšitcy.

Serbska wěra, swěra, kčěw,
Lubosć, radosć, reja, spěw
Z lóbkim pjeřkom nimo njeleći,
Kaž spěšne hodžinki!

Rozprawa při 25-lětnym založěnskim jubileju Maćicy Serbskeje.

Zestajana a čitana 3. hapryla 1872 wot *M. Hórnik*a.

Wysoko česćena zhromadźizna! Hdyž je mi česćowna poručnosť data, Wam krótke stawizny našeje Maćicy Serbskeje powjedać, wěsće, zo Wam ničo nowe njewozjewjam, ale jenož přehladnje zestajuju, kak je towarstwo nastało, što je džělało a w kajkich wobstejenjach so nětko namaka.

Jako bě naša serbska narodnosť přez prócowanje někotrych a po duchu časa so trochu wubudžiła, běše starosć a žadosć małeje črjódki Serbow na to zložena, zo bychu literariske towarstwo po přikładze tehdom hižo wobstejacych třoch Maćicow (serbskeje w Pešće wot 1826, českeje w Prazy wot 1829 a ilirskeje w Zahrjebje wot 1842) měli.

Myslička tu bě, ale kak wulke zadžěwki a přeciwnosće dyrbjachu so přewinyc, kak wjele woporow dyrbješe so přinjesć, kak wjele dyrbješe so džělać, zo by so tajka M. S. založila a zo by tež z česću wobstała!

Tehdomniši horliwiši Serbja (běše jich 40, kaž protokoll pokazuje), wobzamknychu na zhromadźiznu 18. hapryla 1845 na winicy pola Budyšina založenje Maćicy, a wuzwolichu k. Seilerja za nakhwilneho předsydu (přihotowaceho wubjerka) a k. Kłosopólskeho za sekretarja. K přernjemu posedženju wubjerka (Seiler, Kłosopólski, Pful a Wehla) w bydle sekre-

tarja w Budyšinje 17. oktobra 1845 přinjese Jan Ernst Smolef, tehdom kand. theol. w Wrótsławje, wot njeho zestajane wustawki M. S., kotrež buchu nimale njepřeměnjene přijate. Potom buchu hnydom k. měščanskemu radzićelej Klinej přepodate z próstwu, zo chceł je přehladać a předžělać, je-li trjeba. To je wón swěru činił a próstwu na wyšnosć (krajsku direkciu) w Budyšinje wotedał. W novembru 1846 je tale próstwa z wjele podpismami krajskej direkcii wotodate a 26. februara 1847 je přizwolace wotmołwjenje přez k. z Könneritz podpisane. Nětko sta so 7. hapryla 1847 dozałoženje M. S. pod předsydstwom k. Dr. Klina a městopředsydstwom k. duch. Jakuba. Přeprošenje „přečelam serbskeje ryče a literatury“ bu wot Smolerja zestajane a w třoch prawopisach wudate a rozpósłane, hdyž bě přez postaranje k. superintendenta Kubicy we Wojerecach tež pruskim krajanam přistup do M. S. wot wyšnosće dowoleny.

Nowe towarstwo, kaž to z kóždym nowym je, doby najprjedy wjele přečelow; wulke nadžije wubudžeše tež tehdomniši žiwši čas. Ale M. S. njemóžeše nadžije wšitke dopjelnić, dokelž pobrachowaše na materialnych a tež duchownych srědkach.

Hačrunje bě lětny přinošk mały (w I. klassy 1 tol. 10 nsl. a we II. klassy 25 nsl.), dha so tola bórzy wostudži jón porjadnje dawać a skoržba na komdžatych plaćerjow steji w protokollu hižo po třoch lětach t. r. w lécu 1850 a smě so do džensnišeho dnja wospjetować. Črjódka njesebičnych narodowcow, kiž za swoju serbsku narodnosć materialne wopory přijnese zwólniwi su, je přecy mała byla!

Ale tež na duchownych mocach pobrachowaše. W małym ludže móže jenož mało spisowarjow być, a w Serbach běše jich poměrnje hišće mjenje, dokelž pismowska ryč njebě wjelestronscy wobdžěłana (tak ryči so hakle na hłownej zhromadžiznje 1848 po namjeće k. Jakuba jenož serbski a hakle 3. hapryla 1850 piše so přěni protokoll serbski); študowacy Serbja njemějachu wjele přiležnosće so w maćefnej ryči wudokonjeć, tak zo bychu serbske knihi spisować móhli. Duž so sta, zo wšelake slubjene knižki w čišću njewuńdžechu, wo kotrychž je w protokollach wjele powjedane!

Dokelž pak při tajkich wobstejenjach jenož mało spisow

so wudawać hodžeše (w płaciznje mjenje hódne dyžli lětny přinošk), dha je po hasnjenju přenjeho wohenja Mačica přeměrnje kóžde lěto jenož wokoło 80 sobustawow měła a hišće tak ma. Dale je škódne było, zo je M. S. při hubjenosći dotalneju prawopisow a dla njejenajkosće dotalneje pismowskeje ryče dyrbjala reformatorskú drohu nastupić, a přez nju abo wot njeje wuknyc, zdaše so tež mnohosći wobćežne a njespodobne.

Tež su Mačicy druhdy přistodženja škodźile (kaž w l. 1851 pola krajskeje direkcije Ribowčanow dla, 1863 dla jeneho popřimanja w Serbskich Nowinach wojewjeného a 1868 přez Stóša). Z cyła je někotryžkuli tež w pozdžišich lětach wustupił, dokelž wjedžeše, zo jemu sobustawstwo žaneje česće pola wyšich abo pjenježneho wužitka njepřinjese. Někotřižkuli wustupowacy wobćežowachu so na Mačicu a porokowachu jej, štož běchu sami zawinowali, přetož woni sami džě běchu — Mačica!

Při wšim tym pak směmy ze spokojnosću na zaždžene 25 lět pohladować. M. S. je tola wjele wuskutkowała a našu literaturu pozběhnyła; přetož žadyn knihikupc abo privatny njeby telko dokonjał!

Přenje wuskutkowanje M. S. je tamny duchowny zwjazk, kotryž je zwjazala mjeze wšemi, kotřiž za zdžělanosć swojeho luda so prócuja, njech su kotrehožkuli wěrywuznaća. Kaž w literarnych towarstwach druhich Słowjanow, tež Němcow a druhich narodow, tak su tež w M. S. wšitcy zjenoćeni. A k wotpokazanju wuzkomyslnych, kotřiž su hižo w l. 1852 z M. S. konfessionalne towarstwo sčinić chcyli, jě derje, zo stej pódla M. S. 1862 druhej zjenoćeństwje w Serbach — lutherske knihowne towarstwo a towarstwo ss. Cyrilla a Methoda — nastalej, kiž nabožne knihi a spisy wudawatej. Tak wotpadnje samo wot so přjedawše postajenje, kotrež mohło k rozkorje wjesć, zo bychu so knihi za ewangelskich Serbow a potom zasy za katolskich wudawałe. M. S. je za wšěch a ma wyšši nadawk, wona nima jenož spisy za lud poskićeć, ale dyrbi tež nawukowne spisy a wosebje tute spěchować.

Druhe wuskutkowanje M. S., kotrež z mjenowanym zwisuje, je to, zo je zwonkowy zwjazk, zhromadnu pismowsku ryč

hornjołužiskich Serbow a z džěla tež delnjołužiskich wjelestronscy wobdžěla a wudospolnjała. Nětko je lóže serbski pisac!

Knihi a Časopis M. S. swědča za spěchowanje tajkeho znutřkowneho a zwonkowneho zwjazka mjez Serbami.

Po swojich statutach smy najprjedy wudali knihi za lud a za ludowe šule:

1) Jezus w Domi Pobožnych. 2) Jutrowne jeifa. 3) Michał. 4) Šerbste horne Łužizy. 5) Šerbaj. 6) Ribowčjenje. 7) Dobroty, Džiny a Šudy Bože. 8) Jan. 9) Knež Mudry. 10) Bohusław z Dubow. 11) Hród na Landštróni. 12) Selensta I. dž. 13) Wjerny křesćijan pod prutom B. 14) Wumentar. 15) Šadowa knižka. 16) Wotroha frała Jana. 17) Boža krašnosť w štwórbi I. 18) Naddpad pola Bulež. 19) Šobudar. 20) Křysťof Kolumbus. 21) Bibliste stawizny. 22) Selensta II. dž. 23) Boža krašnosť II. 24) Protyka na lěto 1855. 25) Nedžela. 26) Šerbste bašnje. 27) Protyka na 1856. 28) Wosobné dar. 29) Spjery sa šerbste šulje I. 30) Protyka na 1857. 31) Křizne wojny. 32) Protyka na 1858. 33) Protyka na 1859. 34) Protyka na 1860. 35) Jafub. 36) Spjery sa šulje II. 37) Protyka na 1861. 38) Protyka na 1862. 39) Genowefa. 40) Robinson. 41) Protyka na 1863. 42) Napoleon I. 43) Protyka na 1864. 44) Protyka na 1865. 45) Dberlin. 46) Protyka na 1866. 47) Najwužitnišči pšecjeljo ratstwa. 48) Protyka na 1867. 49) Wěnczl. fijałkow. 50) Protyka na 1868. 51) Protyka na 1869. 52) Michał Budař. 53) Šahrodništwó I. džěl. 54) Protyka na 1870. 55) Protyka na 1871. 56) Što swoni měř. 57) Protyka na 1872.

Pódla tutych čisłowanych wuńdžechu bjez čisła: 1) Serbski słownik. 2) Choralmelodien zum wendischen Gesangbuch. 3) Šěsć spěwow serbskich z přewodom. 4) Wěnc narodnych spěwow.

W druhim wudawku buchu wobstarane: 1) Jezus w domi. 2) Spěry sa šule I. 3) Genowefa. 4) Hród na Landštrónje. 5) Časopis, čisło II.

Jako wocišće z Časopisa wuńdžechu: Nócny stražnik, Kral Přibysław, Serbska ryčnica I., Pěseň wo zwonu a wšelake nastawki z nakładom Mačicy abo spisowarjow samych.

Tute spisy su (z wuwzaćom němskeho Choralmelodienbucha)

21 pisali: Bartko, Buk Jakub, Buk Michał, Cyž Mikławš, Dučman H., Hórnik, duchowny Jakub, Jenč, Kocor, Kral Michał, Kučank, Kulman Křesćan, Mučink, Pful, Pjekař, Pohonč, Rāda, Rostok, Seileř, Sommer a Wehla Jan.

Po swojich statutach potom wudawa Maćica nawukowne spisy, do kotrychž tež knihi za zdžělanych ličimy, a Časopis. Sem słušeja hižo mjenowany Słownik a spěwy z přewodom piana.

Štož Časopis nastupa, je wón wosebje serbsku pismowsku ryč wudokonjał w grammatiskim, lexikalnym a poetiskim nastupanju. Tež stawizny serbskeho luda a jeho žiwjenja, serbskeje literatury (nadrobne wopisanje hornjołužiskeje a delnjołužiskeje), serbskich towařstwow a skónčnje přirodopis a druge wědomnosće su z pomocu serbskeje ryče wobdžělane. Wosebje su tam tež ludowe přisłowa a pěsnički hromadžene.

Tute nastawki (z džěla jara wobšěrne) su spisali 23: Bartko, Broniš (z jeho rukopisow wuwzate), Brósk, Buk Jakub, Cyž Michał, Čěsla, Dučman H., Fiedleř, Hórnik, Imiš, Jenč, Klin (jeho přinošk je němski pisany a wot Pfula přeloženy), Laras, Nyčka, Pful, Róla, Rostok, Seileř, Smoleř, Štempl, Wjela Hermann, Wjelan a Wehla Jan.

Redakciu časopisa mějachu: Smoleř za 10 zešiwkow, Buk za 26, Hórnik za 8.

Z cyla je literatow 35 było, z kotrychž su 7 zemrjeli. Woni njejsu žadyn honorar brali; přetož někotry króć wudžělene najwyše 10 tol. njejsu přisłušne mytowanje. Tehorunja smě so spomnić, zo bu wostudła próca korrekturów darmo (najdlěje wot Smolerja a Hórnika) wobstarana.

Zajimawy je přehlad, kak wulki běše nakład M. S. w exemplarach a po wudatych pjenjezech. W 25 lětach je wona wudala ze swojich pjenjez a z darami wokoło 100,000 exemplarow knihow a spisow, za čož je zaplaćila wokoło 7000 toleri. Za 11,500 exemplarow časopisowych zešiwkow bu přez 1300 toleri wudatych. Tute ličby ryča, zo je M. S. po swojich mocach wjele dokonjała!

Tu mamy přisłušnosć na tych spominać, kiž su z pjenježnymi srědkami M. S. podpjerali. Jenož přehlada dla počínamy z najwjětšim. Hornjołužiske stawy sakskeho džěla dachu za

słownik 300 tol., ministerstwo sakske 200 tol., hornjohórské stawy pruskeho džěla 200 tol., baron Schönberg-Bibran 100 tol., k. Mosig-Kłosopólski je prospekty a druhe podobne wudawki při słowniku zaplaćil. Dale su Mačicy dobrowólnje darili: k. Seilef pjeć króć (jeli so njemyłu) po 10 tol. a někotre mjeńše dary, ratafske wokrjesne towarstwo 25 tol., klukšanske 10 tol., biskop Dittrich 10 tol., kanonikus Haška 10 tol., překupc Jakub 15 tol., Dr. Pful 5 tol., hrabja Hohenthal 5 tol. a druzy mjeńše dary k čišćenju knihow.

Připódlu njezabudźmy, zo su hižo za dom M. S. darili: k. Seilef a k. Mosig Kłosopólski po 50 tol. a někotři druzy tehorunja mjeńše pjeněžne dary.

Tola předy hać kniha wuńdže, trjeba so wuradźenje a towarstwo potrjebuje wjednikow a zastojnikow. Tež či bje-rjechu w 25 lětach wšelake wobćežnosće a džěla na so a su swoje služby zastali tehorunja bjez honorara z lubosće k swojemu ludej.

Předsyda towarstwa běše Dr. Bjedrich Adolf Klin (wot 1847—55 w novembu), často zastupowany wot městopředsydy duchowneho Jakuba. Wot jutrow 1856 wjedže towarstwo 15 lět k. Ernst Rychtař.*)

Městopředsyda bě runje mjenowany njebohi Jakub, potom k. vicedirektor Wanak (1853—56) a wot teho časa k. Smolef.

Sekretarstwo su faktiscy wobstarali (kaž je z aktow widjeć): k. Wanak (1847—49), k. Kućank (1850—55), k. Smolef (1855—58) a Hórník wot jutrow 1858—1872.

Pokładnik bě k. Wjacka (5 lět), k. Pjekař (3), k. Trautmann (2) a poslenje 15 lět k. překupc Jakub.

Knihownicy běchu kk.: Imiš, J. Buk, Trautmann, Fiedleř a Dr. Dućman.

Skład knihow bě pola kk. Imiša, Wjele, Mróza, Pjekarja a wot wjele lět nětk pola Jakuba. Mjena druhich měščanskich a wonkownych wubjerkownikow mi dobroćiwje spušćiće; wšak je z Časopisa widjeć, što je wubjerkowe posedženja wopytował a tak zbože M. S. sobu wuradžał.

*) Wot decembra 1872 je k. Smolef předsyda.

Z našich zběrkow ma knihownja, přez wšelake towařstwa a jednotliwych daricelow přisporjana, přenju wažnosć; přetož nimale wšitke serbske knihi, tež mnoho „lusatikow“ a słowjanske knihi, kaž tež druhoryčne so we njej namakaja. Starožitniny su nakhwilnje do měšćanskeho museja na revers požčene. Archiv a přirodniny khowaja so pola sobustawow wubjerka. Rukopisne album khowa sekretar a připoloža džensa wot jeho darjene fotografiske,

Prawa wutrajnosć na nastupjenym polu, prawa njesebična džěławosć a sobudžěławosć za M. S. je dale trěbna, zo bychmy němsko-serbski słownik, ludowu bibliotheku a druge wšelake za lud a šulu trěbne knihi wudali, kaž tež naš Časopis dale wudokonjeli.

Starajmy dha so, zo bychmy dom M. S. dostali, a z tym nowe srjedžišćo za naše prócowanja, zo by zdžělanosć Serbow z pomocu maćeřskeje ryče naturscy a spěšnišo pokročila. Hdyž to docpějemy, dobudže M. S. na nahladnosći a płódnosći, kotruž jej z cyłeje wutroby přejemy.

Njeh serbska Klio nowe mjena
 Wšědnje zapisa,
 Njeh Serbowska njej' přewinjena,
 Njeh so njepodda!

Zběrka rostlinskih mjenow.

Podal H. Dučman.

Starše zapiski serbskich mjenow a słowow su za ryčespytnika wažna a zajimawa wěc. Naš časopis je hižom někotre tajke starše zběrki sobudžělił. Scěhowaca zběrka namaka so we knižcy „Systematisches Verzeichniß der in der Oberlausitz wild wachsenden Pflanzen. Von M. Karl Christian Oettel. Görlitz bei C. G. Anton 1799.“ Kaž nam předśłowo powjeda, je tale knižka (5 str. předśłowo, str. 9—88 text), wučah z wjetšeho rukopisa „Flora Lusatica“ wot M. Oettela we Meßersdorfje.

Na stronje 7 a 8 so praji: „Wir haben auch die serbischen oder mündlichen Namen, so weit sie aufzufinden waren, mit angeführt, und ver-

danen dieselben den Herren Dr. Wokatz¹⁾ und Apotheker Rüde²⁾ in Budissin, dem Herrn Pastor Halke³⁾ in Gablenz, und dem verstorbenen Pastor Pannach⁴⁾ in Malschwitz.“

Do zběrki su přijate mjena mužakowskeje wokołosće (sind in der Muskau Gegend gewöhnlich [str. 8]) a su woznamjenjene „R.“ Tute su we číslach: 1, 3, 14, 15, 17, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 35, 37, 39, 45, 48, 50, 60, 62, 63, 70, 73, 74, 75, 85, 88, 91, 93, 94, 95, 104, 108, 112, 121, 125, 131, 134, 135, 139, 143, 145, 151, 155, 158, 159, 163, 167, 175, 176, 177, 181, 184, 186, 189, 191, 201, 203, 204, 205, 206, 209, 212, 219, 225.

Z Frankii Hort. Lus. 1594 wzate su z „R.“ woznamjenjene a to scěhowace: 13, 29, 43, 57, 61, 65, 67, 70, 74, 83, 90, 112, 118, 137, 138, 142, 148, 156, 184, 185, 208, 224, 230.

Mjena, kotrež su přez „R.“ woznamjenjene, su z k rukopisneho serbskeho słownika, kotryž je Körner⁵⁾, farař we Bukowje (Bockau), po sebi zawostajit. Wot njeho su mjena we číslach: 27, 33, 51, 88, 116, 133.

Knižka je po Linné-owym rostlinskim zestawje zřadowana a namaka so we njej pola 230 rostlinow serbske pomjenowanje. Tola su to často jeno přeložki němskeho mjena. Zmylki čišće njejsym porjedzał, tam a sem pak porjedzenje přispomnit. Zmylne mjena sym wostajit, kaž a hdžež su tam stajene. Hdžež němske mjeno na serbske pokazuje, sym němske mjeno přistajit.

Kaž z k. Rostokowych rostlinskich mjenow sudžu, je tule zběrku znať a wužiwał.

¹⁾ Je drje Gotthelf Leberecht Wokatz (Wokač), rodź. 14. junija 1752 we Budyšinje; we léce 1769 wurjadny sobustaw lužiskeho předařskeho towarstwa w Lipsku, studowaše pozdžišo w Parizu a Strassburgu a wumrje 1774 jako Dr. med. w Budyšinje (hl. Jentsch, Geschichte der Lausitzer Prediger-Gesellschaft zu Leipzig, Budissin 1867).

²⁾ Elias August Rüde z Budyšina běše měšćanski haptykař w Budyšinje a měješe rjane kublo we Přisecach, hdžež běše před někotrym časom kupjel založil, kotraž we někotrych khorosćach dobru službu činješe a bu wot wšelakich trjebana (hl. Daš jehtlebenbe Oberlausitz. Budissin 1789, str. 259 a 264).

³⁾ Pětr Bjedrich Halke z Bobolc, běše wot 1786 pastor we Jabłońcu (hl. Daš jehtlebenbe Oberlausitz, str. 45).

⁴⁾ Pětr Pannach, rodź. 13. januara 1716 na Židowje, w léce 1737 sobustaw luž. před. towarstwa w Lipsku, běše wot 1. januara 1743 pastor we Budyšinku, wot 31. decembra 1747 pastor we Jenkendorfje, 1759—1785 pastor we Malešecach (hl. Kirchengallerie der Oberlausitz, str. 180, 438; Geschichte der Lausitzer Prediger-Gesellschaft. Berzeichniß str. 3).

⁵⁾ Jurij Körner, rodź. 1718 we Pöllwitzu pola Cwikawy, běše wot lěta 1747 pastor we Bokawje pola Schneeberga a bu w léce 1766 čestny sobustaw lipsk. předařskeho towarstwa (hl. Geschichte der Lausitzer Prediger-Gesellschaft).

Class. II. Diandria.

1. *Ligustrum vulgare*. Ptacze Selo. (M. Pšizowa Trawa.)
2. *Syringa vulgaris*. Šponěti Bohě.
3. *Circæa lutetiana*. Šyrenkraut. (M. Čjarome?)
4. *Veronica officinalis*. Rostrast.
5. *Ver. serpyllifolia*. R. šabydujkowymi mopejkami.
6. *Ver. Beccabunga*. Bobornik.
7. *Ver. Anagallis*. Wassergrauhehl, Wodowy Muzenz?
8. *Ver. Chamædris*. Serpina?
9. *Ver. montana*. Šorški Rostrast?
10. *Ver. agrestis*. Polny Rostrast?
11. *Ver. arvensis*. Polny Rostrast?
12. *Gratiola officinalis*. Gottes-Gnade. Nadne Selo?
13. *Utricularia vulgaris*. Selesne selo, auch Šoibjaze selo, nach Fr. Špurisch.
14. *Lycopus europæus*. Welcja Roža? (M. Dabreczki.)

Class. III. Triandria.

15. *Valeriana officinalis*. Baldrian. (M. Wolaze selo.)
16. *Val. olitoria*. Repunda.
17. *Gladiolus communis*. M. Serpiš.
18. *Scirpus palustris*. Bachniza Šyčisna oder Wodowa Šyčisna?
19. *Scir. sylvaticus*. Šješna šyčisna?
20. *Eriophorum polystachion*. Wollgras. Womane auch Womjane Selo (auch Womjaza Trawa?)
21. *Nardus stricta*. Borstengras. Prosta Trawa?*
22. *Agrostis Spica venti*. Polna Mitza.
23. *Agr. stolonifera*. (M. Medla.)
24. *Arundo Phragmites*. Šyčisna. (M. Lucjno pomodnina.)
25. *Lolium perenne*. M. Wodna pomodnina.
26. *Triticum repens*. Puhr. (M. Pыр.)

Class. IV. Tetrandria.

27. *Scabiosa succisa*. Teufels-Abbiß. Strojame Selo auch Čertowy Stoltz. (R. Čertakuf. M. Pupawat.)
28. *Scab. arvensis*. Womacz. (M. Rupať.)
29. *Asperula odorata*. Sternleberkraut. Jatrowe Selo, auch Stawiecz Selo, nach Fr. Bumharha Šcherlitza.
30. *Galium verum*. Labkraut. Šydrěščizowe Selo.
31. *Gal. Aparine*. Drabauka.
32. *Plantago major*. Wegebreite. Wulki Putnik. (M. Šturadliczka.)
33. *Plant. media*. Mały auch Menschli Putnik, nach Körner.
34. *Plant. lanceolata*. Šuffazy Jasył.
35. *Cornus sanguinea*. M. Pšchowozja.

36. *Trapa natans* Wassertuſ. Wodowe Worich.
37. *Alchemilla vulgaris*. Sinau. Löwenfuß. Sawjatja Roſa? (M. Schiſſmanſ.)
38. *Cuscuta europæa*. Flaſchſeide. Lienjaza Žida oder Lehnowa Žida.
39. *Potamogeton natans*. (M. Wodny Dreſt.)

Class. V. Pentandria.

40. *Myosotis arvensis*. Gjinjy Kobunzel.
41. *Cynoglossum officinale*. Hundszunge. Pſowjy Jaſpſ.
42. *Symphytum officinale*. Beinwelle. Koſſziadſo.
43. *Borago officinalis* Wudrowa Kwiſetka, nach Fr. Poragen.
44. *Primula officinalis* s. *veris*. Pieterowe Klucze, auch Kalſjetne Priniczki.
45. *Menyanthes trifoliata*. Bittertlee. Pierki Dзецel. (M. Koſchlif.)
46. *Lysimachia nummularia*. Pfennigkraut. Penczſ. (Přiſp.: dyrbi ſtać: Penczſ.)
47. *Convolvulus sepium*. Gronczkowe Kwiſtki? auch Ponitka. (Přiſp. dyrbi ſtać: Swonczkowe ... Powitka.)
48. *Verbascum Thapsus*. Wollkraut. Wowniane (dyrbi ſtać: Wowniane) Wopena. (M. Koczina Łopach?)
49. *Hyoscyamus niger*. Biſſenkraut. Blin.
50. *Solanum nigrum*. Kanaze Selo (W. Rawina, Rojowinna).
51. *Rhamnus Frangula*. (K. Jahodjina Pſowa?)
52. *Evonymus europæus*. Kalinki.
53. *Ribes rubrum*. Johannisbeere. Janowe Jahotky.
54. *Rib. rubrum*, *baccis rubris*. Kawa.
55. *Rib. Grossularia*. Kawate Jahotki.
56. *Hedera Helix*. Praſiže (ehemals Blusſchje, 2. Maff. 6, 7.)
57. *Vinca minor*. Berwinkel. Fr. Wodny Beerwenf.
58. *Chenopodium Bonus Henricus*. Zatrowe Selo.
59. *Chen. rubrum*. Łoboda.
60. *Chen. viride*. Selena Poljiza (M. Łoboda).
61. *Chen. Polyspermum*. Fr. Zuleb.
62. *Ulmus campestris*. Jaſowjy Štjom. (M. Wiſchj.)
63. *Gentiana Centaurium* (*Chironia Centaurium* Schmidt). Žejjetka (M. Šejſto.)
64. *Gent. campestris*. Polny Pierki Koren.
65. *Gent. Cruciata*. (Fr. Modelgeer.)
66. *Sanicula europæa*. Šojathe Selo, auch Sanikel.
67. *Conium maculatum*. Žiedoite Selo. (Fr. Spuhul.)
68. *Angelica Archangelica*. Jandzilſke Selo. (Fr. Pudleſſimjy Šoropeniſ.)
69. *Imperatoria Ostruthium*. Meiſteramoj. Miſchterowjy Koren, auch Belan.

70. *Pastinaca sativa*. Pasternak. (Fr. Morkey morcheo. M. byla Merchey.)
71. *Anethum graveolens*. Dilla, ehemals Koprif.
72. *Carum Carvi*. Karbe, Karwey. Korweida, Garba, soll auch Konstraufa heißen.
73. *Pimpinella Saxifraga*. Pomoznik, M. Zabrit. Rebrit.
74. *Sambucus Ebulus*. Snjertne Selo, auch Bšheji. (Fr. Gjerny Bosh. M. cjiwe Bosh.)
75. *Samb. racemosa*. Hirschholder. Zelenjazy Bohs. M. Bosh oder Bes.
76. *Samb. nigra*. Gjorny Bohs.
77. *Alsine media*. Moschentz, auch Muij.
78. *Linum usitatissimum*. Ljen, ehemals Lan.
79. *Drosera rotundifolia*, swoncyna Roja.

Class. VI. Hexandria.

80. *Galanthus nivalis*. Schneeglöckchen. Schnehowa Roja.
81. *Leucojum vernalis*. Schneeglöckchen, bjele swonczi.
82. *Allium Schoenoprasum*. Sarodnistfi Kobuf.
83. *Convallaria majalis*. Schauen. Meiblumen. Gjaufi, auch Gjaw-cjinki. Fr. Meiste Kwiette.
84. *Acorus Calamus*. Kolmussowey Koren, bei Baugen Brostwon.
85. *Juncus pilosus*. M. Gsawa.
86. *Berberis vulgaris*. Sauerdorn. Rissamy Gjern, auch Berberitzj.
87. *Rumex crispus*, swotte Wopena, auch Krumjaza Lopusch.
88. *Rum. acetosa*. Wocjne Risselau, auch Rissalz, nach Körn. Wodny putnik. (M. Szawina.)
89. *Rum. Acetosella*. Rasy Risselau.
90. *Alisma Plantago*. Fr. Lopa.

Class. VIII. Octandria.

91. *Epilobium hirsutum*. Lin. grandiflorum Hoffm. Stysstniwe Selo. M. Wjelowe Selo.
92. *Vaccinium Myrtillus*. Heidelbeere. Holanste Zahodowe Selo.
93. *Vac. uliginosum*. Serjawe Zahodki. M. Jarowje Zahodki.
94. *Vac. Vitis idaea*. Brušnjiz? (M. Gjernene Zahodki.)
95. *Erica vulgaris*. Bries. M. Riof.
96. *Daphne Mezereum*. Poperiowy Schtom.
97. *Polygonum Bistorta*. Ratterwurj. Hajazy Koren.
98. *Pol. Persicaria*. Flöhkraut. Klowe Selo.
99. *Pol. aviculare*. Swinjaza Trawa.
100. *Pol. Fagopyrum*. Heidusch.
101. *Pol. Convolvulus*. Gjorny Sobof.
102. *Paris Quadrifolia*. Einbeere. Jene Zahodklowe Selo.

Class. X. Decandria.

103. *Ruta graveolens*. Ruta.
104. *Monotropa Hypopithys*. Bonighe? M. Boganz.
105. *Pyrola rotundifolia*. Symne Selo, auch Skulojtemi Wopeczkami.
106. *Chrysosplenium alternifolium*. Milztraut. Schlesenowe Selo:
107. *Saxifraga granulata*. Steinbrech. Kamente Selo.
108. *Scleranthus annuus*. Kowret? (dyrbi stač: Kowret.) M. biely Rolle (ma stač: Rolle).
109. *Dianthus deltoides*. Wiesennelke. Bucžne Ralki.
110. *Stellaria nemorum*. Raponjazy Remen.
111. *Sedum Telephium*. Pjeskowe Selo.
112. *Sed. acre*. Mauerpfeffer. Murjany Roškownik. (M. Fr. Guferty.)
113. *Oxalis acetosella*. Sauerklee. Rissaly Djezel, auch Horfi Djezel.
114. *Agrostemma Githago*. Kufel.
115. *Lychnis Flos cuculi*. Guffelsblume. Kufoliza Roža.
116. *Lych. viscaria*. Pechnelke. Kolomassne Kalifi. (K. Czertowa Kofmasa.)
117. *Spergula arvensis*. Ackersparf. Rolny Sporežk.

Class. XI. Dodecandria.

118. *Asarum europæum*. Fr. Schmolnik.
119. *Lythrum Salicaria*. Kraut.
120. *Agrimonia eupatoria*. Živanje Selo?
121. *Euphorbia helioscopia*. Wolsmilch. Belkeje Mloko (M. Gafserowo Zejo).
122. *Sempervivum tectorum*. Roštkodnik. Roškownik.

Class. XII. Icosandria.

123. *Prunus Padus*. Traubentirsche. Čječikoite Wišnje.
124. *Prun. avium*. Bogeltirsche. Ptacje Wišnje.
125. *Prun. Spinosa*. Černy. M. Puzko.
126. *Cratægus Oxyacantha*. Čertowe Jabloko.
127. *Sorbus aucuparia*. Jerebina.
128. *Pyrus communis*. Kruschej. Krusche.
129. *Pyr. Malus*. Jablonj Plonz. (Plonska Jablon.)
130. *Spiræa Ulmaria*. Bohniwo Selo? smetanowe Selo.
131. *Rosa villosa*. Šhipky. (M. Wiber.)
132. *Rubus idæus*. Maleny.
133. *Rub. fruticosus*. Zahodowe Čjernio bei R.
134. *Fragaria vesca*. Truskalce. (M. Potrenizy.)
135. *Potentilla anserina*. Gusatza Ruwitza. (M. Butrobne Selje.)
136. *Pot. argentea*. Fünffingerkraut. Pecj Poršowe Selo.
137. *Tormentilla erecta*. Pumpyr Worschella? Fr. Gerelig.
138. *Geum urbanum*. Fr. Sadnik.

Class. XIII. Polyandria.

- 139. *Chelidonium majus*. Blutkraut. Meisti wulfi. (M. Kraunf.)
- 140. *Papaver Rhoeas*. Polne Raf.
- 141. *Tilia europæa*. Lipa.
- 142. *Delphinium Consolida*. Rosaza Broda? auch Busschinti, nach Fr. Raplenfi.
- 143. *Aquilegia vulgaris*. Klogka. Modre Stonczi, auch Pjecziwne Selo. (M. Mudri Peterowie Klucj.)
- 144. *Anemone Hepatica*. Leberkraut. Zatrowe Selo
- 145. *Caltha palustris*. M. Lotoczina.

Class. XIV. Didynamia.

- 146. *Mentha crispa*. Metliczka?
- 147. *Men. aquatica*. Wodowa Metliczka.
- 148. *Men. Pulegium*. Polci Djiwna Metliczka, auch Plowe Selo, Pulen. Fr. Poly.
- 149. *Glechoma hederacea*. Poponj, Popenj.
- 150. *Lamium album*. Viele Kopschwo.
- 151. *Galeopsis Tetrabit*. M. Sibber.
- 152. *Betonica officinalis*. Riesacz Serpina, auch Botenti.
- 153. *Marrubium vulgare*. Sczeliny Pennejni.
- 154. *Leonurus Cardiac*. Womjate Selo.
- 155. *Thymus serpyllum*. Babyduscha. (M. Plonisch.)
- 156. *Melissa officinalis*. Medumka (ma stać: Medowka), auch Cjotine Selo, Rosonik, nach Fr. Pjoline Selo.
- 157. *Scutellaria galericulata*. Fieberkraut. Symne Selo?
- 158. *Prunella vulgaris*. Jesonczik, Jysolicz. (M. Brunauka, Serpi)
- 159. *Rhinantus Crista galli*. Pencz. (M. Scjerk.)
- 160. *Euphrasia officinalis*. Augentrost. Wocjowe Troscht, auch Murscheky.
- 161. *Pedicularis palustris*. Läusekraut. Wschwome Selo.
- 162. *Antirrhinum Linaria*. Leinkraut, Mariensflachs Pencz, auch Mariny Lien.

Class. XV. Tetradynamia.

- 163. *Thlaspi Bursa pastoris*. M. Hussina Stompa.
- 164. *Cochlearia Armoracia*. Arjen.
- 165. *Iberis nudicaulis*. Steintresse. Ramenta Berchej?
- 166. *Sisymbrium Nasturtium*. Berchej. Berchewkrej.
- 167. *Erysimum cheiranthoides*. Wojnischczo. (M. Hadrik.)
- 168. *Hesperis matronalis*. Jonjazy Scjjon.
- 169. *Sinapis alba*. Jonop.
- 170. *Raphanus Raphanistrum*. Wojnischczo.

Class. XVI. Monadelphina.

- 171. *Geranium robertianum*. Sidowe Selo, auch Rosdute Selo?

172. *Althæa officinalis*. Vitk Škleš.

173. *Alt. sylvestris*. Škleš.

Class. XVII. Diadelphia.

174. *Fumaria officinalis*. Feldraute. Dživija Rutecija.

175. *Spartium Scoparium*. Besenfraut. Šosovž? Roščejovo? (M. Buchatzowe Selo.)

176. *Vicia Cracca*. M. Povitka.

177. *Vic. sativa*. Buča. (M. Bika.)

178. *Trifolium repens*. Biely Dječel.

179. *Trif. arvense*. Šabrity.

Class. XVIII. Polyadelphia.

180. *Hypericum perforatum*. Škrecjitzowe Selo.

Class. XIX. Syngenesia.

181. *Sonchus arvensis*. Mlacz. (M. Mlotz.)

182. *Leontodon Taraxacum*. Lin. *Taraxacum officinale*, Roth. Wild. Maiblume, Butterblume. Męyske Kwećki oder Kwjtki, auch Butrowa Roža.

183. *Hieracium Pilosella*. Mausohrlein. Muchaze Buschje.

184. *Crepis Dioscoridis*. Fr. Mlacz. M. Mlotz.

185. *Cychorium Intybus*. Sonnenwende, Sonnenwirbel. Modre šloncjne Selo. Fr. Šchlunczno Selo.

186. *Arctium Lappa*. Džjelz. (M. Badut.)

187. *Carduus marianus*. Mariendistel. Žoniagy Wost, auch Watre Pjetr.

188. *Bidens tripartita*. Smilz.

189. *Tanacetum vulgare*. Žovta worocja Rutecija. (M. Rosdute Selo.)

190. *Artemisia Absinthium*. Polon.

191. *Art. vulgaris*. Beifuß, šwaty Janowy Passl? Bol, Biel. (M. Bybus.)

192. *Graphalium dioicum*. Kaşenpfötchen. Kocjanthy

193. *Senecio vulgaris*. Kreuzkraut, Kreuzwurz. Kšchizowa.

194. *Tussilago Farfara*. Huflattich. Konjaze Kopoto.

195. *Tuss. Petasites*. Neunkraut. Džewerjaze Selo.

196. *Solidago Virgaurea*. Goldruth. Šlotowy Prut.

197. *Inula Helenium*. Bohman.

198. *Arnica montana*, šjata Janowa Roža.

199. *Bellis perennis*. Gänseblümchen. Gussaze Kwietki, auch Balty.

200. *Matricaria Parthenium*. Mettern, Mutterkraut. Martrowe Selo.

201. *Matr. Chamomilla*. Hermelin. Hermanczky. (M. Kamilky.)

202. *Achillea Ptarmica*. Dorant. Ptoranczij?

203. *Ach. Millefolium*. Šašfribbe. Worocja Rutecija (M. Rotjiza.)

204. *Centaurea Cyanus*. Rošjanz. (M. Roštrenž.)

205. *Viola odorata*. Bivont. (M. Bivont.)

206. *Viola tricolor*. M. Šrocjina Stowya (ma stać: Stopya).

Class. XX. Gynandria.

207. *Orchis bifolia*. Gufgutsblume. Kufawla, auch Kofulinda.

Class. XXI. Monoecia.

208. *Arum maculatum*. Aronowa Broda? Fr. Klep.
 209. *Calla palustris*. Sabjaze (M. Lopa).
 210. *Betula alba*. Brjeza. Brješta.
 211. *Alnus*. Wolscha.
 212. *Urtica urens*. Robschima. (M. Zahadnizo.)
 213. *Quercus Robur*. Dub.
 214. *Fagus sylvatica*. Bučow.
 215. *Carpinus Betulus*. Bjely Buč.
 216. *Corylus Avellana*. Lešny Woreschnia.
 217. *Pinus sylvestris*. Koina.
 218. *Pin. Abies*. Jedla.

Class. XXII. Dioecia.

219. *Salix viminalis*. Kofocjina. (M. Kofit.)
 220. *Viscum album*. Zemlina.
 221. *Humulus Lupulus*. (Djiny) Chmel.
 222. *Populus alba*. Topow.
 223. *Pop. tremula*. Wosfa. Wofitza.
 224. *Juniperus Sabina*. Sadebaum. Zandom? nach Fr. Cjerine Selo.
 225. *Jun. communis, vulgaris*. Zechilbirna, Jaworez. (M. Zahwolž.)
 226. *Taxus baccata*. Šemerdzagy Ehtom, (Ehtom fiz šmerdzi)

Class. XXIII. Polygamia.

227. *Veratrum album*. Rieswurz. Porškaty Koren? Boje Selo.
 228. *Parietaria officinalis*, Tag und Nacht. Rož a djien, auch Rožne Selo.
 229. *Acer Pseudo-Platanus*. Jawor, Klon.
 230. *Fraxinus excelsior*. Djiny Werabj, auch Cassjenowe, Fr. Šprowo.

Přispomnjenje redaktora. W zawoźe spomnjeny Dr. Frankowy Hortus Lusatae, po mojim přepokazanju do delnolužiskeje literatury slušacy, ma z cyla 158 rostlinskih mjenow, kotraž je k. K. A. Jenč w tutym Časopisu (lětnik 1860) dospolnje sobudželił. K wuhudanju mnohich wopak pisanych rostlinskih mjenow tudy podateje młódšeje Oetteloweje zběrki dosaha k. Jenčowy „Kluč k Frankowej zelowej zahrodze“ (hl. Časopis, lětnik 1860) a k. Rostokowy „Druhi kluč“ atd. (w lětniku 1862). Druhe mjena hodža so z pomocu serbskeho słownika a jeho němskeho pokazarja wuhudać.

Varianty a dodawki ludowych pěsničkow.*)

Podal *Ernst Muka*.

1) Rowa wopytanje.

(Smolerjowe pěsnički, čisło 6.)

Po druhej štučcy přidawa so třeća tajkale:

Džens je runje lěto a džeń,
Zo smy ju tam dowjezli,
Trudlajdu, talala,**)
Do Wujezda na kerchow.

2) Wojowanje wo lubu.

(Sm. p. č. 8.)

Tutón spěw so lokalisiruje a započina so tež: Srjedža mi Hornjeho Wujezda steji linda (lipa) zelena. We Wujezdze steješe (kaž něhdžežkuli druhdže) do njedawna wulka lipa we wsy před korěmu. Powjeda so, zo su so tam wokoło lěta 1820 dla rjaneje korčmarjec holčki zwadźili a zbili, při čimž wěsty Wićaz z Delnjeje Hórki, pozdžišo jeje muž, najwjetej puki dosta.

W 4. štučcy spěwa pak so:

Druhoh' su zrubali přez pjeršćeń,
Přez pjeršćeń slěborny.

Po 6. štučcy přistaja so sedma:

Jako to holčo słyšeše,
So jara nastroža,
A ducy k lubom' běžeše,
Zo by joh' hojiła.

Skónčnje přidawa so tole:

Dha njech smoj w jenych njebiesach,
Hdyž chceš ty wumrjeć mi;
Tam hdžež te kury (?) spěwaja,
Čorne kozy (?) rejwaja.***)

*) Tute sym z rukopisneje „Serbskeje Nowiny“ gymnas. towařstwa wupisal a zřadowaľ. Snadž wubudźi so z tym wjacj študowacych młodźencow a wučerjow, kotřiž móhli po přikładze młodeho Wošyčana na wšěch druhich stronach serbskeho kraja za pěsnjemi a variantami slědźić! Redaktor.

**) Město tejule „přismykw“ dawaja so tež druhe: fidewitwabom nadorija atd.

***)) Njezrozymjene „kury“ drje su „chory“ (jandželow), kiž rejwaja, a čorne kozy = č. kopy, kiž rjenje spěwaja!

A wuryjće namaj rowaj dwaj
 Při muri cyrkwinej;
 Na jeho row stajće swěťty mječ,
 A na. mój ručany pjenk!*)
 A bóle te slónco swěćeše,
 A bóle so mječ blyšćeše,
 A bóle so deščik džěše,
 A bóle ruta rosćeše.

3) Zemjan a młynkowa džowka.

(Sm. p. č. 37.)

Započina so takle:

Tam we tej holi dreždžanskej,**)
 Tam steji murjowany hród,
 Fidalalala fidrasasa,
 Tam steji murjowany hród.
 Tam we tym hrodže jedyn knjez,
 Kiž chce so rad woženíć.

Smolerjowa 4. štučka a dališe rěkaja tudy:

Dał je so stajić na karu,
 Dał je so dowjezć do mlyna.
 Dobry či wječor, młynkowa,
 Jow wjezu wam kórc ječmjenska.
 Hdže dha jón dyrbyu stajići. :;
 Tam do Hancynej komorki,
 Tam při Hancynym lóžčičku.

Město „změrom wostała“ spěwa so „khwilku mjelčala“ a dospołniše dokončjenje je tajkele:

Hdyž sym ja mištr-młynkowa,
 Dha mam ja khlěba hač do smjerće.
 Wšak mamy tajki wětownik. :;
 Štóz chce so swěru prócować,
 Tón móže derje „labować“.
 Hdyž sym ja młoda zemjanka,
 Dha sym snadź naposledk prošefka.

*) Tuta a sčěhowaca štučka stej podobnej mjez poslenimi štučkami Smolerjoweho čísla 136 (Knjez a holička).

**) Tale hola je tež we 75. pěśni spomnjena.

4) Šerjenje.

(Sm. p. č. 72.)

Prénja položca pėsnje je dotal njewočišćana, druha pak ma wjacy variantow, a k wšemu temu je přecy hišće njedospołna. Spěwa so we Wulkim Wosyku takle:

Běštaj pak běštaj towaršej dwaj,
Kiž wobaj jene holčo lubowaštaj.

Tón jedyn tón khodžeše sobotu wječor,
Tón druhi pak khodžeše njedźelu wječor.

Jédnaće běše, hdyž k holičcy džěch,
Dwanaće biješe, hdyž wot njej' dom džěch.

A što dha, mój luby, tak zahe dom džeš,
Haj z nócku sy přišoł a z nócku zas džeš?

„Njewěš, moja luba, zo daloko mam,
Haj daloko daloko, boju so sam.

A hdyž ja wóndanko domoj džěch,
A dha mje tam šerjehčko šerješe.

To wšak było žane šerjehčko njej',
Ale to je był mojej' maćefny swar.“ —

Njeswał mi, njeswał, maćef moja,
Haj ja sym tu nócku tak małko spała.

Ja sym sej luboh' dom přewodźala,
Ale słowčka ja njejsym z nim poryčala.

„„Njełhaj mi, njełhaj, džowka moja,
Ja sym waj hromadže słyšala:

Kak će wón prošeše wo twoju česć
A wo twój či wěnašk zeleny.““

Zeleny wěnc to je moja česć,
Hdyž móžu ja jón na hłowje njesć.

A na hłowje sej ja jón ponjesu,
Hdyž mje k wěrowanju powjezu.

5) Knjez a holička.

(Sm. p. č. 136.)

Tutón spěw bywa pola Njechornja krótsi, ze Smolerjowym rjadkom 41. započínacy a město Wunsporka znaty Wóspork wopominacy:

Stawaj mi horje, pohončo,
Sedłuj mi*) te konje.

Pohonč horje stawaše,
Konje wón sedłowaše.

Do Wósporka (knjez) jědžeše,
Hač wšitko frinkotaše.

Do Wósporka wón přijědže,
Dha zwony zwonić počachu.**)

Jeho lubku k rowu njesechu
Tam štyrjo čorni nošerjo.

Ach stajće mi ju dele,
Ja chcu na nju pohladać,

Na jeje ličko čerwjene,
Na jeje pjeršćeň slěborny.

„Wona je wumrjeła moje dla,
Ja chcu nětk wumrjeć jeje dla.

Dajće naju pohrjebać,
Na te mi puće rozpuće.

Hdžež či młodži hólcy
Z piwa domoj khodža;

Či budža na naj spominać,
Na naju rjane rjanosće,

Či budža na naj spominać,
Na naju swěrne lubosće.“

6) Ratarjowska kruwarčka a dobre wunoški.

(Sm. p. č. 213 a 214.)

Město „pachmanka (najeńkowa)“ praji so „burowka“. Duž rěka tudy 3. štučka a scěhowace dospołnišo takle:

*) Špatnje serbski praji so tež: fitruj mi! = dawaj konjom!

**) Rjadk ze Smolerjoweho texta, kotryž so zda pobrachować.

Burowka je ju widžała,
 Hdyž je po rěbjelku šła.
 Čołko so jej blyšćeše,
 Šórcušk so jej módrješe.
 Runje je čeledź snědała,
 Dha burowka je ju přinješa.
 Kóždoh' so wosebje prašała atd.
 Njerocej so kruwarka,
 Ja sym tebje widžała.
 Ja sym tebje widžała,
 Hdyž sy po rěbjelku šła.
 Čołko so či blyšćeše,
 Šórcušk so či módrješe.
 Sym-li ja to kranyła,
 Chcu ja k mojom' naney hić.
 Tón ma doma kruwu, kozu,
 Wobej derje dejitej.
 Mloka so ja napiju,
 Smjetany sej nadržebju.
 Holca ty sy kaž ta polca,
 Ty sy kurwa Limborska.
 W léće lěhaš pod płotami,
 W zymje pak we hambjerkach.

7) Hołbjerjowe wjesele.

(Sm. p. č. 224.)

Po štyrjoch Smolerjowych štučkach spěwa so dale:

Ja pak wšitke začinju,
 Wšě přez jene do šlaga,*)
 Zo tam wšitke zamóža
 Swoju nócku z měrom spać.

A hdyž ja ranko domoj du,
 Dha wone na mnje kurča,
 (A wšitke so mje prašeja):
 Hdze sy ty był tak dołho?

*) Abo lěpje: Haj wšitke do kukačow.

Haj ja sym džens p'la druhej' byl,
 A tam sym sej zaležał.
 Nócka jara krótka je,
 Lubosće pak dolhe' su.*)

8) Wospjetne prošenje.

(Sm. p. č. 278.)

Po Smolerjowych štučkach přidawa so hišće tale:

Zeskhadžała łoboda. ::
 „Žeť, mój mužo, łobodu,
 Ta je dobra k wobjedu.“

9) Derje je widžeć na tebi.

(Přirunaj Sm. p. z wopředka č. 163 a z kónca č. 29.)

Derje je widžeć na tebi,
 Zo maš ty starosć na sebi;
 Čerwjenej ličcy stej zblědnyłoj,
 Čerwjenu barbu stej zhubiłoj.

Što dyrbju ja lejdr**) započec,
 Zo b'džetej ličcy zas čerwjenjeć?
 Kup mi, mój luby, khanu piwa,
 Zo b'džetej ličcy zas čerwjenjeć.

Khanu toh' piwa sym wupiła,
 A ličcy tej přecy bóle blědnjetej;
 Kup mi, mój luby khanu wina,
 Zo b'džetej ličcy čerwjenjeć.

Khanu toh' wina sym wupiła,
 A ličcy te přecy bóle blědnjetej.
 Što dyrbju ja lejdr započec,
 Zo b'džetej tej ličcy zas čerwjenjeć?

Kup mi, mój luby, štož ty chceš;
 Wěnc abo bortu mi njekupuj.
 Kup namaj radšo kolebku,
 Zo b'džemoj mój tuječ móc.***)

*) Město poslenjeju rjadkow spěwa so tež: To so domoj njeuđže, -- To so swěru lubuje.

**) Město: ja lejdr = bohužel.

***) Tutón posledni dar abo tale kup spomina so tež we čisle 152 a we č. 167.

Nětk přidawa so njetřebnje, štož Smoleť pod č. 296 podawa, wo dwaj rjadkaj rozmnožene, takle:

Hujkaj, hujkaj, synko mój,
Zo ty wulki narosćeš.

Kralam a fěřtam počehnješ,
A na posledku khěžorej.

Tam b'džeš wuknyć pić a brać,
A na posledku swinje pasć.

10) Reminiscency.

(Z Njehornja; přirun. spěw: Cyta wjes so skhadźuje.)

Haj džens ja domoj njepóhdu,
Haj džens ja k mojej lubcy du;
A dyrbjat runje wonka stać,
Dha tola du k njej pohladać.

Haj dolho njej', dha lečach k njej
Tam po tej lučcy zelenej,
A wona mi mój kłobučk wza
A z bančikom jón wobwjaza.

Hdžež přjedy mějach zeleny bant,
Tam ja nětk změju čorný;
Haj nětk ja dyrbjū žarować,
Haj žarować, nic rejwać.

Mój Božo, što by myslit sej,
Zo wona hižom džens tam njej'.
Štóž je ju znał, tón prajić wě,
Kak rjane wona běše.

Haj wona bě kaž mloko, krej,
A kaž dvě róži čefwjenej;
Jej ličcy kaž dvě jablučcy,
Jej wóčcy kaž dvě swěčičcy.

11) Reje, wudospołnjene a njewočišćane.

(Serbska.) Korčmarjej je wowca slakła,
Z tajkej dolhej wopušu.
Komu ma so wowca daći?
Korčmarjowej (?) džowcy.
Korčmarjej je džowka čekła,
Z tajkim wulkim brěmjennom.

(Serbska.) Wšitke naše kokoški
Maja žolte wopuški,
Hać ta jena kulirić,
Ta nam njecha domoj hić.

(Serbska.) Wot Cympla hać do Košle
Daloko njej';
Ja mam tam lubčičku,
Ty ma tam tež.
Mój chcemoj w hromadze
Doběžeć k njej'.

(Němska.) Tón čěski muž je w kholowach,
Zady a prjedy w knefelach,
Tón čěski muž.

(Mazurska.) Kak je mi tak styskniwe,
Zo Jank mje njecha mjeć.
Zańdżenu tu njedźelku,
W korěmjje hercy piskachu.

(Tyrolska.) Husčanska ćedlca
Pičoika palenca.

12) Žortny recept přećiwo hikawcy.

Hikawka sedži na płóćiku
We čerwjenym kabaćiku . . .
(Wospjetuje so, doniž hikawka njepřestanje.)

Dwě poslednjeje rjadowni zwěrjatow.

Wot *Michała Rostoka*.

XIII. Łahejniki (Coelenterata, Schlauchthiere).

Łahejniki su sliźnate zwěrjata promjenjojteho twaru, kiž maja jednoru abo promjenjojće rozdźělenu brjušnu próznicu bjez wosebiteho žołdka a wokoło wotwjery, k tutej próznicy wjeźdźace, hibite a won ćahomne łojawki. Jich koža nima ani wapnite błoty abo kołaki (Stacheln), ale wjele z nich móža z njeje pak nutř, pak won twjerde maćizny wotdźělować, a wone su zwjetša hro-

madže we jenym přebytku. Rozpaduja na žahalcy (slinuše) a wurostliwcy.

1. Žahalcy abo slinuše (Medusae, Quallen).

Žahalcy su zwěrjata sližnate abo sylzycojte, bjez hlowy, kiž ani zwonka ani znutřka čěla twjerde wapnite džěle nimaja. Jich twórba je zwónčkojta abo blotojta. Z druhimi podobnymi mjehkimi zwěrjatami tworja wosebitu kupku mórskich zwěrjatow, kotrež dla sližnateho powjefcha svojeho čěla slinuše (Acalepha, Quallen) rěkaja a tute su pak zwónčkojte, pucherjojte, paskojte atd.

1) Kłobuk mórski (Medusa [Aurelia] aurita, Ohrenqualle) ma podobu hriboweje hlojčki (klobuka). Wón je načerwjen z bělymi dypkami a tak přewidny, zo su přez njón fjałkowe znutřkownosće widzieć. Huba namaka so na spodnym boku wosrjedža a wokoło njeje su 4 dolhe łojawki (ramjenja). Cyłe čělo, kiž je 6 palcow šěroke, je pjelzke a tak něžne, zo skoro rozplunje, hdyž so zwěrjo z mórškeje wody won wozmje. Wosebity žoldk nima. Na kromje klobuka nadeńdu so wjele wisatych, krótkich nitkow abo wožahatych strójow, kotrež na čěle palenje načinja kaž wot wožahateje kopřiwy.

Nadeńdže so všudžom bohaće we morjach wokoło Europy, wosebje we sewjernym a baltiskim. Je kedžby hódny nic jeno dla swojeje něžnosće a spodziwneje twórby, ale tež dla swjeho přeměňowanja, kotremuž je podčisnjeny. Z jejkow njeľahnu so hnydom žahalcy, ale najprjedy njehibite wurostliwcy, z kotrychž čěla po někotrym času pupki wurostu, kiž so pozdžišo wot maćerje wottorhnu a nětko hakle jako mórské klobuki we wodze wokoło pluwaja.

We morju namakaja so hišće wjele druhich podobnych twórbow, kiž maja zwónčkojte podobne čělo pjelzke a přewidne. Tak pokrywa swěćawa nocoswěćata (Pelagia noctiluca, leuchtende Seequalle) a žahalca korjenjojta (Rhizostoma Cuvieri, blaue Meerlunge) w lěće mórsku hladžinu wjacy mil daleko a šěroko a zabawja łódnikow wodnjo z najrjenišimi barbami a w nocy z jasnym swěćenjom. Skoro kóžda ma stroje k wožahanju. Škoda, zo so tute zajimne a rjane zwěrjata njehodža zakhować; z wody wučěhnjene rozplunu za krótki čas a we wininje tak zmoršća, zo njejsu wjacy k spóznaću. Žahalca korjenjojta waži z wody wučěhnjena 20 puntow, wuskhnjena lědma někotre luty.

2. Wurostliwcy (Polypi, Polypen).

Wurostliwcy maja mjehke, kožancojte abo kulešojte a dute čěło a wokoło huby won a nutř sčahomne ramjenja abo łojawki we postajenej abo njepostajenej ličbje. Tute we kruhu stejace łojawki činja je rozwitým abo wukčětým kwětkam podobne, čehož dlaž tež kwětkojte wurostliwcy abo kwětojcy (Anthozoa, Blumen-thiere) rěkaja; hač do zařdženého lěstotetka su je ludžo tež wo prawdže za mórské kwětki měli a jich wapnojte wutwory za wosebite njerosty. — Jenó někotré su nahe a móža so kóždy samo za so swobodnje dale pohibować; wjetši džěl tych samych pak su zwěrjata bromadne, ze zadnym kóncom swójeho čěła k druhim wěcam přiroščene, z kotrychž přeč njemóža. Žiwja so z drobnej zwěriny a štož jene zwěrjo wužiwa, to je tež sobu za druge. Su tež njenahladne, wukonjeja tola wulke džěła, wotdžělowajo ze swójeho čěła twjerde wapnite mačizny, pak z nutřka, pak z wonka. Na přěniše wašnje tworí so twjerdy stołp abo pjeńk, kotrehož powjerch je ze sližnatej zwěrjećowej mačiznu počehnjeny; na druge wašnje nastanje pak kamjeńna hruzla (žwak) z mnohimi jamkami abo blónkami na powjerchu a z nutřka z rołkojtej a zwěrjećowej mačiznu wupjelujena. Twórba pjeńkow a wotrězow je jara rozdžělna, štomojće abo pěrkojće wotnohata, hwězdojta a machadłojta. Rozmnožuja so z pupkami, kotrež z čěła starych zwěrjatow wuroščuja a podobaju so na tajke wašnje jara rostlinam.

a) Wurostliwcy slódkowodo we (Hydrae, Armpolypen).

2) Njedomor zeleny (Hydra viridis, grüner Armpolyp) ma mjehke, kožancojte čěło we podobje wuzkeje, kulešojteje cywki, kiž ma na přědknim kóncu wotwjeru (hubu). Koło wokoło tuteje wotwjery steja 4—10 łojawkow abo ramjenjow z wjele žahawymi strojemi, z kotrymiž zwěrjo małe wódne zwěrjatka, poliwniki a t. d. łoji a do huby nosy. Swóje čěło a łojawki móže njedomor po swóje woli podlěšić a skróćić a hdyž ma čěło rozčehnjene, njeje tola dlěši dyžli 4—12 čarkow, łojawki pak su přeco něšto dlěše.

Njedomor žiwja so we slódkich wodach a nasadžuja so najradšo na wódne rostliny, wosebje na křěk a łakaja z rozčehnjenymi a hadojće tam a sem so pohibowacymi łojawkami na poliwniki a małe skoruše. Rozmnožuja so z jejkami, kotrež přez zymu we wodže wutraja a potom z pupkow, kotrež po boku jich čěła won wubiwaja, tak zo w lěće na jenym čěle wjacj zwěrjatkow so nadeńdže, kiž su po tajkim k mačeri př-

rosčene. Wone maja tak twjerde žiwjenje, zo rana bórzy zaso zažije abo z cyla ničo nješkodži a zo z kóždeho kusa jich čěla nowy wurostliwc wurośće, tak zo skoro k morjenju njejsu. Při wšem tym su pak jara nažrane a rubježne a přescěhaja a morduja poliwniki, wodobkhi a drobne dodudki překasancow.

b) Wurostliwcy mórske abo kwětojcy (Anthozoa, Blumenthiere).

aa) Nahe a mjasne.

3) Promjenjawka bruna (*Actinia mesembryanthemum*, *Seeanemone*) ma mjehke a kulešojte čělo z jenej wotwjeru, wokoło kotrejež so nadeńdu dute a won a nutř scáhomne łojawki we někotrych rjadach. Spódna časć čěla podoba so mjasnej tarči, z kotrejež móže so promjenjawka po swojej woli k wšelakim wěcam we morju přicycać a wot jeneho města k druhemu so pohibować. Wona je 3 palcy dołha a z rozpřestřenymi łojawkami 3—4 palcy šěroka, ma brunočěrwjenu barbu z bělymi smužkami a hdyž ma łojawki rozpřestřene, podoba so někakjej kwětcy z mnohoplátkatym wěncem.

Žiwi so dosć husto we europiskich morjach a tu a tam su cyle skały z nimi přikryte. Nimo tuteje žiwja so w morju hišće wjele druhich družinow, kiž so wšě z jara žiwymi a rjanými barbami wuznamjenja. Su twjerdeho žiwjenja a wjele z nich maja za brón žahawe stroje kaž žahalcy a njedomory a rěkaja teho dla tež mórske kopřivy. Žiwja so jeno z małymi zwěrjatkami.

bb) Skórniky (*Stindentorallen*) t. r. kiž maja znutřka čěla twjerdy stołp.

4) Troskowka mórska (*Veretillum cynomorium*, *Meer-
spule*) podoba so wrjećenu abo kulešojtemu stołpej něhdže 4 palcy dołhemu, na kotrehož hornišej počojcy we blónkach mjehkeje skory mnoho małych wurostliwcow žiwi, kiž su k skorje a zwjefchnej woršće přirosčene; kóždy ma wokoło huby 8 łojawkow.

Troskowka njeje k móřskemu dneji přirosčena, ale tči swobodnje ze spódnym džělom rohojteho stołpa we pěsku. Troskowcy podobna ale hišće rjeniša je pjerowka čěrwjena (*Pennatula rubes*, *Seefeder*); tež tudy pokrywaja mnohe wurostliwcy powjefch hornišeho džěla stołpa, kiž ma podobu pjeroweje khorojčki.

5) Hribowka ražojta (*Fungia agariciformis*, *Řilžtoralle*) ma podobu kulojteje wapnoweje tarče, kiž je zwjercha pruhojće brózdowana a spody njerunje splečita. Doniž je zwěrjo žiwe, je tuta tarč ze sližnatej kóžku počehnjena a z čělom, z kotrehož je nastalo. Wurostliwc sam ma rónnostejace łojawki a khowa so při strachu mjez kharbitate zazhibki.

Hribowka je 1—3 palcy šěroka a žiwi so we čěrwjenym a indiskim morju. Druhe podobne kórarje měrja druhdy stopu we přeměru a su najwjetše wurostliwcy. Jich twjerdy krótki znutřny stołp abo pjeńk podoba so trochu kłobukej wšelakich hribow, n. př. rzykow a teho dla su mjeno hribowych kórarjow dostałe.

6) Kóraf čěrwjeny (*Corallium rubrum*, rothé *Edeľtoralle*) tworí na stopu wysoke, štomikam podobne, wotnohate pjeńki, kiž su znutřka twjerde, huste a čěrwjene a na powjěchu ze sližnatej a mjasnej kóžku počehnjene. Tuta kóžka je z mnohimi dutymi brodawkami pokryta, a we kóždej tajkej brodawcy přebywa běły, mały wurostliwc, ke kotrež je přirošćeny. Wokoło huby ma 8 łopjenojtych a drobno zubčkowanych ramjenjow a podoba so, hdyž je ramjenja rozpřestrjeł, něžnej bělej kwětcy. Tež zwonkna woršta sližnata a znutřkny twjerdy čěrwjeny pjeńk je z tajkimi małymi zwěrjatkami wobsadžany, kotrež so z pomocu pupkow rozmnožuja. Z morja wučehnjene kórarje bórzy kónc bjeru a dadža so lohcy wulupać. Kóraf čěrwjeny žiwi so we srjedzikrajnym morju wokoło Siciliskeje a při brjohach afriskich, přeco k skałam přirošćeny, z wotnohami dele. Łoji so husto ze syćemi a přepřećenymi podwjazami, kotrež wjeslarjo we małych čolmikach sedžicy, po móřskim dnje wleku a hdyž so syć wo pjeńk haći, wotlamuja kórafnicy kórarje ze žerdkami a sčahnu je won do čolma. Tajke džěło je pak jara wobćežne a wunošk njewěsty. Z čěrwjeného kórarjoweho pjeńka džěłaja so wšelake wěcy k debiznje.

cc) Rołowki (*Řlšřrenforallen*) t. r. kiž wotdžěluja zwonka čěla wapnite mačizny a w twjerdych błóňkach bywaja.

7) Piščelnica čěrwjena (*Tubipora musica*, rothé *Orgel-toralle*) wobsteji z mnohich skoro runoběžnych runych trubkow čěrwjeneje barby, kiž su z wjele přěčnými scěnamy zjenoćene.

We kóždyj trubcy je wurostliwc, kiž ma wokoło huby 8 łopjenojtych ramjenjow.

Słuša do najrjeńšich wurostliwcow a nadeńdže so husto we čerwjonym a indiskim morju.

8) Kwětowc štomojty (*Madrepora* [*Heteropora*] *prolifera*, sprossende *Kronenforalle*) ma sylny, štoměj podobny wotnohaty pjeńk a na wotnohach kulojte rołki z trochu won stejacej kromu; we tutych rołkach žiwja so wosebite wurostliwcy, kotrež ze swojeho čěła wapnitu maćiznu won wotdžěluja, tak zo je cyły pjeńk znutřka poľny džěrkow.

Nadeńdže so we indiskim a čichim morju hišće z druhimi podobnymi družinami, z kotrychž někotre na 18 stopow wysoke kórafniki (*Corallenstöcke*) twarja. — Druhe rołowki twarja sebi swoje wapnojte bydlišća bóle do šěrokosće, pokrywaja z nimi skały abo tworja wulke njeprawidłowne žwaki, kaž n. př. hwězdźica kolojta (*Astraea rotulosa*, *Sternforalle*).

Přez njewustawace roscenje kórarjow nastanu po času na morjowym dnje kórarjowe skaliny (*Riffe*) abo kórarishića.

Tajke kórarishića tworja so přez skutkowanje jara rozdźělnych wurostliwcow, kotrež su so na niľkich městach při brjohach zasydliłe. Najwjětše kórarishiće je te, kotrež so wjele mil dele čehnje při narańšim brjohu Australije. Tola nic jeno blizko brjohow, ale tež na wysokim morju nadeńdu so tajke kórarishića, kiž potom nizke, kulojte kupy tworja, kaž jich wjele we čichim morju nadeńdzemy; wosrjedza maja tajke kupy čichi a wjele niľši jězor, dyžli morjo koło wokoło brjohow, kiž je často njesměrnje hłuboke. Dokelž pak kórarje jenož we wěstych z cyła maľych hłubinach swoje přebytki počinaja twarić, dha njeda so wutworjenje kórarjowych kupow hinak wujasnić, hać tak, zo su tam, hdžež žana druha twjerda póda njeje, něhdy małe kupy byłe abo wjeřski móřskich horow, wokoło kotrychž su so kórarje nasadźowale a zo su so tute hory po času do morja ponuriłe, tak zo su kórarje horje twariłe, hać su morjowu hladźinu dosahnyłe. Dališe rozšěrjowanje kórarjoweje kupy stawa so z přinošowanja morjoweho. — Wurostliwcy, kiž tajke kórarishića tworja, su małe zwěrjatka, maja pak jara žiwě a pisane barby, módre, čerwjene, žolte a fjaľkowe a podobaja

so po swojim twaru něžnym kwětkam. Ludžo, kiž su tajke zwěrjatka we morju widźili, kak wone ze swojimi barbjenymi łojawkami swoje přebytki pokrywaja, přirunuja tajki pohlad pohladej pisaneje kwětkojteje łuki a tuta podobnosć so hišće powyšī, hdyž na kórarjowych skałach so tež druge zwěrjatka pohibuja, kaž mjetle na kwětkojtym zahonu. Najwjětšu množinu skałotworjacych wurostliwcow poskićuje čiche morjo.

XIV. Prazwěrjatka (Protozoa, Urthiere).

Prazwěrjatka mjenujemy te zwjetša předrobne zwěrjata, na kotrychž čěle žane wosebite stroje njepytujemy a kotrež tež žanu postajenu twórbu nimaja; wšelake z nich přeměnjeja swoju twórbu stajnje. Sem słušeja wosebje mórske huby (hubicy) a naliwniki.

1. Huby mórske (Spongiae, Schwämme).

9) Huba mórska (*Spongia officinalis*, *Badeschwamm*) ma kulojty twar, je jara džěrkata a wobsteji z rohojtych, jenak tołstych, brunych włoknow (nićow), z kotrymiž wodu do so srěba. Na jenym bóle wjelbowanym boku ma huba nimo wjele małych džěrkow hišće wjetše wotwjery a tutón bok je zwjěrchny bok; spódny bok je bóle płony a z nim je huba k mórske mu dnej přirosćena.

Tajki napohlad ma huba, hdyž je wuklepana a sucha a je tehdy wosebje jeno zwěrjacy kóstonik. Žiwa huba we morju ma wšitke rohojte włokna z wonka a je z nutřka z jara sližnatej maćiznu pokryta, kotraž so bjez přestaća přeměňuje; tu spluwa hromadže, druhdy so torha a hnydom zaso z nowa so zjenoćuje. Z mikotanjom mnohich mikawěkow načini zwěrjo njewustajne prudženje wody, kotraž z małymi džěrkami do huby nutř a z wjetšimi wotwjerami zaso won běži; na tute wašnje dostawa huba swoju potřebnu žiwnosć. Rozmnožowanje stawa so z pomócu hibitych a z kosmami porosćenych zornow. — Huba mórska abo myjaca nadeńdže so we čěrwjenym a srjedzikrajnym morju blisko asiskich brjohow; wona je přeco k skałam přirosćena a zběra so wot wosebje k temu postajenych nurjakow. Mórskich hubow je jara wjele družinow; wjetši džěl tych samych ma nimo rohojtych włoknow tež kóncojte, wapnowe abo křemjenjowe jehlički a hwězdzičku we

swojim plećwu, kotrež lohcy do kože so zaštapja a bolozne swjěrbbjenje načinja. Tajke huby so z cyla k myću njehodža. Někotre huby su tež točate a zažeruja so do škorpawow škorpiznakow a do wapjencowych skałow. Tež we stódkich wodach, n. př. we Łobju, we Šprewi a tež we hatach, bywaja někotre huby (bjadla); tute su, hdyž su suche, jara krjehke

2. Naliwniki (Infusoria, Infusionsthierchen).

Naliwniki su jara małe, jednore, prostemu woku zwjetša njewidomne zwěrjatka, kiž we wodže žiwuja a so pak z pomocu mikawčkow, pak z pomocu dlěšich nitkow, tak mjenowanych wusow, pohibuja. Swoje mjeno su naliwniki teho dla dostałe, dokelž so všudžom nadeńdu, hdžež so na rostlinjace a zwěrjace džěle woda linje a stejo wostaji, hač tamne mačizny hnić počnu; po krótkim času so z nimi wšo hiboli. Tola tež wonkach we přirodže nadeńdžemy naliwniki we tymješćowych a we tajkich wodach, kotrež su z huijacymi rostlinami zanječiscene. We čistej studnjacej wodže a we drubich zymnych źórłach njejsu. Wone so k spodžiwanju ruče rozmnožuja a zwjetša na to wašnje, zo so zwěrjo do dweju počjow džěli. Hakle wot teho časa sem, hdyž su drobnowidy wunamakane, znajemy tute twórby bliže, a při wšem tym su so hač před krótkim časom do naliwnikow wšelake wěcy ličile, kiž su po najnowišich přepytowanjach so wopokazałe pak jako rostliny, pak zwěrjata drubich rjadownjow. Jich błowny znamk wobsteji we tym, zo maja jednore čěło z małym jadrom nutřka a mikawčki zwonka.

10) Škowrik mhlówojty (Vorticella nebulifera, nebel-artigeš Glođenthierchen) je jeno $\frac{1}{4}$ čarki wulki a žiwi so we towarstwje. Prostemu woku pokaže so kaž njejasny bělawy blak na wódnych rostlinach, z jara powjetšowacym drobnowidom pak widžimy, zo su jenotliwe zwěrjatka zwónčkoyte a wokoło huby mikawčkate a zo wisaja na nitkojtej stopcy, kotruž móže škowrik lohcy zawitkojće skrućić abo zeškowrić a zaso daloko rozčahnýć. Z tutej stopku je k rostlinam přilěpjeny.

Tute šikowane a zwónčkej na dołhej šišcy podobne zwěrjatko bywa husto we stejacych wodach a nadeńdže so na huijacych rostlinach, na wódnych šlinkach, morwych překasancach a t. d.

11) Mjeť wjeńka zelena (Euglena viridis, grűneš Augenthierchen) je jenotliwa za naše woko njewidomna, nadeńdže so

pak druhdy we stejacych wodach we tajkej mnohoće, zo je woda zelena. Z drobnowidom powjetšena je podołhojta, ma mały rypačk a jedyn čerwjeny dypk. Spodžiwnje je to, zo kóžde wokomiknjenje swoju twórbu přeměni, so hromadže sčehnje a so rozčehnje.

Jena druha družina čini druhdy wodu čerwjenu.

12) Hužowka powšěchna (Trachelius anas, entenartigeš Galstbierchen) je 1½ čarki dołha a po cyłym čěle z jenak dołhimi kosmikami pokryta. Jedyn kónc čěla je kaž hordło trochu rozčehnjeny a w nim nadeńdže so huba.

Je husto we tonidlach a nadeńdže so z druhimi družinami tež we poliwach.

13) Jenotka dypkowa (Monas Termo, fleinstes Bunstbierchen ober Schlusmonade) pokaže so z najsyljšim powjetšowanjom kaž přeswitowaty kulojty pucheršk, kiž so khětre tam a sem pohibuje. Je tak mała, zo móža jich we jenej kapcy wody 500 millionow być.

Tute najmjeńše wšěch zwěrjatkow, kiž, kaž móhli rjec, na mjezy cyłeho zwěrinstwa steji, nadeńdže so husto we wšěch stejacych wodach, hdžež rostliny hnija, kaž tež we kóždym naliwu.

B a s n j e.

Wot Žartna.

1) Hłucha rada.

Wulka knjeni wosebna

Zastupi do přednjbja.

Swjaty Pétr z durjemi

Kuknje a so pokhmuri.

„Džens tu jara nuzno je,

Na šiju nam njelažće!

Syń so khwilu na ławu;

Zabawca či posćelu.“ —

Swjaty Liměr přińdže k njej,

Rjeńko čini, ryči z njej,

Zo ji žana wostuda

Njezbywa a wobuza.

Knjeni z nosom sčahuje:
 „Što to tajke smjerdženje,
 Kaž by brudne kožuchi
 W starym loju pražili?“

„„Čestna knjeni, to wšak je
 Mjerzace wam činjenje;
 Murja k heli tamle ta
 Hlejće njemdru šmaru ma.““

„„Hlejće, wóndy retomas
 Mukarjow je dostał djas;
 Duž je pyril móčnišo,
 Zo je murja pukla so.““

„„Kadži so hač samo k nam,
 Djaboł wošćerja so nam,
 Njezatwari kwěkancu
 Klubu nam a k hněwanju.““

Zrozšepjeri knjeni so:
 „Kajke kusy sù mi to?
 Advokatow najimće;
 Djas tón proces přěhraje!“

Liměr ramjo zčahnuši
 Na poł zrudny wotmłowi:
 „„Či wšak wšitcy w heli su,
 A duž čertej pomhaju!““

2) Wumóženje z čisća.

We čisću khuda dušinka
 Do čwilow běše zawrjena,
 A hubōtaše skoržicy,
 Hač druhim duškam styskno by.

„Kak radozna běch njewjestal
 Bych lubom' z rukow torhnjena.
 Wón blědy syda na rowi,
 Jón mača mi ze sylzami!“

„Ach mohla k njemu na khwilku,
 Jom' stužić tyšnu wutrobu!
 Nož połku wokomiknjenja
 Mi k njemu dajće bože dla!“

„„Tak khrobolečka nježałosć!
 Njej' hišće tebi čwilow dosć?
 Chceš pušćena być khwilčičku,
 B'džeš wěki dlěje škrjena tu!““

„O za to chcu smjere rady ja
 Być wěki dlěje palena!
 Njeh jenož jemu spokoju
 Tu roztyšenu wutrobu!“

A duž ji wotewrichu čisć,
 A wona wuleći kaž lisć.
 Juž wječor na swět doleći:
 „Mój wbohi luby, hdže sy mi?“

Na rowje njebě plačity,
 Ani we sparnej komorcy,
 Nic pola starej maćerje,
 Kiž sama spěwa paćerje.

Wón w korčmje spěwa, haleka,
 A zlěhanku na klinje ma,
 So šćěka, směje, pryzoli,
 So hubkuje ze plawcami.

So hroznje stróži dušinka —
 „Mi běda! běda!“ zakřiča,
 A z hórkim hłosom zawrěšćo
 Do čisća ržicy wróci so.

Ju jandžel wza, ji prajicy:
 „Či dale čisć je spuščeny!
 Štož w swěće sy džens wutrała,
 Tak žana hela nježaha!“

3) Jan wječel.

Žid ma mječik, Jan ma mječik —
 Měrna doryč njeje žana —
 Čejiz mječik bóle ruba,
 Teho budže pani rjana.

Jan na běłym konju sedži,
 A tón žid ma čornoh' konja. —
 Z khrjapow kur a dym so wala —
 Škré ze podkowow so honja.

Jana mječ, to njemdre płomjo,
 Za židowej głowu błyska —
 Žid ze trašnym worclom ruba,
 Surowcej do mječa pryska.

Z běloh' broda běla ručka
 Kiwa z bětym rubjom dele.
 Bědžerjomaj pót so lije,
 Krwě z tych ranow běži wjele.

Jana kóu so horje zruna —
 Jana mječ kaž zablysk zleči —
 Žida hłowa k zemi prysnje, —
 Žiwot leži na khribječi.

Z broda stupi šwarna pani:
 „Witaj, kruty žeńcho*) lubcy!
 Čerwjene či rany zhoju,
 Wobnowju te stare sluby!“ —

„„Hadźica! Či pan sym khudy!
 Žida wabiła sy k sebi!
 Tón či slubi złote hrody,
 Te njech nětko zdawa tebi!““

4) Wusranc a droganc.

Kajki bołk na ptačim kwasu,
 Fizdy, juski, bachtańca!
 W rejach wjerća so te młode,
 Stare sedžo hladaja.

Młody baćon wokoł wjerći
 Drobnu pilku klěšniwu;
 Jeje starcy hordo rosće,
 Praša staru baćonku.

„Kiž tam z našej pilku rejwa,
 Što to je do wusranca?“ —
 „„Kmotra, to wšak je naš Ganus!““
 Baćonka ji sklepota.

„Kwakwakwa“, ta kačka skwaka,
 „Četka, štódha rjekł to by?
 Hlejćele, zo je waš Ganus
 Tajki droganc nadobny?“

*) Ženich, žeńch bě w staroserbskim = nawožnja. Jako swójbne mjeno
 bywa často a rěka w němskej formje: Schöních, Schöne. Red.

5) Swjaty a njeswjaty drast.

W keřčku pyšna šćihlica
 Zlětowaše wjesela,
 Zawidne te lastojčki
 Swarjachu na pychu ji.

„Hlejće hrěšnu hordžicu!
 Na swětne ji mysle du,
 My smy swjate pobožne,
 Běle čorne zdrasćene!“

Stary baćon přileći:
 „Z mjelčom, falšne ludački!
 Wona žiwi pěčna so,
 Pyta sebi zornješko.“

„Wy pak muški žerjeće,
 Pyski maće mordafske
 Drasta swjatosć nječini;
 Błazni sudža po drasći.“

6) Hoła pycha.

Čicho žitne klóski ktu,
 Kćenička jich snadne su.
 Pyšna kukel mjez nimi
 Čefwjena so zahordži.

„Žatka tajke hewajke,
 Na was nichtó njehladnje;
 Mi na pychu wosebnu
 Wšitke woči hladaju.“

Přihdžo k polu hospodař
 Zasłyši tón hordy swař,
 Kukel z pjeňkom wutorhnje:
 „Zhnb' so, pyšny njerjedžel!“

Čisnje pyšnu do puća.
 Skót njech tam ju roztepta.
 Hoła pycha hidna jo,
 Njezapomń to, holičo!

Napismo najstaršich serbskich čišćanych knihow.

Podal K. A. Jenč.

Znate je ze serbskich bibliografijow, zo běchu přenje serbske knihi, kiž su přez čišč na swětło wušle, delnjołužiske spěwaŕske z Lutherowym katechismom a z małej agendu, kotraž je w léće 1574 faraŕ Mag. Albin Moller, tehdom duchowny w Třupcu w Blótach, pola knihičišćerja Michała Wolraba w Budyšinje čišćeć dał. My smy tutu přeničku serbskeje literatury po jejnym wopřijeću a zwonkowym wuhotowanju hižom w II. zešiwku našeho Časopisa wot léta 1858 na stronje 70 a sčchowacych wopisali, njemóžachmy pak tehdom hišće hlowny titul abo napismo tutych za našu literaturu tak wažnych knihow podač, dokelž tajke napismo temu exemplarej pobrachuje, kiž nam k našemu přepytanju předležeše a kiž so w Ponichowej knihowni (zakhowanej w serbskej michałskej cyrkwi w Budyšinje) namaka. W nowišim času je pak hišće jedyn druhi, lépje zdžeržany exemplar naspomnjenych knihow na swětło přišoł, kiž bě w swojim času w wobsedženstwje njeboh k. duchowneho Petzolda w Slopicach (Schleipzig) pola Lubnjowa, nětko pak sobustawej našeje Mačicy, k. duchownemu Tašnarjej w Niedze pola Seidenberga přišluša. Po tutym exemplarje dowolimy sebi nětko naš prjedy wozjewjeny nastawk wo najstaršej serbskej čišćanej knizy wudospolnić a porjedzić. Hlowne napismo cyleje knihi je po tutym Tašnarjowym exemplarje sčchowace:

**Ein Ewig we-
render Kirchen-Calender,**
wie man den Sonntags Buchsta-
ben, die zeit zwischen dem. Christtage
vnd Fastnacht gründlichen
erfinden möge.
**Auch ein Wendisches Ge-
sangbuch, darinnen auff die hohe Fest, die
Introitus, Kyrie et präfationes in Lateinischer
vnd Wendischer Sprache, vnd die Geistliche
Lieder, auch etliche Psalmen Reimweise
begriffen, neben den Gebetlein:**

Auch der kleine Catechismus, mit dem Tauff vnd Träwbüchlein,
Wendisch vertiret. Alles zu Gemeinem Christlichem Gebrauch vnd Nuß zusammen gebracht
geordnet, vnd propriis expensis
publiciret, durch
Magistrum Albinum Mollerum Straupicensem, Lusatiae inferioris, Astronomiae Cultorem & Ecclesiae Christi Pastorem.

Anno

M. D LXXIII.

Wšo, štož je w tutym napismje z tučnymi pismikami abo rozkročene, je w originalu čerwjene čiščane. Wobroćimy nětko w originalu łopjeno, na kotrymž napismo steji, dha namakamy na wobroćenej stronje lačanske disticha z napismom: „Summa de Articulo Justificationis.“ Na to scěhuje prjedyryč, kotrejež wopřijeće smy hižom w II. zešiwku Časopisa 1858 podali. Wot Molleroweje protyki, kotraž dyrbjala po hłownym napismje Tášnarjoweho exemplara scěhować, njenamaka so pak tež tudy žadyn slěd, wjele bóle čitamy w nim nětko specialny titul spěwařskich, kiž ma so tak:

Das Wendisch

Gesangbuch, darinnen

auff die hohen Fest die Introitus,
Kyrie, vnd Präfation in Lateinischer vnd
Wendischer Sprache, vnd die Geistliche
vnd gebrauchliche Lieder, auch etliche Psalmen
Reimweise begriffen, vnd die Gebetlein,
zusammengebracht, auch
durch obgedachten

Autorem

M. D. LXXIII.

Wobroćimy tuto łopjeno, dha namakamy na jeho druhej stronje němske powučenje pod napismom: Regel des Lebens, den Predigern nöthig, den Rüstern. Na to započnjeja so khěrluš z notami a dale scěhuje, kaž w exemplarje z Ponichoweje

knihownje, Lutherowy katechismus, serbska křćenica a „der Broder Wendig zu Treuen“, kaž smy to wšitko hižom w našim předawšim nastawku wo Molleru podali. Na 30. stronje katechisma skónči so naposledku Tašnarjowy exemplar z požohnowanjom (benedictio). Tola zda so, zo je tež w nim poslenja strona wottorhnjena.

Přirunamy nětko tutón najdospołniši exemplar Mollerowych spěwařskich a t. d. z dotalnymi datami w serbskich bibliografi-jach, dha sčěhuje z tajkeho přirunanja jako wěstosć, zo Moller njeje wjac y serbskich knihow wudał, hač jene jeničke, w kotrychž su tak derje jeho (drje jenož němska) protyka, kaž tež jeho serbske spěwařske, katechismus a agenda zjencene byle.

Žadosć M. S. wo prawa juristickeje wosoby.

Po wjac ykrócnym trěbnym předžělanju statutow a próstwy M. S. bu skónčnje pismo na kralowski překupski sud we wokrjesnym sudže podate, kotrež z němčiny přeložene takle rěka:

„Česćenemu kralowskemu překupskemu sudej we wokrjesnym sudže w Budyšinje dowolam sebi připódlu wustawki, we hłownej zhromadźiznje 3. hapryla 1872 wot nětčišich sobustawow towarstwa Mačicy Serbskeje wuradžene a přijate, potom tež podpisane, kaž tež němski přeložk protokolla wo wobzamknjenjach spomnjeneje hłownej zhromadźizny z najpodwolnišej próstwu přepodać:

zo by česćeny kralowski překupski sud we wokrjesnym sudže tudy tamne towarstwo do zapisa towaršnistwow najpřikhilnišo zapisal.

Tež dowolam sebi nastupace akty, w kotrychž na łopjenje 66 přitomnostny protokoll wšěch we hłownej zhromadźiznje přitomnych sobustawow, kaž łopj. 64^b zapisk wo wobzamknjenjach a łopj. 67 jeho wěrnny přeložk do němskeho so namaka, připoložiť a najpodwolnišo přispomnić, zo su nětčiše wubjer-

kowe sobustawy towařstwa łopj. 65 we serbskej a łopj. 68 w němskej ryči zapisane.

Z najwjetšim počesćowanjom so podpisujo

Budyšin, 26. junija 1872.

ryčnik *Ernst Rychtar*,

t. č. předsyda towařstwa.“

Wokrjesny sud je horjeka wočišćane pismo z aktami a wustawkami M. S. přez krajsku direkciu na ministerstwo posłał a na to je skónčnje tuto wotmołwjenje dóšlo, kotrež w originalu podawamy:

Das Königliche Ministerium des Innern, welchem die mittels Berichts des Gerichtsamts im Bezirksgerichte allhier vom 15. vorigen Monats Anher überreichten Statuten des Vereins Mačica Serbska nebst einem Fascikel No. 5 H. I. zur weitem Entschliessung überreicht worden sind, hat kein Bedenken getragen, die Eintragung des genannten Vereins in das Genossenschaftsregister zu genehmigen, was dem genannten Gerichtsamte im Bezirksgericht bei Rückgabe der Berichtsbeilagen zur weiteren Verfügung andurch eröffnet wird.

Bautzen, den 1. Oktober 1872.

Königl. Kreisdirection.
von Beust.

Wučahi z protokollow M. S.

Wurjadna hłowna zhromadźizna, 18. decembra 1872. Na tajku běše w Serbskich Nowinach a we „Bautzener Nachrichten“ přeprašene było, a zeždžechu so w salu hosćenca k winowej kiči džewjećo sobustawy. Městopředsyda k. Smoleř wotewri zhromadźiznu a wozjewi jako džeński porjad, zo ma so město njeboh k. ryčnika Rychtarja nowy předsyda M. S. wuzwolić. Při wothłosowanju dosta k. Smoleř wósom hłosow a k ryčnik Mosig Kłosopólski z Lubiju jedyn. Tak by k. Smoleř jako předsyda wozjewjeny a wza tule wólbu a čestne město na so.

NB. Tuta wólba bu wyšnosći wozjewjena. Dokelž pak njeběchmy nikoho za městopředsydu, štož je k. Smoleř dotal był,

wuzwolili, bu zapisanje Maćicy Serbskeje do zapisa towaršnistwow hač po wudospołnjenju wubjerka na hłownej jutrownej zhromadźiznje 1873 wotstorčene.

Zapis sobustawow M. S.

A. Čestnaj sobustawaj.

Smolef Jan Ernst, knihikupc a redaktor w Budyšinje.
Pful Kř. B., Dr. professor na gymnasiu w Draždžanach.

B. Sobustawy.

Bartko Jan, kantor w Nosaćicach.
Bayer Józef, direktor čišćeńnje w Pardubicach.
Bergan Bjedrich, faraf we Wulkich Zdžarach.
Błažik Michał, lěkar w Rakecach.
Branžovský Wjacław, faraf a tachant w Chotusicach.
Brósk Moric Jurij, faraf w Křišowje.
Budeč, wučerske towarstwo na Smichowje w Prazy.
Buhl Jurij, kubler we Wulkich Zdžarach.
Buk Jakub, progymnasialny direktor w Draždžanach.
Ceumern N. N., senator z Petersburga.
Cyž Jurij z Nowoslic, stud. duch. w Münsteru.
Daněk Józef, piwarc w Chlumcu w Čechach.
Dobročerske słowj. towarstwo w Petersburgu.
Dučman Handrij, kaplan w Radworju.
Dučman Pétr, Dr. med. w Budyšinje.
Ebert Moric Albert, faraf w Hrodzišću.
Faster Kašpor, piwarc při s. Markeće pola Prahi.
Fischer Franc, katechet w Plzni w Čechach.
Fiedleř K. Aug., seminarski wučer w Budyšinje.
Gagarin wjeřch Anatol z Odessy.
Garbař, kantor w Minakale.
Góstaw Wylem, faraf w Malinje w Delnej Łužicy.
Hatnik Jan Ernst, kantor a wučer w Bukecach.
Hejzlar Fr., kaplan w Pardubicach.
Herrmann J., faraf we Wotrowje.
Heř Gustav, professor na realcy w Pardubicach.
Hicka Mikławš, wučer w Rablicach.
Hořovická Záložna.
Horovice, město w Čechach.
Hórnich Michał, překupc w Khrósćicach.

Hórnik Michał, faraś w Budyšinje.
 Imiš B. Hendrich, faraś w Hodźiju.
 Imiš Robert, gymnasiałny wučer w Žitawje.
 Jablonský Rudolf Dr., měšćanosta w Časlawje.
 Jakub Wylem, překupc w Budyšinje.
 Jakub E. J. Jurij, duchowny w Kamjencu.
 Jednota učitelská v Podbrdsku.
 Jenč K. August, faraś w Palowje.
 Jonák Karl JUDr., notaś w Pardubicach.
 Jordan H., wučer w Popojcach.
 Jurk Handrij, kantor w Łazu.
 Kalich K. August, Dr. phil. a faraś we Wujezdze.
 Kanig N., faraś w Jabłońcu.
 Karas Kř. Wylem, superintendent we Wojerecach.
 Keřk Handrij, kubler a sejmski zapóslanc w Rodecach.
 Kocor K. August, kantor w Ketlicach.
 Kolář Józef, professor w Prazy.
 Kordina Józef Prawosław, faraś w Minakale.
 Kouba Józef, direktor w Prazy.
 Kral Handrij, kantor w Klukšu.
 Kral Michał August, wučer na Sokolcy.
 Kral Jakub, wučer w Radworju.
 Kral Jakub, wučer w Čornecach.
 Kral Jan z Čemjerc.
 Kubaš, kapłan we Königshainje.
 Kučera Jarosław, pótski zastojnik w Pardubicach.
 Kučank Jakub, can. cap. kantor w Budyšinje.
 Kulman Jan, wučer we Wojerecach.
 Łusćanski Jurij, kapłan w Budyšinje.
 Laras Jan z Lejna, kand. phil. w Prazy.
 Lernet Józef, lékařnik w Pardubicach.
 Leidler Józef, stud. jur. w Lipsku.
 Libša Handrij, pótski sekretar w Draždžanach.
 Lipič Pětr, kapłan w Kulowje.
 Lorenc, překupc w Pomorecach.
 Lotze Herman, Dr. phil. w Lipsku.
 Machalický Ludwik, šosaś w Třebešicach.
 Mašek Jan L., redaktor w Prazy.
 Matijca Matej, kubler w Lubušu.
 Měrcink Franc z Běłcec, gymn. w Prazy.
 Michałk Jan Bohuwěr, kantor w Kotecach.
 Mlynk Jan, tyšerski mištr w Zarěču.
 Mosig z Aehrenfelda August, ryčnik w Lubiju.
 Möhn Michał, faraś emer. w Draždžanach.

Mučink Bohuwěr, wučef w Zemicach.
Mühlstein N. N., duchowny w Prazy.
Nächster Křesčan Moric, kand. duch. w Draždžanach.
Náprstek Wojtěch, měšćan w Prazy.
Nowak Jakub, farať w Radworju.
Nowak Jan, přeni kapłan w Khrósćicach.
Patera Adolf, assistent knihownje w Prazy.
Pečenka Jan, farať a tachant w Časlawje.
Pelišek Wjacław, wučef w Třeboradicach.
Pěťka Jan, řězbať w Budyšinje.
Picka Fr. V., wučef w Strašicach.
Pjech Jan K. Bohuwěr, knihikupc w Lipsku.
Pohonč Jan August, wučef w Reichenbergu.
Procházka Józef, wučef w Chyni.
Rabowski Jan, polleńk w Pomorecach.
Rāda K. Robert Hermann, farať w Barće
Rāda K. Aug. Sigmund, serbski předať w Mužakowje.
Rein Hendrich, kapłan we Wolšanach
Ronek Domaš, wučef w Libni.
Róla Michał, kapłan w Ralbicach.
Rostok Michał, wučef w Drječinje.
Rychtať Hermann, kantor w Krjebi.
Rychtať Jan R., farať w Kotecach.
Sedláček Franc, wučef w Kněževsi.
Serbska měšćanska čitaŋnja w Serbskim Bečeju.
Serbska čitaŋnja w Serbskim Bečeju.
Serbski seminar w Prazy.
Skala Jakub, stud. theol. w Prazy.
Skop N. N., kubleť w Křiwej Boršći.
Slavia, ryčniske towarstwo w Prazy.
Smola Mikławš, farať w Njebjelčicach.
Swoboda Anton, wučef w Prazy.
Šlōgl, farať w Bohdanču.
Šolta Jakub, druhi kapłan w Khrósćicach.
Šolta Pětr, direktor tachantskeje šule w Budyšinje.
Šťastny Ferd., radźićel w Časlawje.
Tešnať Bjedrich, farať w Niedže.
Tołstoj Aleksij, hrabja z Ruskeje.
Umělecká beseda w Prazy.
Urban Heinrich Adolf, diakon w Klukšu.
Urbanek Fr. A., knihikupc w Prazy.
Vašák Matij, wjedźićel piwaŋnje w Hořovicach.
Volf Jan, farať w Žlebach.
Wagner Jan Bohuwěr, wučef w Bukecach.

Wanak Jurij Ernst, faraŕ w Wóslinku.
 Waŕko K. Hendrich, wučer w Mušecach.
 Wawrik-Jězorka Mikławš, póstske direkt. w Krimmitschawje.
 Wels Jakub, faraŕ emer. we Wotrowje.
 Wendler Pětr, murjeŕski mištr w Budyšinje.
 Wjela Herm. Ferd., assessor w Budyšinje.
 Wjelan Julius Eduard, faraŕ w Slepom.
 Wjenka Pětr, najeŕk w Zdzeri.
 Wornak Jakub, farske administrator w Kamjencu.
 Želina Leopold, sekretar w Časlawje.
 Žur Jakub, faraŕ w Šerachowje.

Přinoški mačičných sobustawow.

W běhu lěta 1872 zaplaćichu tute sobustawy swój přinošk:

Na l. 1873: k. faraŕ Rychtar z Kotec; k. wučer Nyčka z Essena; k. knihupc Pjeh z Lipska; k. kand. prof. Laras z Prahi.

Na l. 1872: k. faraŕ Rychtar z Kotec; k. wučer Jórdan z Popoje; k. stud. Skala z Prahi; k. Hórnik z Budyšina; k. překupc Hórnic z Khróscic; k. wučer Kral z Čornec; k. faraŕ Rāda z Mužakowa; k. wučer Kral ze Sokolcy; k. gymn. Měrcink z Prahi; k. wučer Měrcink ze Zemic; k. faraŕ Nowak z Radworja; k. asistent Patera z Prahi; k. Rabowski z Pomorc; k. direktor Buk z Draždžan; k. kapłan Dučman z Radworja; k. Fiedler z Budyšina; k. Imiš z Hodžija; k. překupc Jakub z Budyšina; k. Jenč z Palowa; k. stud. Leidler z Lipska; k. kapłan Róla z Ralbic; k. Jan Kral z Čemjerc; k. direktor Šolta z Budyšina; k. wučer Waŕko z Mušec; k. Wendler z Budyšina; k. Wjenka ze Zdzerje; k. faraŕ Wjelan ze Slepcho; Umělecká Beseda w Prazy; k. Urbánek w Prazy; k. tachant Pečenka z Časlawy; k. Dr. Jablonský z Časlawy; k. tachant Branžovský w Chotusicach; k. Želina z Časlawy; k. faraŕ Wolf w Žlebach; k. Šťastny z Časlawy; k. Machalický z Třebešic; k. professor Heš z Pardubic; k. Dr. Jonák z Pardubic; k. kapłan Hejzlar z Pardubic; k. Bayer z Pardubic; k. kapłan Rein z Wólšan; k. wučer Ronek w Libni; Hořovice, měto w Čechach; Hořovická záložna; k. wučer Pelíšek z Třeboradic;

k. Wašák z Hořovic; k. wučer Sedláček z Kněževsi; k. wučer Picka ze Strašic; k. wučer Svoboda z Prahi; k. wučer Procházka z Chyni; Jednota učitel'ská w Podbrdsku; k. Laras z Prahi.

Na l. 1871: k. farař Kordina z Minakała; k. farař Rāda z Mužakowa; k. Mlynk ze Zarčča; k. Patera z Prahi; k. Buk z Draždžan; k. kapłan Łuscanski z Budyšina; k. Dućman z Radworja; k. Dr. med. Dućman z Budyšina; k. farař emer. Wels z Wotrowa; k. farař Herrmann z Wotrowa; k. diakonus Jakub z Kamjenca; k. direktor Kouba z Prahi; k. kapłan Rōla z Ralbic; k. direktor Šolta z Budyšina; k. diakonus Urban z Klukša; k. Wařko z Mušec; k. Wjela z Budyšina; k. Wjelan ze Slepeho; k. Skala z Prahi.

Na l. 1870: k. Kordina; k. Rāda z Mužakowa; k. Mlynk; k. Buk; k. Łuscanski; k. Dr. Dućman; k. Wels; k. Herrmann; k. diakonus Jakub; k. farař Dr. Kalich z Wujezda; k. Kouba z Prahi; k. Rōla; k. diakonus Urban.

Na l. 1869: k. Rāda; k. Dr. Kalich

Na l. 1868: k. Rāda; k. Dr. Kalich.

Na l. 1867 a 1866: k. Rāda.

Zličbowanje Maćicy Serbskeje w 26. lěće,

[wot 1. januara 1872 do 31. decembra 1872.]

A. Dokhody.

I.	IV.
Zbytł pokładnicy.	Přinoški sobustawow.
Z 25. lěta pola pokładnika 111. 5. 5.	Wot 53 sobustawow . . 70. 20. —
II.	V.
Domwzate kapitale.	Předzapłaćenje sobustawow.
Vacat.	Z cyła (hl. Přinoški) . . 15. 10. —
III.	VI.
Dań wupožčenych kapitalow.	Zapłaćenje zastatych přinoškow.
W budyskej nalutowarńi . . 5. 7. 3.	Z cyła 51. — —
W krajnostawskej 2. 9. 6.	
Wot 6 akciow 1. 15. —	
9. 1. 9.	

VII.

Dobrowólne dary.

Vacat.

VIII.

Z předawanja knihow.

Z cyta 336. 9. 4.

Rekapitulacia.

Staw I.	111.	5.	5.
„ III.	9.	1.	9.
„ IV.	70.	20.	—
„ V.	15.	10.	—
„ VI.	51.	—	—
„ VIII.	336.	9.	4.
Do hromady	593.	16.	8.

B. Wudawki.

I.

Wupožčene pjenjezy.

W budyskej nalutowarni	10.	21.	—
W krajnostawskej	8.	28.	—
	19.	19.	—

II.

Za čišćenje knihow.

Časopis č. 43	41.	26.	—
Časopis č. 44	38.	15.	—
Za 5000 protykw	99.	—	—
Za 5500 „Spěwy I.“	141.	5.	—
	320.	16.	—

III.

Wudawki za protyku.

Papjera	86.	—	—
Dawk	1.	1.	—
Štempl	92.	—	—
	179.	1.	—

IV.

Za wjazanje knihow

Časopis (43, 44, 45)	9.	10.	—
Protyka	20.	—	—
	29.	10.	—

V.

Honorar.

Vacat.

VI.

Za wšelčizny.

Polica zawěšćenja	2.	5.	—
Papjera za wobalki spěwow	7.	21.	—
Palma k. Rychtarjej	3.	20.	—
Palma k. Seilerjej	3.	20.	—
Pola krajskeho suda	3.	28.	2.
Nawěstki pola k. Monse	1.	20.	—
Jězda do Łaza	4.	—	—
Wšelake porto atd.	15.	26.	8.
	42.	21.	—

Rekapitulacia.

Staw I.	19.	19.	—
„ II.	320.	16.	—
„ III.	179.	1.	—
„ IV.	29.	10.	—
„ VI.	42.	21.	—
Do hromady	591.	7.	—

Přirunanje.

Wšitke dokhody	593.	16.	8.
Wšitke wudawki	591.	7.	—
Potajkim zbytk	2.	9.	8.

Zamoženje Mačicy Serbskeje.

W krajnostawskej nalutowarni na knižki č. 36	70.	—	—
W budyskej na knižki č. 19,307	160.	—	—
Šěsć akcijow na Serbske Nowiny	30.	—	—
Zbytk z lěta 1872 w pokladnicy	2.	9.	8.
	262.	9.	8.

W Budyšinje, 31. decembra 1872.

Wylem Jakub, pokladnik.

Mjena spisowarjow,

kotřiž su do V. zwjazka Časopisa (1868—1872) nastawki
podawali.

Brósk Jurij, faraŕ w Křišowje:

Dodawki za słownik. XXIII, 79.

Čěsla Jan, Dr. med. w Neweklowje:

Kral Přibysław, lyrisko-episka baseň. XXI, 8.

Dučman Handrij, kapłan w Radworju:

Sudnja. XXI, 86.

Serbske rukopisne drobnostki. XXI, 90.

Varianty serbskich pěsničkow. XXII, 93.

Koklowy rukopis khěrlušow. XXIII, 96.

Rukopisny słowničk. XXIV, 17.

Dodawki k serbskemu słownikej. XXIV, 19.

Zběrka rostlinskiich mjenow. XXV, 87.

Hórnik Michał, faraŕ w Budyšinje:

Prawopis a ryč w katechismje z l. 1597. XXI, 56.

Pokhěrluškej, dotal njewočišćanaj. XXI, 73.

Serbska reja. XXI, 89.

Wudospołnjenje narodnych pěsničkow. XXI, 114.

Delnjołužiska pokazka w nětčišim prawopisu. XXI, 117.

Kwasnaj khěrłušej z luda. XXII, 6.

Marija a Hilžbjeta. XXII, 8.

Wudospołnjenje delnjołužiskeho prawopisa. XXII, 42.

Rukopisna agenda z l. 1667. XXII, 45.

Wudospołnjene narodne pěsnički. XXII, 104.

S. Marijne čeknjenje. XXII, 106.

W kotrej podryči pisaše Tharæus w l. 1610? XXII, 108.

Přikład mužakowskeje podryče. XXII, 119.

Nekrolog wo baronje ze Schönberg-Bibran. XXIII, 50.

Knížka wě Žarowskej podryči. XXIII, 52.

Ryč a prawopis M. Frencela před runje 200 lěťami. XXIII, 55.

Nekrologaj wo M. Kokli a J. Pjechu. XXIII, 112.

Martiniowe psalmy z l. 1627. XXIV, 3.

Kurrenda wo nowych biblijskich stawiznach. XXIV, 15.

Serbowka w Prahy wot l. 1846—1871. XXV, 29.

Nekrolog wo E. Rychtarju. XXV, 50.

Rozprawa při 25-lětnym założeńskim jubileju M. S. XXV, 81.

Jenč Karl August, faraŕ w Palowje:

Kwasny spěw z l. 1799. XXI, 83.

Přibóh Flinc. XXII, 9.

Pohrjebne přédowanje wot R. Möhna. XXII, 100.

- Přehlad serbskeho pismowstwa wot l. 1866—1870. XXIII, 35.
 Starožitnostne zběrki M. S. XXIV, 58.
 Mich. Frencl a jeho zaslůžby wo s. pismowstwo. XXIV, 73.
 Nekrolog wo J. Łahodže. XXIV, 127.
 Napismo najstaršich serbskich čiščanych knihow. XXV, 116.
- Jordan H...., wučer w Popojcach:
 Lijeńca. XXV, 6.
- Kalich Dr. K. A., farať we Wujezdze:
 Ryč při 25-lětnym založeniskim jubileju M. S. XXV, 57.
- Laras Jan, kandidat professury w Prahy:
 Serbske pluralia tantum. XXIII, 66.
 Pokazka z noweho přeložka psalmow. XXIII, 83.
- Muka Ernst, gymnasiast w Budyšinje:
 Varianty ludowych pěsničkow. XXV, 22.
 Tři pěsnje z luda. XXV, 54.
 Varianty a dodawki ludowych pěsničkow. XXV, 98.
- Nyčka J. B., wučer w Essenje:
 Dodawki a porjedženki za słownik. XXIII, 27.
- Róla Michał, kapłan w Ralbicach:
 Dorunanki ludowych pěsničkow. XXIII, 77.
- Rostok Michał, wučer w Drječinje:
 Krystalowe zestawy. XXI, 75.
 Pokazka z přirodopisa. XXIV, 102.
 Bruki. XXV, 7.
 Dwě poslednej rjadowni zwěrjatow. XXV, 103.
- Seileř Handrij, farať we Łazu:
 Tři spěwy. XXI, 3.
 Spěwaj. XXII, 107.
 Jakub a Khata. XXIII, 3.
 Powjesće ze serbskeho kraja a luda. XXIII, 24.
 Wěrowanski khěrluš. XXIV, 14.
 Mój přewod. XXV, 53.
 Serbski kwas. XXV, 65.
- Wehla Jan Radyserb, wyšši wučer na Židowje:
 Basnje. XXII, 3.
 Seiler — Zeleř. XXIII, 20.
 Złota dula. XXIII, 65.
 Tři legendy. XXIV, 92.
 Wósom bajkow. XXIV, 97.
 Malinki za małke. XXV, 3.
- Wjelan Julius Eduard, farať w Slepom:
 Namjezno-Mužakowska wotnožka serbsčiny. XXII, 157.
- Žarin (pseudonym): Basnje. XXV, 111.

Dodawk k pjatemu zwjazkej Časopisa,
kotryž dalše pjeć lětnikow (1868—1872) woprija.

Pokazowař,
po woprijeću nastawkow zestajany.

A. Pěsnjeŕske džěta.

a) Wumjelske.

- Tri spěwy. Wot Handrija Seilerja. (1. Serbska lipa. 2. Psalmske wotzynki. 3. Pola Skalicy.) XXI, 3—8.
Kral Přibysław. Lyrisko-episka baseń we třoch džělach. Zložil Jan Čěsla. XXI, 8—56.
Basnje. Wot Radyserba. (1. Tři róže. 2. Čeknjena pani. 3. Holo a brěza. 4. Zakazana pastwa. 5. Liškam njewěř! 6. Zaječki a třěleř.) XXII, 3—5.
Spěwaj. Wot H. Seilerja. (1. Tón wjele krasniši Bóh. 2. Wuznaće.) XXII, 107—108.
Jakub a Khata. Wot H. Seilerja. XXIII, 3—19.
Seileŕ — Zeleŕ. Basnjeŕscy wuložil Radyserb. XXIII, 20—24.
Powjesće ze serbskeho kraja a luda. IV. Wot H. Seilerja. XXIII, 24—27.
Złota dula. Pěsniŕ Radyserb. XXIII, 65—66.
Pokazka z noweho přeložka psalmow. Wot Jana Larasa. XXIII, 88—96.
Wěrowanski khěrluš. Wot H. Seilerja. XXIV, 14.
Tři legendy. Wot Jana Radyserba Wehle. XXIV, 92—97.
Wósom bajkow. Wot J. R. Wehle. XXIV, 97—102.
Malinki za małke. Wot J. R. Wehle. XXV, 3—6.
Lijeńca. Wot H. Jordana. XXV, 6—7.
Mój přewod. Wot H. Seilerja. XXV, 53—54.
Serbski kwas. Wot H. Seilerja. XXV, 65—81.
Basnje. Wot Žarina. XXV, 111—115.

b) Ludowe.

- Pokhěrluškaj, dotal njewočišćanaj. Zdžělił M. Hórník. XXI, 73—75.
Sudnja. Zdžělił H. Dučman. XXI, 86—89.
Serbska reja. Zdžěluje M. Hórník. XXI, 89.
Wudospołnjenje narodnych pěsničkow. Wot M. Hórnik. XXI, 114—117.
Kwasnaj khěrlušej z luda. Podawa M. Hórník. XXII, 6—8.
Marija a Hilzbjeta. Podal M. Hórník. XXII, 8—10.

- Varianty serbskich pěsničkow. Zezběrať H. Dučman. XXII, 93—99.
- Wudospołnjene narodne pěsnički. Podawa M. Hórnik. XXII, 104—106.
- S. Marijne čeknjenje. Wot M. Hórnika. XXII, 106—107.
- Dorunanki ludowych pěsničkow. Wot Michała Róle. XXIII, 77—79.
- Varianty ludowych pěsničkow. Zhromadźił Ernst Muka. XXV, 22—29.
- Tři pěsnje z luda. Podať E. Muka. XXV, 54—57.
- Varianty a dodawki ludowych pěsničkow. Podať Ernst Muka. XXV, 96—103.

B. Ryčespytné džěła.

- Prawopis a ryč w katechismje z l. 1597. Podawa M. Hórnik. XXI, 56—62.
- Serbske rukopisne drobnostki. Zezběrať H. Dučman. XXI, 90—114.
- Wudospołnjenje delnjołužiskeho prawopisa. Wot M. Hórnika. XXII, 42—44.
- Namjenzno-Mužakowska wotnožka serbsčiny. Wobjasniť Jul. E. Wjelan. XXII, 57—93.
- W kotrej podryči pisaše Tharæus w l. 1610? Rozestajiť M. Hórnik. XXII, 108—119.
- Dodawki a porjedženki za „słownik“. Wot J. B. Nyčki. XXIII, 27—34.
- Knižka w Žarowskej podryči. Rozestajiť M. Hórnik. XXIII, 52—54.
- Ryč a prawopis M. Frencela před runje 200 lětami. Podawa M. Hórnik. XXIII, 55—61.
- Serbske pluralia tantum. Wot Jana Larasa. XXIII, 66—77.
- Dodawki za „słownik“. Wot Jurija Bróska. XXIII, 79—82.
- Koklowy rukopis khěrlušow. Podať H. Dučman. XXIII, 96—112.
- Martiniowe pokutne psalmy z l. 1627. Podawa M. Hórnik. XXIV, 3—14.
- Dodawki k serbskemu słownikej. Nazběrať H. Dučman. XXIV, 19—58.

C. Stawiznaŕske džěła.

- Príbóh Flinec. Stawizniska študija wot K. A. Jenča. XXII, 9—41.
- Přehlad serbskeho pismowstwa wot l. 1866—70. Zestajať K. A. Jenč. XXIII, 35—49.
- Michał Frencel a jeho zaslužby wo serbske pismowstwo. Spisať K. A. Jenč. XXIV, 73—92.
- Serbowka w Prazy wot l. 1846—1871. Wopisať M. Hórnik. XXV, 29—50.

Rozprawa při 25-létnym založenském jubileju Mačicy Serbske
Zestajana wot M. Hórnik. XXV, 81—87.

D. Přirodopisne džěta.

Krystalowe zestawy. Wot Michała Rostoka. XXI, 75—83.
Pokazka z přirodopisa. Wot M. Rostoka. XXIV, 102—127.
Bruki. Wot M. Rostoka. XXV, 7—22.
Dwě poslednej rjadowni zwěrjatow. Wot M. Rostoka. XXV,
103—111.

E. Nekrologi.

(XI.) C. H. G. baron Schönberg-Bibran. Wot M. Hórnik. XXIII, 50—52.
(XII.) Michał Kókla. Wot M. Hórnik. XXIII, 112.
(XIII.) Jakub Pjeh. Wot M. Hórnik. XXIII, 113.
(XIV.) Jan Łahoda. Wot K. A. Jenča. XXIV, 127—128.
(XV.) Ernst Rychtař. Wot M. Hórnik. XXV, 50—53.

F. Wšelčizny a drobnostki.

Kwasny spěw z l. 1779, sobudžěleny wot K. A. Jenča. XXI, 83—84.
Delnjolužiska pokazka w nětčišim porjedženym prawopisu. Po-
dał M. Hórnik. XXI, 117—121.
Rukopisna agenda z l. 1667. Wot M. Hórnik. XXII, 45—48.
Pohrjebne přédowanje wot R. Möhna. Zdžěluje K. A. Jenča. XXII,
100—103.
Přikład mužakowskeje podryče. Wučahnył M. Hórnik. XXII,
119—121.
Kurrenda wo nowych biblijskich stawiznach. Podał M. Hórnik. XXIV,
15—16.
Rukopisny słowničk. Podał H. Dučman. XXIV, 17—19.
Zběrka rostlinskih mjenow. Podał H. Dučman, XXV, 87—95.
Napismo najstaršich čišćanych knihow. Wot K. A. Jenča. XXV,
116—118.

G. Mačične rozprawy.

Wučahi z protokollow, zličbowanje a přinoški mačičnych sobu-
stawow (w kóždym lětniku). — Zapis sobustawow (wjacy-
króć). — Dary do knihownje. — Próstwa na Serbow
jich přecelow (wjacykróć). — Zličbowanje darow za dom
M. S. — Starožitnostne zběrki M. S.

W o b s a h.

Serbski kwas. Wot H. Seilerja	str. 67.
Rozprawa při 25-lětnym založěnskim jubileju Mačicy Serbskeje. Zestajana wot M. Hórniku	„ 81.
Zběrka rostlinskih mjenow. Podał H. Dučman	„ 87.
Varianty a dodawki ludowych pěśničkow. Podał E. Muka	„ 96.
Dwě poslednej rjadowni zwěrjatow. Wot M. Rostoka	„ 103.
Basnje. Wot Žarina	„ 111.
Napismo najstaršich serbskich čišćanych knihow. Podał K. A. Jenč	„ 116.
Žadosć wo prawa juristiskeje wosoby	„ 118.
Wučabi z protokolow M. S.	„ 119.
Zapis sobustawow M. S.	„ 120.
Přinoški mačičnych sobustawow	„ 123.
Zličbowanje M. S. w 26. lěće	„ 124.
Mjena spisowarjow	„ 126.
Dodawk. Pokazowaf k pjatemu zwjazkej	„ 128.

Wozjewjenje a próstwa.

Do Mačicy Serbskeje móže kóždy w kóždym času přistupić, kiž lětny přinošk (1 tol. 10 nsl. abo 2 florenaj w slěbrje) zapłaći, za čož so jemu kóždolětnje wudate spisy připósćełu. Z cuzby sćełu so pjenjezy direktnje pod adresu: An den Verein der Mačica Serbska in Bautzen, Königreich Sachsen. Kommissionaraj towarstwa za wukraj, kotraž lětno přinoški sobustawow tež přiwozmjetaj a dobroćiwje sem wobstarataj, staj knihikupe Fr. A. Urbánek w Prahy (za Čechi a Morawu) a knihikupe Pjeh (Schmaler & Pech) w Lipsku (za wšě dališe kraje).

Dokelž je Mačica Serbska wobzamknyła, sebi wosebity dom wobstarać, prosy wona najpodwolnišo Serbow a jich přećelow wo pjenježne dary k wuwjedženju tajkeho wužitneho wot pohladanja. Na tute dary so w Časopisu M. S. z džakom kwituje.

Připóstanje knihow a starožitninow wuprošujemy sebi, je-li móžno, po knihikupskim puću pod adresu: Für den Verein der Mačica Serbska in Bautzen, durch die Buchhandlung Schmaler & Pech in Leipzig.

Wubjerk Mačicy Serbskeje.

Z tutym zešiwkom wudawa so:

59) Dwaj šušćodaj. Pomjedancžto wot J. B. Mucžinka. 1873.

W o b s a h.

Serbski kwas. Wot H. Seilerja	str. 67
Rozprawa při 25-lětnym založenskim jubileju Mačicy Serbskeje. Zestajana wot M. Hórniku	„ 81
Zběrka rostlinskih mjenow. Podał H. Dučman	„ 87
Varianty a dodawki ludowych pěśničkow. Podał E. Muka	„ 96
Dwě poslednej rjadowni zwěrjatow. Wot M. Rostoka	„ 103
Basnje. Wot Žarina	„ 111
Napismo najstaršich serbskich čišćanych knihow. Podał K. A. Jenč	„ 116
Žadosć wo prawa juristiskeje wosoby	„ 118
Wučabi z protokollow M. S.	„ 119
Zapis sobustawow M. S.	„ 120
Přinoški mačičnych sobustawow	„ 123
Zličbowanje M. S. w 26. lěće	„ 124
Mjena spisowarjow	„ 126
Dodawk. Pokazowak k pjatemu zwjazkej	„ 128

Wozjewjenje a próstwa.

Do Mačicy Serbskeje móže kóždy w kóždym času přistupić, kiž lětny přinošk (1 tol. 10 nsl. abo 2 florenaj w slěbrje) zaplaći, za čož so jemu kóždolětnje wudate spisy připósćetu. Z cuzby sćetu so pjenjezy direktnje pod adresu: An den Verein der Mačica Serbska in Bautzen, Königreich Sachsen. Kommissionaraj towarstwa za wukraj, kotraž lětno přinoški sobustawow tež přiwozmjetaj a dobroćiwje sem wobstarataj, staj knihikupe Fr. A. Urbánek w Prahy (za Čechi a Morawu) a knihikupe Pjeh (Schmalder & Pech) w Lipsku (za wšě dališe kraje).

Dokelž je Mačica Serbska wobzamknyła, sebi wosebity dom wobstarać, prosy wona najpodwolnišo Serbow a jich předełow wo pjenježne dary k wuwjedženju tajkeho wužitneho wot-pohladanja. Na tute dary so w Časopisu M. S. z džakom kwituje.

Připóstanje knihow a starožitninow wuprošujemy sebi, je-li móžno, po knihikupskim pńeu pod adresu: Für den Verein der Mačica Serbska in Bautzen, durch die Buchhandlung Schmalder & Pech in Leipzig.

Wubjerka Mačicy Serbskeje.

Z tutym zešiwkom wudawa so:

59) Dwaj řuřobaj. Powjedancřko wot Z. B. Mucžinta. 1873

W o b s a h.

Serbski kwas. Wot H. Seilerja	str. 67.
Rozprawa při 25-lětnym založěnskim jubileju Maćicy Serbskeje. Zestajana wot M. Hórniku	„ 81.
Zběrka rostlinskih mjenow. Podał H. Dučman	„ 87.
Varianty a dodawki ludowych pěśničkow. Podał E. Muka	„ 96.
Dwě poslednej rjadowni zwěrjatow. Wot M. Rostoka	„ 103.
Basnje. Wot Žarina	„ 111.
Napismo najstaršich serbskich čišćanych knihow. Podał K. A. Jenč	„ 116.
Žadosć wo prawa juristiskeje wosoby	„ 118.
Wučahi z protokollow M. S.	„ 119.
Zapis sobustawow M. S.	„ 120.
Přinoški maćičnych sobustawow	„ 123.
Zličbowanje M. S. w 26. lěće	„ 124.
Mjena spisowarjow	„ 126.
Dodawk. Pokazowaf k pjatemu zwjazkej	„ 128.

Wozjewjenje a próstwa.

Do Maćicy Serbskeje móže kóždy w kóždym času přistupić, kiž lětny přinošk (1 tol. 10 usl. abo 2 florenaj w slěbrje) zaplaći, za čož so jemu kóždolětnje wudate spisy připósćelju. Z cuzby sćelju so pjenjezje direktnje pod adresu: An den Verein der Maćica Serbska in Bautzen, Königreich Sachsen. Kommissionaraj towarstwa za wukraj, kotraž lětno přinoški sobustawow tež přiwozmjetaj a dobroćiwje sem wobstarataj, staj knihikupe Fr. A. Urbánek w Prahy (za Čechi a Morawu) a knihikupe Pjeh (Schmaler & Pech) w Lipsku (za wšě dališe kraje).

Dokelž je Maćica Serbska wobzamknyła, sebi wosebity dom wobstarać, prosy wona najpodwolnišo Serbow a jich přećelow wo pjenježne dary k wuwjedženju tajkeho wužitneho wot pohladanja. Na tute dary so w Časopisu M. S. z džakom kwituje.

Připósłanje knihow a starožitninow wuprošujemy sebi, je-li móžno, po knihikupskim puću pod adresu: Für den Verein der Maćica Serbska in Bautzen, durch die Buchhandlung Schmaler & Pech in Leipzig.

Wubjerk Maćicy Serbskeje.

Z tutym zešiwkom wudawa so:

59) Dwaj šušodaj. Bopjedancžto wot J. B. Mucžinfu. 1873

W o b s a h.

Serbski kwas. Wot H. Seilerja	str. 67
Rozprawa při 25-lětnym založenskim jubileju Maćicy Serbskeje. Zestajana wot M. Hórniku	„ 81
Zběrka rostlinskih mjenow. Podał H. Dužman	„ 87
Varianty a dodawki ludowych pěśničkow. Podał E. Muka	„ 96
Dwě poslednjeje rjadowni zwěrjatow. Wot M. Rostoka	„ 103
Basnje. Wot Žarina	„ 111
Napismo najstaršich serbskich čišćanych knihow. Podał K. A. Jenč	„ 116
Žadosć wo prawa juristiskeje wosoby	„ 118
Wučahy z protokollow M. S.	„ 119
Zapis sobustawow M. S.	„ 120
Přinoški maćičnych sobustawow	„ 123
Zličbowanje M. S. w 26. lěće	„ 124
Mjena spisowarjow	„ 126
Dodawk. Pokazował k pjatemu zwjazkej	„ 128

Wozjewjenje a próstwa.

Do Maćicy Serbskeje móže kóždy w kóždym času přistupić, kiž lětny přinošk (1 tol. 10 nsl. abo 2 florenaj w slěbrje) zaplaći, za čož so jemu kóždolětnje wudate spisy připósćetu. Z cuzby sćetu so pjenjezy direktnje pod adresu: An den Verein der Maćica Serbska in Bautzen, Königreich Sachsen. Kommissionaraj towarstwa za wukraj, kotraž lětno přinoški sobustawow tež přiwozmjetaj a dobroćiwje sem wobstarataj, staj knihikupc Fr. A. Urbánek w Praze (za Čechi a Morawu) a knihikupc Pjech (Schmaler & Pech) w Lipsku (za wšě dališe kraje).

Dokelž je Maćica Serbska wobzamknyła, sebi wosebity dom wobstarać, prosy wona najpodwolnišo Serbow a jich přećelow wo pjenježne dary k wuwjedenju tajkeho wužitneho wot-pohladanja. Na tute dary so w Časopisu M. S. z džakom kwituje.

Připóstanje knihow a starožitninow wuprosujemy sebi, je-li móžno, po knihikupskim puću pod adresu: Für den Verein der Maćica Serbska in Bautzen, durch die Buchhandlung Schmaler & Pech in Leipzig.

Wubjerk Maćicy Serbskeje.

Z tutym zešiwkom wudawa so:

59) Dwaj šušobaj. Powjedancžko wot J. B. Mucžinta. 1873

